

BASHKIA FUSHË - ARRËZ

Nr. 23423 prot. Dt. 22.7.26

Ref: Shërbimet Publike

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E MJEDISIT
AGJENCIA KOMBËTARE E EKONOMISË SË MBETJEVE SH.A.

Nr. 138 Prot.

Tiranë, më 22/07 2026

Lënda: Mendim teknik i Planit Vendor të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve të Bashkisë Fushë Arrëz, për periudhën 2025–2030.

BASHKISË FUSHË ARRËZ
Adresa: Qëndër Qyteti, Rruga Sh. 5

Të nderuar,

Në përgjigje të shkresës tuaj me nr. 2393 prot., datë 21.07.2026, me lëndë “Kërkesë për mendim të Planit Lokal të Mbetjeve për Bashkinë Fushë – Arrëz”, si dhe bazuar në dokumentacionin e përcjellënga ana juaj, ju bëjmë me dije se:

Agjencia Kombëtare e Ekonomisë së Mbetjeve, pas shqyrtimit të Planit Vendor të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve të Bashkisë Fushë Arrëz për periudhën 2025–2030, shprehet parimisht dakord me përmbajtjen e planit.

Duke ju falenderuar për bashkëpunimin,

ADMINISTRATOR
DHIMITRAQ PRISHKA

Komp. I, pika 2

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
BASHKIA FUSHË-ARRËZ
KËSHILLI BASHKIAK

Nr. 2658 prot.

Fushë-Arrëz, më 2.09.2025

VENDIM

Nr. 30, datë 27.08.2025

“PËR

MIRATIMIN E PLANIT LOKAL TË MENAXHIMIT TË INTEGRUAR TË MBETJEVE TË NGURTA URBANE NË BASHKINË FUSHË-ARRËZ 2025-2030”

Në zbatim të Ligjit nr. 139/2015 “Për Vetëqeverisjen Vendore” i ndryshuar; ligjit nr. 10463, datë 22.09.2011 “Për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve”, i ndryshuar me ligjin nr. 156, datë 10.10.2013, ligjit nr. 9537, datë 18.05.2006, “Për Menaxhimin e Mbetjeve të Rrezikshme”, ligjit nr. 10431, datë 09.06.2011, “Për Mbrojtjen e Mjedisit”, i ndryshuar, Udhëzimit nr. 1738, datë 12.03.2015, “Për Kriteret e Studim Projektimit për Rehabilitimin e Vendepozitimeve të mbetjeve të Ngurta Urbane, si dhe Ndërtimin e landfilleve apo Impianteve të trajtimit të Mbetjeve të Ngurta Urbane”, **Këshilli i Bashkisë në mbledhjen e tij të datës 27.08.2025**, pasi shqyrtoi materialin e hartuar nga grupi i punës dhe dëgjoi shpjegimet e specialistëve të fushës përkatëse,

VENDOSI

1. Të miratojë Planin Lokal të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve të Ngurta Urbane në Bashkinë Fushë-Arrëz 2025-2030 sipas Planit bashkëlidhur.
2. Për zbatimin e këtij vendimi ngarkohet ngarkohet Drejtoria e Shërbimeve Publike dhe sektorët e tjerë ndëreveprues.
3. Ky vendim u zbardh me datë **2.09.2025** dhe hy në fuqi 10 ditë pas shpalljes publike sipas pikës 6, neni 55 të Ligjit 139/2015 “Për Vetëqeverisjen Vendore”, i ndryshuar.

Vendimi u miratua nga Këshilli Bashkiak Fushë-Arrëz me:

10 vota pro

0 vota kundër

0 vota abstenim

SEKRETAR

Naze SELIMAJ

KRYETAR

Nikolin BARDHOKU

211

BASHKIA FUSHË - ARRËZ	
Nr. 2805	prot. Dt. 15.7.25
Ref:	<i>[Signature]</i>
<i>[Signature]</i>	

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
PREFEKTI I QARKUT SHKODER

Nr. 579/1 Prot.

Shkodër, më 11.03.2025

Lënda: Mbi Vendimin e Këshillit të Bashkisë Fushë Arrëz Nr.30, datë 27.08.2025.

KËSHILLI BASHKIAK FUSHË ARRËZ

Prefekti përcaktuar në dispozitat e ligjit Nr.107/2016 "Për Prefektin e Qarkut", neni 8 germa a, neni 16, Urdhërit të Kryeministrit Nr.21, datë 5.02.2025 "Për detyrat e administratës së Prefektit të Qarkut", të Urdhërit të MB Nr. 39, datë 20.02.2025 "Për miratimin e rregullores së brendshme për organizimin dhe funksionimin e Institucionit të Prefektit të Qarkut", si dhe aneksin I "Rregullat për procedurat e verifikimit dhe kontrollin nga Prefekti i Qarkut", ligjit Nr.139/2015 "Për Vetëqeverisjen Vendore" i ndryshuar, neni 18, neni 23/10, neni 54/k, neni 55/3, neni 64 germa c, neni 12, 13 i ligjit nr.10463/2011 "Për menaxhimin e integruar të mbetjeve" i përditësuar, Urdhërit të Prefektit për delegim Nr.62, datë 28.08.2025, shqyrtoi Vendimin e Këshillit Bashkiak Fushë Arrëz Nr.30, datë 27.08.2025 "Mbi miratimin e planit vendor të menaxhimit të mbetjeve të Bashkisë Fushë Arrëz për 2025-2030, akt që revokon VKB Fushë Arrëz nr.37/2020 sipas dokumentacionit të sekretarit të KB".

Për sa trajtuar, referuar Urdhërit të Prefektit për delegim Nr.62, datë 28.08.2025, ju autorizohet të procedohet.

Duke ju falenderuar për bashkëpunimin,

P R E F E K T I

Majlinda ANGONI

NË MUNGESË DHE DELEGIM

NËNPREFEKTI

Hysen HYSAJ

**REPUBLIKA E SHQIPERISË
BASHKIA FUSHË-ARRËZ
KËSHILLI I BASHKISË**

**Plani Lokal i Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve të
Ngurta Urbane
Bashkia Fushë-Arrëz
2025-2030**

Përgatitur nga: Mikel QAFA
Pashk PRENDI
Saimir LLESHI
Dod PEPA
Dritan LIKA
Vilson PRENGA

**MIRATUAR ME VENDIMIN E KËSHILLIT TË BASHKISË NR 30, DATË 27/08/2025 DHE
VENDIM TE AKEM ME DATE 22.07.2026**

27 Gusht, 2025

SHKURTIMET

AKEM	Agjensia Kombëtare e Ekonomise Mbetjeve
ARM	Agjensia Rajonale e Mjedisit
BE	Bashkimi European
ISHMPU	Inspektoriati Shtetëror i Mjedisit Pyjeve dhe Ujrave
ISHSH	Inspektoriati Shtetëror i Shëndetësisë
MB	Mbetjet nga Bizneset
MBZHR	Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural
MF	Mbetjet nga Familjet
MIE	Ministria e infrastrukturës dhe Energjisë
MTM	Ministria e Turizmit dhe Mjedisit
NJA	Njësi Administrative
NJQV	Njësi Qëndrore Vendore
OJF	Organizata Jo Fitim prurëse
PLMIMNU	Planin Lokal i Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve të Ngurta Urbane
PKMM	Plani Kombëtar i Menaxhimit të Mbetjeve
PGM	Pikë Grumbullimi Mbetjesh
PPP	Partneritet Publik Privat
VKM	Vendim i Këshilit të Ministrave
ZAM	Zona e Administrimit të Mbetjeve

TABELA PËRMBAJTJES

I. HYRJE	6
1.1 NEVOJA PËR HARTIMIN E PLANIT LOKAL TË MENAXHIMIN E INTEGRUAR TË MBETJEVE TË NGURTA URBANE	6
1.2 HARTIMI I PLMIMNU NË BASHKINË FUSHË ARRËZ	6
II. POLITIKA KOMBËTARE DHE KUADRI LIGJOR ASPEKTET LIGJORE DHE INSTITUCIONALE NE MENAXHIMIN E MBETJEVE	7
2.1 POLITIKAT KOMBËTARE DHE PRINCIPET BAZË TË MENAXHIMIT TË MBETJEVE	7
2.2 ASPEKTETE INSTITUCIONALE TË MENAXHIMIT TË MBETJEVE	9
2.2.1 <i>Organizimi në nivel qendror</i>	9
2.2.2 <i>Organizimi në nivel lokal</i>	10
2.3 INFORMACION PËRMBLEDHES MBI LEGJISLACIONIN	11
2.4 INSTRUMENTAT PËR MENAXHIMIN E INTEGRUAR TË MBETJEVE NË NIVEL VENDOR	12
2.5 KUADRI LIGJOR NË LIDHJE ME KONCEPTIN E STANDARDIT MINIMAL PËR OFRIMIN E SHËRBIMIT TË MENAXHIMIT TË MBETJEVE NGA NJËSITË VENDORE	13
III. PËRSHKRIMI I SITUATËS SË PËRGJITHSHME	16
3.1 PROFILI I BASHKISË	16
3.1.1 <i>Të dhëna demografike</i>	17
3.1.2 <i>Karakteristikat social ekonomike</i>	18
3.2 ASPEKTE INSTITUCIONALE NË MENAXHIMIN E MBETJEVE NË BASHKINË SHKODËR	19
3.3 ASPEKTE TEKNIKE NË MENAXHIMIN E MBETJEVE NË BASHKINË FUSHË ARRËZ	19
3.3.1 <i>Depozitimi i mbetjeve</i>	22
IV. ASPEKTET FINANCIARE NE MENAXHIMIN E MBETURINAVE	22
4.1 KOSTO E PLOTË E SISTEMIT TË MENAXHIMIT TË MBETURINAVE	22
4.2 SISTEMI I TARIFAVE TË MENAXHIMIT TË MBETJEVE	23
V. INDIKATORËT E PERFORMANCËS	25
VI. PLANIFIKIMI LOKAL I MENAXHIMIT TË INTEGRUAR TË MBETJEVE	29
6.1 VIZIONI	29
6.2 OBJEKTIVAT	29
6.2.1 <i>Rrymat e mbetjeve, objekti i planit</i>	33
6.2.2 <i>Zona e Administrimit të Mbetjeve (ZAM) dhe përfituesit e shërbimit të pastrimit</i>	33
4.3 SHËRBIMET E MENAXHIMIT TË MBETJEVE	34
4.3.1 <i>Shërbimet e pastrimit të rrugëve</i>	34
4.3.2 <i>Grumbullimi dhe transporti i mbetjeve</i>	35
4.3.3 <i>Trajtimi dhe depozitimi përfundimtar i mbetjeve</i>	37
4.3.4 <i>Minimizimi i mbetjeve</i>	37
4.4 MENAXHIMI I MBETJEVE VOLUMINOZE DHE NDËRTIMORE	40
4.5 SKENARËT E PROPOZUAR PËR SHËRBIMIN E MENAXHIMIT TË MBETJEVE	41
4.6 KRAHASIMI I KOSTOVE TË SKENARËVE TË PROPOZUAR ME SKENARIN BAZË	50
4.7 POLITIKA E MBULIMIT TË KOSTOS NGA TË ARDHURAT NGA TARIFAT E PASTRIMIT	51
4.7.1 <i>Metodologji për mbulimin e kostos</i>	51
4.7.2 <i>Planifikimi i të ardhurave nga tarifa e pastrimit për Skenarin I&II të menaxhimit të mbetjeve</i>	54
V. PLANIFIKIMI I FUSHATAVE TË NDËRGJEGJËSIMIT DHE INFORMIMIT TË KOMUNITETIT	61
VI. RISHIKIMI I PLANIT	63
6.1 MONITORIMI I PLANIT	63

VII.	KUADRI LIGJOR DHE INSTITUCIONAL.....	66
6.1.	RREGULLORJA VENDORE	66
6.2	ZBATIMI DHE SANKSIONET	67
6.3	PJESËMARRJA E SEKTORIT PRIVAT	67
VIII.	PLANI I VEPRIMIT	68
ANEKS I: PLAN I DETAJUAR PËR PROGRAMIN E NDËRGJEGJËSIMIT NË LIDHJE ME PROCESIN E MANAXHIMIT TË MBETJEVE DHE SKEMAVE TË MINIMIZIMIT TË TYRE.....		75
ANEKSI II – KOSTOT NJËSI SIPAS SISTEMIT TË LLOGARITJES SË KOSTOS PËR SKENARIN I & II		82
ANEKSI III – LLOGARITJA E KOSTOS SË SHËRBIMIT DHE PLANIFIKIMI I TË ARDHURAVE NËSE MBETJET DO TË TRANSPORTOHEN NË LANDFILLIN E BUSHATIT.....		86

Lista e Figurave

Figura 1	Hierarkia e menaxhimit të mbetjeve.....	8
Figura 2	NJA Në Bashkinë Fushë Arrëz	17
Figura 3	NJA Struktura e Bashkisë për menaxhimin e mbetjeve	19
Figure 4	Harta e mbulimit me shërbim	20
Figure 5	Zërat e kostos të menaxhimit të mbetjeve në Bashkinë Fushë Arrëz.....	23
Figura 6	Klasifikimi i mbetjeve bashkiake sipas përbërjes	33
Figura 7	Ndarja e zonës së mbetjeve në kategori nën-zonash	34
Figura 8	Skema e përgjithshme e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve në Bashkinë Fushë-Arrëz.....	37
Figura 9	Pikë grumbullimi me sistem ndarje në burim të rrymave të riciklueshme.....	38
Figura 10	Modeli i kompostimit individual	40
Figura 11	Skemat e kompostimit në mjedis të hapur	40
Figura 12	Rrugëtimet e mjeteve për skenarin I.....	46
Figura 13	Krahasimi i kostove për skenarët e propozuar me koston e skenarit bazë.....	50
Figura 14	Hapat që duhen ndjekur për të zbatuar politikën e rikuperimit të kostos.....	52
Figura 15	Strategjia për vjeljen e tarifave	53
Figura 16	Niveli i të ardhurave nga familjet kundrejt mbulimit të kostos – NJA Fushë-Arrëz.....	58
Figura 17	Niveli i të ardhurave nga familjet kundrejt mbulimit të kostos – NJA Qafë Mali - Iballë	58
Figura 18	Niveli i të ardhurave nga familjet kundrejt mbulimit të kostos – NJA Blerim - Fierzë	59
Figura 19	Aktorët që mund të përfshihen në operacionet e monitorimit të shërbimit.....	65
Figura 17	Niveli i të ardhurave nga familjet kundrejt mbulimit të kostos – NJA Fushë-Arrëz.....	91
Figura 18	Niveli i të ardhurave nga familjet kundrejt mbulimit të kostos – NJA Qafë Mali - Iballë	91
Figura 19	Niveli i të ardhurave nga familjet kundrejt mbulimit të kostos – NJA Blerim - Fierzë	91

Lista e Tabelave

Tabela 1	Kuadri ligjor shqiptar për menaxhimin e mbetjeve	12
Tabela 2	Popullsia Bashkisë Fushë Arrëz	18
Tabela 3	Numri i bizneseve në Bashki sipas viteve	18
Tabela 4	Mbulimi i popullsisë me shërbim.....	20
Tabela 5	Përmbledhje e aspekteve teknike të ofrimit të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve	21
Tabela 6	Gjendja teknike e kontenierëve në Bashkinë Fushë Arrëz	21

Tabela 7 Mjetet teknologjike për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve.....	22
Tabela 8 Shpenzimet e shërbimit për vitin 2019 dhe kosto e shërbimit për vitin 2020	23
Tabela 9 Niveli i tarifave të pastrimit në Bashkinë Fushë-Arrëz	24
Tabela 10 Mbulimi i koston nga të ardhurat e tarifave	24
Tabela 11 Planifikimi dhe realizimi i të ardhurave për vitin 2019	25
Tabela 12 Indikatorët e performancës për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve në Bashkinë Fushë- Arrëz.....	28
Tabela 13 Të dhënat teknike për Skenarin I të menaxhimit të mbetjeve	42
Tabela 14 Kalendar i lëvizjeve të mjeteve teknologjike për Skenarin I – Bashki Fushë-Arrëz	43
Tabela 15 Kosto e shërbimit për Zonën 1 - Skenari I.....	47
Tabela 16 Kosto e shërbimit për Zonën 2 Skenari I	47
Tabela 17 Kosto e shërbimit për Zonën 3 Skenari I	48
Tabela 18 Përmbledhje e kostove të Skenarit I	48
Tabela 19 Kosto e shërbimit për Skenarin II	50
Tabela 20 Tabelë përmbledhëse e koston totale operacionale dhe të investimit për Skenarin II	50
Tabela 21 Planifikimi i të ardhurave dhe nivelit të tarifave nga rritja e koston aktuale për në skenarin I	56
Tabela 22 Mbulimi i koston nga tarifa e pastrimit nga familjet për Skenarin I.....	57
Tabela 23 Mbulimi i koston nga tarifa e pastrimit nga BV dhe BM për Skenarin I	60
Tabela 24 Të ardhurat dhe mbulimi i koston nga tarifa e pastrimit gjatë 5 vjeçarit të zbatimit të planit.....	61
Tabela 25 Model të raportimi ditor për gjendjen e PGM	66
Tabela 26 Pjesëmarrja e sektorit privat në administrimin e mbetjeve urbane.....	68
Tabela 15 Kosto e shërbimit për Zonën 1 - Skenari I.....	86
Tabela 16 Kosto e shërbimit për Zonën 2 Skenari I	86
Tabela 17 Kosto e shërbimit për Zonën 3 Skenari I	87
Tabela 18 Përmbledhje e kostove të Skenarit I	87
Tabela 21 Planifikimi i të ardhurave dhe nivelit të tarifave nga rritja e koston aktuale për në skenarin I	89
Tabela 22 Mbulimi i koston nga tarifa e pastrimit nga familjet për Skenarin I.....	90
Tabela 23 Mbulimi i koston nga tarifa e pastrimit nga BV dhe BM për Skenarin I	93
Tabela 24 Të ardhurat dhe mbulimi i koston nga tarifa e pastrimit gjatë 5 vjeçarit të zbatimit të planit.....	94

I. HYRJE

1.1 Nevoja për hartimin e Planit Lokal të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve të Ngurta Urbane

Plani Lokal i Menaxhimit të Integruar të mbetjeve të Ngurta Urbane (**PLMIMNU**) është një dokument planifikimi strategjik, i cili mundëson zbatimin e politikave kombëtare të mbetjeve në nivel lokal, si një dokument/ udhëzues i rëndësishëm për menaxhimin e mbetjeve të ngurta urbane në Bashkinë Fushë Arrëz.

Ky plan mundëson orientimin strategjik për të ardhmen dhe njëkohësisht krijon një qendrim të përbashkët midis aktorëve të ndryshëm për menaxhimin e mbetjeve në nivel lokal. PLMIMNU është më shumë i orientuar në veprime konkrete dhe të detajuara në lidhje me sistemin e grumbullimit, transportit trajtimit, riciklimit, trajtimit final dhe impianteve respektive të trajtimit të mbetjeve.

Qëllimi i PLMIMNU konsiston në sfidën e re që ka bashkia për të ofruar shërbimin e menaxhimit të mbetjeve në të gjithë territorin e saj, duke optimizuar koston e shërbimit kundrejt buxheteve të limituara që ka bashkia si dhe në hartimin e nevojave për investime kapitale për sektorin e menaxhimit të mbetjeve. Gjithashtu plani fokusohet edhe në përcaktimin e metodologjisë për zbatimin e sistemit të monitorimit, si dhe në ngritjen e kapaciteteve brenda bashkisë për zbatimin e planit

Më konkretisht, ky plan ka si qëllim të mundësojë dhe sigurojë si më poshtë:

- Përputhshmëri me Dokumentin e Politikave Strategjike dhe Planin Kombëtar të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve (2020) dhe objektivat e saj: duke kontribuar në zbatimin e politikave kombëtare dhe arritjen e objektivave kombëtare në fushën e mbetjeve
- Opsionet e menaxhimit të mbetjeve: për të mundësuar grumbullimin dhe trajtimin e mbetjeve në përputhje me objektivat kombëtare. Planin identifikon fushat dhe teknologjitë e duhura për minimizimin dhe depozitimin (asgjësimin) final të mbetjeve
- Instrumente institucionale, organizative dhe rregullore: mundëson paraqitje të plotë të kuadrit institucional, organizativ dhe rregullator dhe rekomandon masat për përmirësimin e elementeve përbërës të tij, duke përfshirë ato që kontrollojnë mbetjet në të gjithë sistemin e menaxhimit për të siguruar përputhshmërinë me standardet e menaxhimit të mbetjeve
- Nevojat financiare për investime: duke përshkruar dhe argumentuar nevojat financiare dhe nevojën për investime për zbatimin e skemave të grumbullimit dhe trajtimit të mbetjeve
- Burime financiare për investime: duke krijuar një klimë të favorshme për sigurimin e fondeve qeveritare për mbetjet sikurse dhe fonde nga institucione ndërkombëtare.

Viti 1994 shënoi momentin, kur autoriteteve lokale ju deleguan shërbimet e menaxhimit të mbetjeve dhe shërbime të tjera pastrimi, duke i bërë këto të fundit përgjegjëse për menaxhimin e tyre dhe njëkohësisht, duke u siguruar financimin nga qeverisja qendrore me anë të “granteve të pakushtëzuara”. Hartimi i planit vendor nga Njësitë e Vet qeverisje vendore është një detyrim ligjor i përcaktuar nga **Ligji i ri nr.10 463, datë 22.09.2011 “Për menaxhimin e integruar të mbetjeve”**, i amenduar, ku në nenin 12, pika 2 citohet: *Çdo njësi e qeverisjes vendore apo grup njësisish të qeverisjes vendore harton planin vendor të menaxhimit të integruar të mbetjeve për territorin që ka nën juridiksion, në përputhje me planin kombëtar dhe planin rajonal të menaxhimit të integruar të mbetjeve dhe me kërkesat e nenit 10 të këtij ligji.*

1.2 Hartimi i PLMIMNU në Bashkinë Fushë Arrëz

Në kuadër të projektit “Bashki të Forta” (BtF), Helvetas Sëiss Intercooperation, Bashkia Fushë Arrëznën asistencën teknike të EcoDES Studio, mundësoi hartimin e Planit Lokal të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve të Ngurta Urbane.

Në fazën e parë të projektit u themelua grupi i punës me përfaqësues nga stafi i bashkisë, ekspertët dhe përfaqësuesdhe Pika Fokale e Rajonale e projektit BtF. Ata ishin pjesë e zhvillimit të Planit që në fillimet e tij duke rishikuar dhe përzgjedhur opsionet qëjanë ekonomikisht të mundshme me buxhetin që ka në dispozicion bashkia, dhe të pranueshme nga ana mjedisore me ndikimet minimale në mjedis dhe në përputhje me politikën dhe legjisllacionin mjedisor në fuqi. Çdo etapë e këtij plani, duke përfshirë prioritetet e bashkisë, vizionin, objektivat, opsionet, investimet dhe afatet kohore u diskutuan dhe u ranë dakort gjatë takimeve të grupit të punës.

Në hapa të ndryshëm të hartimit të planit, grupi i punës organizoi seanca diskutimi dhe konsultimi me përfaqësuesit kryesorë të bashkisë. Procesi i konsultimit, i cili çoi në punën e ngushtë midis aktorëve, duke rakorduar në ato që i nevojiten bashkisë, duke ofruar mundësi për komente apo diskutime të ndryshme. Përfaqësuesit e Bashkisë Fushë Arrëzkanë asistuar gjatë zhvillimit të punës përmes sistemit online dhe kanë dhënë asistencën e tyre në lidhje me identifikimin e gjendjes ekzistuese të ofrimit të shërbimit në të gjithë territorin e bashkisë së madhe.

II. POLITIKA KOMBËTARE DHE KUADRI LIGJOR ASPEKTET LIGJORE DHE INSTITUCIONALE NE MENAXHIMIN E MBETJEVE

2.1 Politikat kombëtare dhe principet bazë të menaxhimit të mbetjeve

Qeveria Shqiptare miratoi me VKM nr. 418, datë 27.05.2020 „Dokumentine Politikave Strategjike dhe Planin Kombëtar për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve 2020-2035“. Ky dokument strategjik do t'i mundësojë njësive të qeverisjes vendore një mjet mjaft frytdhënës për t'i udhëhequr ata në mënyrë të duhur për hartimin e planeve të tyre lokale për menaxhimin e integruar të mbeturinave, duke u bazuar në 4 qëllime strategjike për periudhën 2020-2035:

- **QS1:** Përmirësimi i menaxhimit të mbetjeve, duke përmbyshur parimet kryesore dhe kërkesat ligjore të planifikimit
- **QS2:** Përmirësimi dhe harmonizimi i kuadrit ligjor të menaxhimit të mbetjeve
- **QS3:** Financimi i qëndrueshëm i menaxhimit të mbetjeve
- **QS4:** Burimet njerëzore, ndërgjegjësimi dhe pjesëmarrja e popullatës në menaxhimin e mbetjeve

Ky dokument politik, në vetvete, siguron udhëzime strategjike për menaxhimin e mbetjeve, duke udhëhequr vendimmarrjen lokale drejt marrjes dhe zbatimit të një sistemi të qëndrueshëm të administrimit të mbetjeve. Dokumenti i Politikave Strategjike udhëzon njësitë e qeverisjes vendore për përcaktimin e objektivave të tyre specifike vendorë, të matshëm, realistë, të arritshëm, bazuar në situatën e tyre ekzistuese dhe standardin minimal të miratuar për menaxhimin e mbetjeve.

Strategjia, përmes përcaktimit të rëndësisë së standardit minimal të menaxhimit të mbetjeve në nivelin lokal (*grumbullimi 100% i mbetjeve në zonat urbane, transporti i sigurt dhe depozitimi i mbetjeve venddepozitimet e kontrolluara*), i ndjekur nga standardi ligjor (*mbledhja dhe trajtimi i diferencuar sipas rrymave specifike të mbetjeve, përcaktuar në ligjin për menaxhimin e integruar të mbetjeve, ligji nr. 10463 datë 22.09.2011, i ndryshuar*), përcakton trajektoren që duhet të ndjekin njësitë vendore për menaxhimin e qëndrueshëm të mbetjeve. Nisur nga kjo, NJQV-të udhëzohen të përmbyshin, së pari, standardin minimal për ofrimin e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve dhe më pas të planifikojnë hapat për të përmbyshur standardin ligjor.

Llogaritja e koston së menaxhimit të mbetjeve për standardin minimal të shërbimit (modeli dldp), gjatë hartimit të planeve lokale për menaxhimin e mbetjeve, është një hap i detyrueshëm (VKM nr.319, datë 31.05.2018) për NJQV-të. Kjo kosto duhet të jetë e përbalueshme nga tarifat e pastrimit, të cilat përcaktohen për të mbuluar koston e shërbimit të për standardin minimal. Për më tepër, bazuar në konceptin e përbalueshmërisë, të përcaktuar në dokumentin e politikave strategjike dhe në ligjin për vetëqeverisjen lokale (2015), NJQV-të duhet të jenë të afta të përcaktojnë hapa cilësor të saktë për të kaluar nga standardi minimal i ofrimit të shërbimeve drejt një përmirësimi financiar të përbalueshëm dhe të arritshëm të ofrimit të shërbimit.

Një koncept tjetër i prezantuar nga Dokumenti i Politikave Strategjike janë vendepozitimet e kontrolluara. Njësitë vendore duhet të alokojnë në buxhetet e tyre vjetore lokale fonde për masat emergjente për të kontrolluar ndotjen e mjedisit në vendepozitimet ekzistuese të mbetjeve, si:

- Masat për të kontrolluar ndotjen e mjedisit në vendepozitimet e mbetjeve;
- Masat e rehabilitimit për t'i përdorur ato për një kohë kalimtare derisa të vendosen objektet e trajtimit;
- Masat për mbylljen e sigurt të vendepozitimeve.

Direktivat e BE-së dhe dokumentat strategjik, rekomandojnë që të gjithë planet në nivel kombëtar, rajonal dhe lokal duhet të bazohen në parimet e përgjithshme të paraqitur më poshtë:

- **Hierarkia e mbetjeve:** Hierarkia e mbetjeve përfaqëson një nga parimet kryesore udhëzuese në manaxhimin e mbetjeve në BE. Hierarkia përshkruan një set të metodave prioritare në manaxhimin e mbetjeve duke vendosur “parandalimin dhe ripërdorimin” në majë dhe depozitimin si alternativën më pak të favorshme.

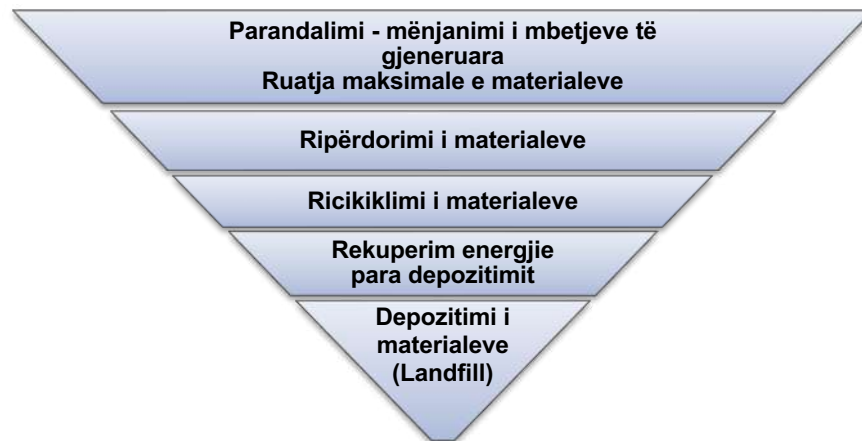

Figura 1 Hierarkia e menaxhimit të mbetjeve

- **PARIMI REDUKTUES:** Të sigurojë ruajtjen e burimeve natyrore, duke minimizuar sa më shumë të jetë e mundur gjenerimin e mbetjeve. Qëllimi kryesor në reduktimin e mbetjeve qëndron në domosdoshmërinë e ndërprerjes së lidhjes midis rritjes ekonomike dhe gjenerimit të tyre;
- **PARIMI PARANDALUES:** Të sigurojë reduktimin e impakteve nga mbetjet në shëndetin e njerëzve dhe të mjedisit, veçanërisht të reduktojë substancat e rrezikshme tek mbetjet;
- **PARIMI I AFËRSISË DHE VETËMJAFTUESHMËRISË:** Parimi i afërsisë dhe vetëmjaftueshmërisë kërkon që mbetjet të manaxhohen sa më afër vendit ku prodhohet. Politika e BE-së rekomandon që shtetet anëtare të merren vetë me mbetjet e tyre, duke shmangur eksportin në vende të tjera.
- **PARIMI I PËRGJEGJËSISË SË PRODHUESIT APO NDOTËSIT:** Parimi “Ndotësi paguan” kërkon që prodhuesit e mbetjeve të mbulojnë koston e manaxhimit të mbetjeve që gjenerojnë. Kështu kostot mjedisore dhe kostoja e manaxhimit të mbetjeve në të gjitha proceset duhet të reflektohen në çmimin e produktit si dhe në tarifat për ofrimin e shërbimit. Objektivi është ofrimi i një sistemi të drejtë dhe dekurajues për prodhimin pa kriter të mbetjeve.

Qeveria Shqiptare është e angazhuar në procesin e anëtarësimit të plotë në BE dhe për këtë qëllim Ministria e Turizmit dhe Mjedisit është duke punuar drejt përafrimit dhe adoptimit të legjislacionit Shqiptar në përputhje me instrumentet legjislative të BE-së. Progresi më i madh në fushën e mbetjeve është bërë në fushën e legjislacionit. Gjatë periudhës 2011 - 2016, ku legjislacioni Shqiptar për manaxhimin e mbetjeve është përmirësuar me ligje të reja, vendime dhe rregullore që reflektojnë direktivat e BE-së dhe detyrimet nga Konventa e Baselit.

2.2 Aspektete institucionale të menaxhimit të mbetjeve

2.2.1 Organizimi në nivel qendror

Aktorët kryesorë përgjegjës, në nivel kombëtar, në fushën e menaxhimit të mbetjeve janë Ministria e Turizimit dhe Mjedisit, Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Ministria e Shëndetësisë dhe Çështjeve Sociale dhe Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural

Bazuar në legjislacionin mjedisor në fuqi, **MTM** është institucioni i specializuar dhe përgjegjësi kryesor për hartimin e politikës së menaxhimit të mbetjeve; hartimin e legjislacionit, udhëzuesve dhe rregulloreve dhe zbatimin në nivel qendror me anë të institucioneve që ajo ka në varësi AKM (Agjensinë Kombëtare të Mjedisit dhe 4 Agjensitë Rajonale të Mjedisit në nivel rajonal. Sipas VKM nr. 568, datë 17.07.2019 "Për krijimin dhe mënyrën e organizimit të Agjensisë Kombëtare të Mjedisit", AKM është institucioni nën varësi të Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit që ka si objekt mbrojtjen, ruajtjen dhe përmirësimin e mjedisit si një pasuri jetike për brezat e sotëm dhe të ardhshëm, parandalimin dhe pakësimin e rreziqeve ndaj jetës e shëndetit të njeriut, sigurimin dhe përmirësimin e cilësisë së jetës, përdorimin e matur dhe racional të natyrës e të burimeve të saj në kuadër të zhvillimit të qëndrueshëm të vendi. Sipas kësaj riorganizimi të ri, AKM ka këto katër funksione që duhet t'i ushtrojë: i) Sigurimin e performancës mjedisore në territorin e vendit; ii) Kërkimin dhe dijen mjedisore; iii) Vlerësimin e impaktit mjedisor dhe licensimin; iv) Inspektimin dhe kontrollin tematik për respektimin e kërkesave ligjore e të kushteve mjedisore. Ky organizim i ri i AKM-së parashikon edhe nivelin rajonal, me 4 ARM-të të shpërndara në të gjithë territorin e vendit, të cilat zbatojnë funksionet përkatëse në territorin ku ato operojnë, dhe më pas raportojnë tek Drejtori i Përgjithshëm i AKM-së.

MIE dhe më konkretisht Drejtoria e Politikave të Ujësjetës Kanalizimeve dhe Mbetjeve të Ngurta ka për detyrë formulimin dhe zbatimin e politikave kombëtare, normave dhe standardeve për shërbimet publike në fushën e mbetjeve urbane apo mbetjeve të tjera. MIE është autoriteti përgjegjës në nivel kombëtar për planifikimin, financimin, zbatimin dhe monitorimin e investimeve publike në fushën e menaxhimit të mbetjeve, rehabilitimit të fushave të venddepozitimeve, ngritjes së landfill-eve etj. Në zbatim të kuadrit ligjor, ajo duhet të përgatisë rregullore, teknika dhe metoda për të gjitha proceset e menaxhimit të mbetjeve si ndarja dhe grumbullimi i tyre, transporti dhe riciklimi, trajtimi dhe propozja etj. Gjithashtu, Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë (në bashkëpunim me MTM) është përgjegjëse për hartimin e rregulloreve për:

- Mbetjet industriale
- Mbetjet minerale
- Rehabilitimin e venddepozitimeve në përputhje me specifikat.

AKUM (Agjensia Kombëtare për Ujësjetës Kanalizimet dhe Infrastrukturën e Mbetjeve) – Sipas VKM nr. 431, datë 11.07.2018 "Për Krijimin edhe organizimit dhe të funksionimit të Agjensisë Kombëtare të Ujësjetës Kanalizimet dhe Infrastrukturës së Mbetjeve", AKUM është institucioni i ri në varësi të Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë, i cili është përgjegjës për infrastrukturën e mbetjeve, në kuadër të zbatimit të master planit të mbetjeve.

Këshilli Kombëtar i Territorit, në zbatim të kuadrit ligjor në fuqi, miraton lejen e sheshit dhe lejen e ndërtimit për objektet (si rrjedhojë edhe për landfill-et) me një sipërfaqe më të madhe se 0.5 ha që ndërtohen jashtë kufijve administrative të sipërfaqeve të qytetit/fshatit/zonave të banuara.

Ministria e Shëndetësisë dhe Çështjeve Sociale, në bashkëpunim me MTM dhe në zbatim të ligjit për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve harton rregullore për menaxhimin e mbetjeve në nivele të ndryshme të hierarkisë së menaxhimit të tyre dhe gjithashtu harton dhe zbaton rregulloren për mbetjet spitalore (miratuar Udhëzimi Nr. 6, dt. 30.11.2007).

Inspektorati Shtetëror Shëndetësor është një autoritet në varësi të Ministrisë së Shëndetësisë dhe Çështjeve Sociale, i cili ka për detyrë të kontrollojë dhe ndërmarrë veprime për të siguruar kushtet e nevojshme higjieno-sanitare për aktivitetet e ndryshme. Ai bashkëpunon me Inspektoratet Mjedisore

dhe në raste të veçanta, edhe me inspektorate të tjera, sikurse edhe me autoritetet lokale për kryerjen e inspektimeve të aktiviteteve që lidhen me mbetjet. Aktiviteti i inspektoratit mbështetet në ligjin 7904 datë 8.3.1995 dhe ka për detyrë të vendosë gjoba për probleme që lidhen me mospastrimin e zonave urbane apo kur grumbullimi dhe depozitimi janë jo të përshtatshëm dhe bëhen të rrezikshëm për popullsinë. Përgjegjësia e inspektoratit shtrihet edhe në përcaktimin e vendgrumbullimit të mbetjeve.

Spitalet dhe gjithë prodhuesit e mbetjeve spitalore janë përgjegjës për administrimin e mbetjeve spitalore si dhe për projektimin e skemave të manaxhimit të mbetjeve të tyre, në përputhje me Planet Kombëtare të Manaxhimit të Mbetjeve dhe Planet e Manaxhimit të Mbetjeve të Rrezikshme.

Ministria e Bujqësisë dhe e Zhvillimit Rural (në bashkëpunim me MTM) është përgjegjëse për hartimin e rregullores për mbetjet bujqësore dhe shtazore.

Ministria e Financës dhe Ekonomisë (në bashkëpunim me MM) është përgjegjëse për hartimin e legjislacionit për paraqitjen e taksave të ndryshme mjedisore.

2.2.2 Organizimi në nivel lokal

Detyrat dhe përgjegjësitë: Bazuar në ligjin nr. 139/2015 “Për Vetqeverisjen Vendore” dhe ligjin nr.10463 datë 22.09.2011 bashkitë janë përgjegjëse për të organizuar shërbimin e grumbullimit, transportit, trajtimit dhe depozitimit final të mbetjeve, duke i deleguar këto shërbime organeve lokale ose duke kontraktuar një kompani private të specializuar. Bashkia përcakton:

- i. Strukturat bashkiake për administrimin dhe monitorimin e shërbimeve të manaxhimit të mbetjeve si dhe inspektimin e territorit urban
- ii. Përcakton buxhetin e mjaftueshëm për mbulimin e shpenzimeve operative dhe të investimeve në fushën e mbetjeve; vendos tarifa për manaxhimin e mbetjeve urbane në territorin nën juridiksionin e saj dhe autorizon organizmat publikë apo privatë që t'i grumbullojnë ato
- iii. Harton dhe miraton rregullore lokale specifike territoriale për çdo metodë manaxhimi për mbetjet duke zbatuar rregulloret “tip” të miratuara nga MTM, MIE dhe MSHÇS
- iv. Harton planet e manaxhimit të mbetjeve urbane në nivel lokal apo rajonal në bashkëpunim me autoritetet rajonale dhe autoritetet e tjera lokale fqinje
- v. Përcakton vendet dhe metodologjitë e përshtatshme për grumbullimin, trajtimin dhe depozitimin përfundimtar të mbetjeve në përputhje me kriteret mjedisore dhe planet e zhvillimit
- vi. Mbledh të dhëna dhe mban regjistrin lokal të mbetjeve si dhe kryen fushata sensibilizuese.

Në përputhje me legjislacionin mjedisor dhe për mbetjet, bashkitë kanë detyrimet si më poshtë:

- (i) Të kujdesen për higjienën publike kur kjo rrezikohet nga ndotja që shkaktohet prej mbetjeve të gjeneruara apo atyre të braktisura
- (ii) Të zbatojnë projekte dhe investime për përmirësimin e gjendjes së mjedisit urban në lidhje me ndotjen e mbetjeve
- (iii) Të monitorojnë dhe inspektojnë të gjitha proceset e manaxhimit të mbetjeve nga grumbullimi deri në depozitimin përfundimtar në përputhje me standardet kombëtare mjedisore dhe rregulloret dhe manualët lokale
- (iv) Të inspektojnë “zotëruesin e mbetjeve” për të konfirmuar zbatimin e rregullave dhe standardeve në nivel kombëtar dhe lokal dhe të vendosë sanksione në rast shkeljesh
- (v) Të bashkëpunojë me ARM për lëshimin e lejeve mjedisore për persona fizikë dhe juridikë që lidhen edhe me aktivitetin e tyre në raport me proceset e manaxhimit të mbetjeve

- (vi) Të bashkëpunojë me ARM-të si dhe inspektoriate të tjerë për të ndërmarrë inspektime të mbetjeve dhe aktiviteteve që lidhen me to brenda territorit dhe juridiksionit lokal
- (vii) Çdo njësi e vetqeverisjes vendore është autoritet kontraktues për koncesionet lidhur me aktivitetet ekonomike nën juridiksionin përkatës dhe, si rrjedhojë, edhe për koncesionin e projekteve mbi mbetjet (neni 5 i ligjit nr. 9663).

Këshilli Bashkiak: është autoriteti përfaqësues lokal me përgjegjësi të drejtpërdrejtë për miratimin e buxhetit të mbetjeve dhe investimeve, miratimin e strukturave urbane për administrimin e mbetjeve, miratimin e nivelit të tarifave të mbetjeve dhe miratimin e dokumenteve rregullatore dhe strategjike (plane, plan-veprime) dhe është i përfshirë në procesin e dhënies së lejes për një vend për mbetjet e rrezikshme (Ligji 9537).

Policia e bashkiake është përgjegjëse për të evidentuar dhe parandaluar ndotjen mjedisore dhe depozitimet e papërshtatshme të mbetjeve, dhe për të siguruar zbatimin e urdhërave, akteve lokale dhe vendimet në lidhje me manaxhimin e mbetjeve.

2.3 Informacion përmbljedhes mbi legjislacionin

Në tabelën më poshtë është bërë një përmbljedhje e kuadrit ligjor Shqiptar në fushën e Manaxhimit të mbetjeve:

Kuadri Ligjor për Manaxhimin e Mbetjeve

Ligjet	Ligji nr. 10 463, datë 22.9. 2011 "Për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve", amenduar me ligjin nr. 156, datë 10.10.2013
	Ligji nr. 9537, datë 18.5.2006 "Për manaxhimin e mbetjeve të rrezikshme"
	Ligji nr. 10 431, datë 9.6.2011 "Për mbrojtjen e mjedisit", amenduar.
VKM-të	VKM nr. 389, datë 27.06.2011 "Për disa ndryshime në dhe shtesa në vendimin nr. 452, datë 11.07.2012 "Për landfillet e mbetjeve"
	VKM nr. 319, datë 31.05.2018 "Për miratimin e masave për kosotot menaxhimit të integruar të mbetjeve"
	VKM nr. 232, datë 26.04.2018 "Për disa ndryshime dhe shtesa në vendimin nr. 177, datë 06.03.2012 "Për ambalazhet dhe mbetjet e tyre"
	VKM nr. 428, datë 08.06.2016 "Për krijimin e bazës së të dhënave shtetërore për hartën dixhitale venddeozitimeve të mbetjeve urbane"
	VKM nr.687 datë 29.07.2015 "Për miratimin për mbajtjen, përditësimin dhe publikimin e statistikave të mbetjeve"
	VKM nr.575 datë 24.06.2015 "Për miratimin e kërkesave për menaxhimin e mbetjeve inerte"
	VKM nr.387 datë 06.05.2015 "Për miratimin e rregullave për kontrollin e asgjësimit të PCB-ve, ç'ndotjen apo asgjësimin e pajisjeve që përmbajnë PCB dhe/ose asgjësimin e mbetjeve të PCB-ve të përdorura "
	VKM nr.127 datë 11.02.2015 "Për kërkesat për përdorimin në bujqësi të llumrave të ujrave të ndotura"
	VKM nr.641, datë 01.10.2014 "Për miratimin e rregullave për eksportin e mbetjeve dhe kalimin tranzit të mbetjeve jo të rrezikshme dhe mbetjeve inerte "
	VKM nr.608 datë 17.09.2014 "Për masat e nevojshme për grumbullimin dhe trajtimin e mbetjeve BIO si dhe kriteret dhe afatet për pakësimin e tyre"
	VKM nr.579 datë 03.09.2014 "Për një shtesë në vendimin nr.99, datë 18.02.2005 të Këshillit të Ministrave, për miratimin e Katalogut Shqipëtar të Klasifikimit të Mbetjeve"
	VKM nr.418 datë 25.06.2014 "Për grumbullimin e diferencuar të mbetjeve në burim"
	VKM nr.371 datë 11.06.2014 "Për miratimin e rregullave për dorëzimin e mbetjeve të rrezikshme dhe të dokumentit të dorëzimit të tyre"
	VKM nr.229 datë 23.04.2014 "Për miratimin e rregullave për transferimin e mbetjeve jo të rrezikshme dhe informacionit që duhet të përfshihet në dokumentin e transferimit"
	VKM nr.52, datë 05/02.2014 për disa ndryshime në Vendimin Nr.117, datë 13/02/2013 të Këshillit të Ministrave "Për kriteret që përcaktojnë kur disa tipe të metalit scrap pushojnë së qeni mbetje"
	VKM nr.117, datë 13/02/2013 "Për kriteret në bazë të të cilave përcaktohet kur disa tipe të metalit scrap

	pushojnë së qeni mbetje"
	VKM nr.957, datë 19/12/2012 "Për mbetjet nga pajisjet elektrike dhe elektronike"
	VKM nr.866, datë 04/12/2012 "Për bateritë, akumulatorët dhe mbetjet e tyre"
	VKM nr.765, datë 07/11/2012 "Për miratimin e rregullave për grumbullimin e diferencuar dhe trajtimin e vajrave të përdorura"
	VKM nr.705, datë 10/10/2012 "Për menaxhimin e mbetjeve të automjeteve në fund të jetës"
	VKM nr.452, datë 11/07/2012 "Për landfill-et e mbetjeve"
	VKM nr.177, datë 06/03/2012 "Për ambalazhet dhe mbetjet e tyre"
	VKM nr.178, datë 06/03/2012 "Për incinerimin e mbetjeve"
	VKM nr.175, datë 19/01/2011 "Për miratimin e strategjisë kombëtare të menaxhimit të mbetjeve dhe të planit kombëtar të menaxhimit të mbetjeve"
	VKM nr.798, datë 29/09/2010 për miratimin e rregullores "Për administrimin e mbetjeve spitalore"
	VKM nr.99, datë 18/02/2005 "Për miratimin e katalogut Shqipëtar të klasifikimit të mbetjeve"
Udhëzime	Udhëzim nr.1738, datë 12.03.2015 "Mbi kriteret e studim-projektimit për rehabilitimin e vend-depozitimeve të mbetjeve të ngurta urbane, si dhe ndërtimin e Landfilleve apo impianteve të trajtimit të mbetjeve të ngurta urbane"

Tabela 1 Kuadri ligjor shqiptar për menaxhimin e mbetjeve

[Burimi: Punuar nga autori]

2.4 Instrumentat për menaxhimin e integruar të mbetjeve në nivel vendor

Bazuar në ligjin kuadër për menaxhimin e integruar të mbetjeve, i miratuar në vitin 2011 dhe i amenduar përsëri në vitin 2013, NJQV-të(bashkitë) duhet të hartojnë instrumentat vendorë për planifikimin, zbatimin, monitorimin dhe kontrollin e shërbimit të mbetjeve, si:

- **Plani Lokal i Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve të Ngurta Urbane**, si instrumenti kryesorë i planifikimit për përcaktimin e vizionit dhe objektivat specifike, të mundshëm nga ana ekonomike dhe mjedisore, në lidhje me drejtimet që do të ndërmarrë bashkia në fushën e menaxhimit të mbetjeve. Këto objektiva specifike duhet të reflektojnë orietimet e politikës kombëtare drejt menaxhimit të integruar të mbetjeve, të aktualizuara në gjendjen ekzistuese të bashkisë. Mbi bazën e objektivave specifike të dakordësuar në të gjitha nivelet vendimarrëse dhe me grupet e interesit, plani fillon dhe analizon skenarët e mundshëm të organizimit të shërbimit të shoqëruar me koston përkatëse dhe politikën fiskale që duhet të ndjekë bashkia në mbulimin e plotë të koston. Ai për përfundon me një plan veprimi konkret të ndarë në afate kohore, brenda një 5 vjeçari, sipas përgjegjësisve përkatëse të aktorëve të përfshirë në zbatimin e planit. Plani është një dokument planifikimi, i cili merr fuqi të plotë me miratimin nga Këshilli Bashiak.
- **Rregulloret bashkiake për manaxhimin e mbetjeve** për çdo rrymë specifike: është përgjegjësi e Bashkisë Fushe Arrez të hartojë këto rregullore (duke zbatuar specifikat e ndarjes së re territoriale-administrative), e cila përcakton metodologjitë dhe rregullat për shërbimet e pastrimit të qytetit dhe manaxhimit të mbetjeve për të gjitha rrymat specifike të mbetjeve, brenda territorit administrativ të bashkisë, duke hartuar procedura për ankesat e banorëve, gjithashtu edhe kapitulli për aplikimin e sanksioneve në rast të mos zbatimit të rregullores nga aktorë të ndryshëm. Rregullorja duhet të miratohet nga Këshilli Bashkiak për të marrë fuqi të plotë ligjore.
- **Rregulloret për llogaritjen e koston dhe tarifave mbetjet:** në sajë të asistecës teknike nga programi dldp, BashkiaFushë Arrëz ka qënë pjesë e shumë trajnimeve për aplikimin e modelit të llogaritjes së koston dhe tarifave të prezantuar nga programi dldp, Helvetas. Në këtë kuadër, nisur edhe nga fakti që shumë bashki kanë filluar të përdorin këtë model për llogaritjen e koston, pasi tashmë është një detyrim ligjor, Bashkia Fushë Arrëz duhet të hartojë rregulloret përkatëse në lidhje me rregullat dhe procedurat për llogaritjen e koston vjetore të shërbimit dhe nivelit të tarifave për konsumatorë të ndryshëm që janë pjesë e skemës, sipas VKM nr. 319, datë 31.05.2018 "Për miratimin e masave për kosotot menaxhimit të integruar të mbetjeve". Këto rregullore do të qartësojmë punën e stafit të financës dhe tarifave, të cilët në bashkëpunim me stafin teknik të menaxhimit të shërbimit, duhet të llogarisin koston vjetore dhe të përcaktojnë

politikën fiskale, e cila i përshtatet më mirë nevojave të bashkisë bazuar në konceptin e përballueshmërisë nga konsumatori, por edhe në drejtim të mbulimit të plotë të kostos nga tarifat e pastrimit. Këto rregullore duhet të miratohen në Këshill Bashkiak.

- **Modeli i Sistemit të Monitorimit:** Ky është një instrument të cilin bashkia duhet të fillojë ta ngrejë dhe ta zbatojë, si fillim për pjesën urbane të bashkisë, qytetin e Fushë Arrëzit, ku e ka më të lehtë të kontrollojë, dhe më pas me zonat ruralet, ku e ofron shërbimin, apo në zonat që do ta shtrijë. Me hartimin dhe aplikimin e modelit të sistemit të monitorimit në të gjithë territorin e saj, bashkiado të kuptojë më mirë nivelin e ofrimit të shërbimit, elementet ku ajo duhet të ndërhyjë për të përmirësuar situatën, apo edhe të rishikojë objektivat specifike për zonë, apo kategori të ndryshme të konsumatorëve. Me anë të këtij sistemi edhe sistemi i sanksioneve kryesisht për firmat private që ofrojnë shërbimin, për bizneset apo edhe për konsumatorët familjarë mund të ekzekutohen lehtësisht.
- **Strategjia e informimit:** një instrument tjetër mjaft i rëndësishëm për zbatimin e suksesshëm të planit të menaxhimit të integruar të mbetjeve të ngurta urbane. Bashkia duhet të sigurojë angazhimin e plotë të komunitetit duke i informuar ata në lidhje me skemën e menaxhimit të mbetjeve që po zbaton në territorin e bashkisë dhe me politikën fiskale që ajo po aplikon. Bashkia duhet të hartojë një strategji informimi, që në hapat e parë të hartimit të planit, duke informuar komunitetin në lidhje me iniciativën që ajo ka ndërmarrë, objektivat e përcaktuar, skenarët që kërkon të aplikojë dhe politikën fiskale që bashkia kërkon të ndjekë. Kjo strategji duhet të përcaktojë edhe etapa të tjera që duhet të përsëriten vit pas viti, ku synimi kryesor duhet të jetë informimi i komunitetit në lidhje me proceset që zhvillon bashkia dhe marrja e opinionit të tyre në lidhje me performancën e shërbimit dhe sugjerimeve që ata mund të kenë. Zhvillimi i pyetësorëve të ndryshëm, apo i dëgjësive publike në periudha të ndryshme gjatë zbatimit të planit, janë disa nga elementet që strategjia e informimit duhet të parashikojë, për të matur opinionin qytetar, i cili duhet të reflektohet sinë përmirësimin e shërbimit ashtu edhe në strategjinë e informimit.

2.5 Kuadri ligjor në lidhje me konceptin e standardit minimal për ofrimin e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve nga njësitë vendore

Me hyrjen në fuqi të ligjit të ri nr.139/2015 "Për vetëqeverisjen vendore" i amenduar me ligjin nr.38, datë 20.06.2019, në nenin 23, pika 10, një ndër funksionet e bashkisë (*fusha e saj e veprimtarisë, ku ajo është përgjegjëse dhe ka autoritetin ligjor për ta ushtruar atë lirisht, tërësisht apo pjesërisht neni 2, pika 3*), në fushën e infrastrukturës dhe shërbimeve publike, u përcaktua ai i mbledhjes, largimit dhe trajtimit të mbetjeve të ngurta shtëpiake. Nisur nga përcaktimi që bën ky ligj për shërbimet publike (neni 2, pika 13), **shërbimi i menaxhimit të mbetjeve të ngurta është ai shërbim me interes të përgjithshëm publik, i cili duhet t'i ofrohet të gjithë komunitetit në territorin e bashkisë, në mënyrë të vazhdueshme, me çmim të përballueshëm, bazuar në standardet minimale kombëtare.** Ky ligj, përveç tre proceseve kryesore të përcaktuar edhe në ligjin bazë për menaxhimin e integruar të mbetjeve për ofrimin e shërbimit, sjell për herë të parë disa nocione apo principe (të pranuar *de facto*) që duhet të plotësojnë njësitë e qeverisjes vendore në proceset e ofrimit të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve në territorin e tyre, siç janë:

1. **Gjithëpërfshirja** e komunitetit dhe territorit që merr shërbim
2. **Vazhdimësia** e ofrimit të shërbimit
3. **Përballueshmëria** financiare për ofrimin e shërbimit
4. **Plotësimi i standardeve minimale** kombëtare të përcaktuara nga ligjet sektoriale

Ligji vazhdon me përcaktimin e 5 formave të lejuara për mënyrën e organizimit të shërbimit publik, në këtë rast menaxhimi i mbetjeve, nga ana e pushtetit vendor me anë të: i) Njësive organizative, si pjesë e strukturës administrative të bashkive; ii) Ndërmarrjet e shërbimeve publike; iii) Kontraktimi i palëve të treta; iv) PPP; v) Shoqëritë tregtare në pronësi apo bashkëpronësi të njësive vendore.

Pavarësisht formës të administrimit që zgjedhin njësitë vendore për ofrimin e shërbimit të mbledhjes, largimit dhe trajtimit të mbetjeve të ngurta shtëpiake, ato kanë përgjegjësi për vendosjen e **sistemit të administrimit të performancës së shërbimit** (neni 33, pika 2), dhe krijimin e **një strukturë të posaçme** në njësinë e qeverisjes vendore për prezantimin, mbikqyrjen dhe monitorimin e performancës të shërbimit publik.

Ligji vazhdon me përcaktime të reja në lidhje me proceset e ciklit të ofrimit të shërbimeve publike (*menaxhimi e mbetjeve në këtë rast*), ku njësitë vendore duhet të bëjnë transparente shërbimet e menaxhimit të mbetjeve për komunitetin (neni 15, pika 1), **nga koordinatori i transparencës** (neni 15, pika 3), dhe njëkohësisht çdo qytetar i njësisë vendore ka të drejtë të bëjë kërkesa, ankesa apo vërejtje pranë njësisë vendore në lidhje me shërbimet publike që ofrohen në njësinë vendore (neni 19).

Në përfundim mund të themi që ligji për vetëqeverisjes vendore sjell në vëmendje të njësive vendore disa elemente¹ shumë të rëndësishme në lidhje me standardin për ofrimin e shërbimeve publike, duke prezantuar për herë të parë konceptin e vlerësimit të shërbimit publik sipas indikatorëve të performancës dhe detyrimin e ofrimit të shërbimit bazuar në standardin minimal.

Në vitin 2015, kur ligji hyri në fuqi, për njësitë vendore ishte ende e paqartë se kur një shërbim publik (*menaxhimi i mbetjeve në këtë rast*) do të konsiderohej se përmbushte apo jo standardin minimal. Në këtë kontekst, **draft Strategjia Kombëtare e Mbetjeve (2018)** bëri përpjekje për përcaktimin e standardit minimal të ofrimit të shërbimit nga njësitë vendore (në rastin konkret atë të menaxhimit të mbetjeve nga njësitë vendore), i cili përkufizohet si:

“Shtrirja e shërbimit dhe mbledhja e mbetjeve në të gjithë territorin e aksesueshëm të bashkisë, duke siguruar mjetet e nevojshme dhe të mjaftueshme të grumbullimit, transportit dhe depozitimit në një vend të kontrolluar.”

Nisur nga ky përkufizim për standardin minimal, strategjia ka shkuar përtej duke përcaktuar aktivitetet dhe prioritarizmin e tyre, të cilat bashkitë duhet t'i përqafojnë në kohë, në përmbushje edhe të detyrimeve ligjore sipas ligjit vendor për të ofrura një shërbim sipas standardit minimal. Konkretisht strategjia përcakton si prioritet fillestar për bashkinë, shtrirjen e shërbimit në 100% të territorit urban dhe depozitimin i mbetjeve në një vend-depozitim të kontrolluar dhe të pajisur me leje. Prioriteti i dytë është shtrirja e shërbimit në 90% të territorit rural, dhe prioriteti i fundit është ai i ndarjes së mbetjeve për riciklim të mëtejshëm.

Për të përfunduar të gjitha kërkesat ligjore që njësitë vendore duhet të përmbushin për ofrimin e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve sipas standardit të kërkuar kombëtar, ku përfshihen të gjitha proceset e shërbimit (*grumbullimi, transportimi, riciklimi, trajtimi, monitorimi dhe vlerësimi i shërbimit sipas indikatorëve të performancës, raportimi dhe informimi i komunitetit*), hallka e fundit është detyrimi i raportimit nga palët e treta dhe krijimi i databazës së mbetjeve dhe raportimi më tej, nga njësitë vendore. Që nga viti 2011, kur ligji i ri "Për menaxhimin e integruar të mbetjeve", i ndryshuar hyri në fuqi, statistikën e mbetjeve iu kaluan Agjencisë Kombëtare të Mjedisit, si një nga detyrat për t'a zhvilluar më tej. Bazuar në nenin 100 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë dhe ligjit nr. 10 463, datë 22.09.2011 "Për menaxhimin e integruar të mbetjeve", të ndryshuar, neni 60 "Për statistikën e mbetjeve", është aprovuar **VKM nr. 687, datë 29.07.2015 "Për miratimin e rregullave për mirëmbajtjen, rifreskimin dhe publikimin e statistikave të mbetjeve"**, ku jep të drejtën e Agjencisë Kombëtare të Mjedisit "të mbajë të dhënat e mbetjeve nga njësitë vendore dhe autoritetet e tjera kombëtare përmes mbledhjes së listave të kontrollit të përcaktuara nga VKM. Në këtë pikë, të gjitha njësitë vendore (61 bashki) duhet të plotësojnë listën e kontrollit për 11 rrymat e mbetjeve që gjenerohen në territorin e tyre dhe duhet t'i dorëzojë Agjencisë Kombëtare të Mjedisit çdo vit, si dhe institucionet e tjera kombëtare, Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë, Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural dhe Ministria e Shëndetësisë dhe Çështjeve Sociale. Pas hyrjes në fuqi të ligjit bazë për menaxhimin e integruar të mbetjeve, të gjitha VKM e tjera në vazhdim për rrymat specifike të mbetjeve përcaktuan qartë se të gjithë prodhuesit, përdoruesit, shpërndarësit dhe palët e tretave të rrymave specifike duhet të raportojnë çdo vit në njësinë vendore ku ato operojnë, në lidhje me sasinë e mbetjeve që gjenerojnë dhe trajtojnë gjatë vitit.

Tabela më poshtë përmbledh të gjitha kërkesat ligjore për ofrimin e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve sipas standardit ligjor kombëtar të kërkuar:

STANDARDI MINIMAL I MENAXHIMIT TE MBETJEVE		
GRUMBULLIM I PERZIER	TRANSPORTI ²	DEPOZITIMI
• Prioriteti³: Grumbullimi i mbetjeve ⁴	• Në zonat urbane me makina teknologjike	Prioriteti II ⁶ : Depozitimi I mbetjeve

¹Principet bazë në lidhje me domethënien e ofrimit të një shërbimi publik (gjithëpërfshirja, vazhdimësia, përballueshmëri financiare dhe plotësimi i standardit minimal të përcaktuar me ligj)

Format e mundshme ligjore të organizimit dhe administrimit të shërbimit nga njësitë vendore

Krijimi i strukturës së posaçme për monitorimin dhe vlerësimin e shërbimit sipas sistemit të indikatorëve të performancës

Krijimi i strukturës së posaçme dhe procedurave për transparencën me komunitetin në lidhje me shërbimin e mbetjeve dhe aksesibiliteti i vazhdueshëm i komunitetit për të qënë pjesë e sistemit të kontrollit të shërbimit (ankesa, vërejtje, sugjerime, etj.)

²Ligji nr. 10 463, datë 22.09.2011, i amenduar me ligjin nr. 156, datë 10.10.2013, neni pika 48

në 100% në zonën urbane. Mënyra e grumbullimit me kontenierë 1.1 m³ ose derë me derë me kontenierë 120litra/240 litra/ qese plastike • Prioriteti III⁵ është shtrirja e shërbimit në mbi 90% të zonës rurale. Mënyra e grumbullimit me kontenierë 1.1 m³ në qendër fshati ose derë me derë me kontenierë 120litra/240 litra/ qese plastike	• Në zonat rurale me makina të vogla të hapura (kamionçina)	në vendgrumbullimet e kontrolluara të pajisura me leje mjedisore përkatëse dhe me sisteme për kontrollin e ndotjes
STANDARDI LIGJOR I MENAXHIMIT TË MBETJEVE		
GRUMBULLIMI I DIFERENCUAR⁷	TRANSPORT I DIFERENCUAR SIPAS RRYMAVE TË GRUMBULLUARA⁸	TRAJTIMI NE IMPIANTET E GROPOSJES OSE ASGJESIMI⁹
Prioriteti IV¹⁰: Ndarja e mbetjeve për riciklim të mëtejshëm. Mënyra e organizimit të grumbullimit të ndarë mund të përzgjidhet nga njëra vendore, sipas kushteve që ajo¹¹, ku mund të zgjedhë: • Grumbullimi me dy rryma mbetjesh a) të riciklueshme të thata b) të riciklueshme të njoma dhe mbetjet e përziera me kontenierë 1.1m³. • Grumbullim me 4 rryma mbetjesh: a) letër, b) metal, c) plastikë d) qelq dhe të tjera me kontenierë 120litra/240litra.	Transport drejt impianteve primare të trajtimit (rikuperimit të burimeve) për mbetjet e riciklueshme si MRF (Impiantet e e rekuperimit të materialeve), apo MBT (impiantet e trajtimit biologjik)	• Parapërgatitja e mbetjeve për operacionet e rikuperimit të energjisë ose asgjesimit final të tyre • Rikuperimi i energjisë ose asgjesimi i mbetjeve
FORMAT E PËRCAKTUARA TË ORGANIZIMIT TË SHËRBIMIT PUBLIK¹²	SISTEMI I ADMINISTRIMIT TË PERFORMANCËS¹³	SISTEMI I DATABAZËS SË MBETJEVE¹⁴
i) Njësitë organizative, pjesë e strukturës administrative të bashkive ii) Ndërmarrjet e shërbimeve publike, në varësi të bashkive iii) Kontraktimi i palëve të treta, kompani private iv) Krijimi i Partneriteteve Publike Private v) Shoqëritë tregtare në pronësi apo	• Krijimi i strukturës së posaçme në bashki për mbikqyrjen dhe monitorimin e performancës të shërbimit publik • Monitorimi përmes indikatorëve të performancës së shërbimit • Raportimi përmes indikatorëve të performancës	• Plotësimi i listës së kontrollit për 11 rrymat e mbetjeve që prodhohen në territorin e bashkisë¹⁵ • Raportimi nga ofruesit e shërbimit • Raportimi nga kompanitë tregtare shpërndarëse/ prodhuese / importuese brenda territorit të bashkisë¹⁶

³Përcaktuar nëDokumentin e Politikave Strategjike dhe Planin Kombëtar për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve 2020-2035 për standardin minimal të ofrimit të shërbimit (Prioriteti I)

⁴Ligji nr. 10 463, datë 22.09.2011, i amenduar me ligjin nr. 156, datë 10.10.2013, neni pika 11

⁶Përcaktuar nëDokumentin e Politikave Strategjike dhe Planin Kombëtar për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve 2020-2035 për standardin minimal të ofrimit të shërbimit (Prioriteti II)

⁵Përcaktuar nëDokumentin e Politikave Strategjike dhe Planin Kombëtar për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve 2020-2035 për standardin minimal të ofrimit të shërbimit (Prioriteti III)

⁷Ligji nr. 10 463, datë 22.09.2011, i amenduar me ligjin nr. 156, datë 10.10.2013, neni pika 10

⁸Sipas Planit Kombëtar Sektorial për Menaxhimin e Mbetjeve të Ngurta (Master Plan 2018-2032) për 10 zonat e mbetjeve është propozuar ndërtimi i impinateve primare dhe stacioneve të transferimit

⁹Ligji nr. 10 463, datë 22.09.2011, i amenduar me ligjin nr. 156, datë 10.10.2013, neni pika 3

¹⁰Përcaktuar nëDokumentin e Politikave Strategjike dhe Planin Kombëtar për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve 2020-2035 për standardin minimal të ofrimit të shërbimit (Prioriteti IV)

¹¹NëDokumentin e Politikave Strategjike dhe Planin Kombëtar për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve 2020-2035është përcaktuar që njësitë vendore mund ta vendosin vetë cilën skemë të zgjedhin për grumbullimin e ndarë

¹²Ligji nr.139/2015 "Për vetëqeverisjen vendore" i amenduar me ligjin nr.38, datë 20.06.2019, neni 33 pika 1

¹³Ligji nr.139/2015 "Për vetëqeverisjen vendore" i amenduar me ligjin nr.38, datë 20.06.2019, neni 33 pika 2

¹⁴Ligji nr. 10 463, datë 22.09.2011, i amenduar me ligjin nr. 156, datë 10.10.2013, neni pika 60

¹⁵VKM nr. 687, datë 29.07.2015 "Për miratimin e rregullave për mirëmbajtjen, rifreskimin dhe publikimin e statistikave të mbetjeve"

¹⁶VKM nr. 177. 06.03.2012 "Për ambalazhet dhe mbetjet nga ambalazhet" kapitulli XII "Monitorimi dhe Raportimi" neni 1,2,3

bashkëpronësi të njësive vendore		
TRANSPARENCA PËR SHËRBIMIN PUBLIK		
i)	Njësitet vendore duhet të bëjnë transparente shërbimet e menaxhimit të mbetjeve bëhen transparente nga njësia vendore komunitetit ¹⁷ , nga koordinatori i transparencës ¹⁸	
ii)	Çdo qytetar i njësive vendore ka të drejtë të bëjë kërkesa, ankesa apo vërejtje pranë njësive vendore në lidhje me shërbimet publike që ofrohen në njësinë vendore (neni 19)	

III. PËRSHKRIMI I SITUATËS SË PËRGJITHSHME

3.1 Profili i Bashkisë

Bashkia Fushë Arrëzndodhet në pjesën veri – lindore të Shqipërisëpërgjatë rrugës së kombit që lidh Shkodrën Pukën dhe Prishtinën në Kosovë. Ajo është një nga Bashkitë e Qarkut Shkodër dhe ka nën administrimin e saj 5 Njësi Administrative: Fushë Arrëz, Fierzë, Blerim, Qafë-Mali dhe Iballë. Bashkia është e pozicionuar në veri-lindje të vendit në një zonë malore, me një sipërfaqe të konsiderueshme pyjore, e cila përbën edhe burimin kryesor të zhvillimit ekonomik, së bashku edhe me sektorin e minierave në veçanti atë të bakrit në kufi me Kukësin. Turizmi malor dhe bimët medicinale përbëjnë burime të tjera potenciale për zhvillimin e ardhshëm të bashkisë.

Nëntoka e bashkisë së Fushë Arrëzit është e pasur me minerale, kryesisht atë të bakrit; ndërsa pasuritë mbitokësore përfaqësohen nga të gjitha brezat bimorë, që nga shkurret mesdhetare, dushqet, pyjet (e pishës, bredhit dhe ahut), e deri tek kullotat verore në lartësi. Në të tërë zonën rriten rreth 160 lloje drurësh.

Territori i bashkisë është, gjithashtu, i pasur me burime ujore, ku rrjedha kryesore është lumi Fan i Madh. Në territorin e bashkisë është ndërtuar dy prej impianteve më të mëdha të prodhimit dhe paketimit të ujit pijshëm, “Lajthiza” dhe “Qafe Mali” të cilat tregtohen në të gjithë vendin dhe jashtë.

VKM nr. 765, datë 07.11.2012 "Për miratimin e rregullave për mbledhjen dhe trajtimin e diferencuar të vajrave të përdorur", kapitulli VIII "Monitorimi", neni 6

VKM nr. 866, datë 04.12.2012 "Për bateritë dhe akumulatorët dhe mbetjet nga bateritë dhe akumulatorët", kapitulli XI "Përqindjet në mbledhjen dhe monitorimin", neni 7

VKM nr. 957, datë 19.12.2012 "Për mbetjet nga pajisjet elektrike dhe elektronike" kapitulli IX, neni 4

VKM nr. 608, datë 17.09.2014 "Për përcaktimin e masave të nevojshme për grumbullimin dhe trajtimin e mbetjeve bio dhe kritereve dhe afateve për minimizimin e tyre"

VKM nr. 575, datë 24.06.2015 "Për miratimin e kërkesave për menaxhimin e mbetjeve inerte", neni 20

¹⁷ Ligji nr.139/2015 "Për vetëqeverisjen vendore" i amenduar me ligjin nr.38, datë 20.06.2019, neni 15 pika 1

¹⁸ Ligji nr.139/2015 "Për vetëqeverisjen vendore" i amenduar me ligjin nr.38, datë 20.06.2019, neni 15 pika 3

Figura 2 NJA Në Bashkinë Fushë Arrëz
[Burimi: Bashkia Fushë Arrëz]

3.1.1 Të dhëna demografike

Bashkia Fushë Arrëz, është bashkia me numrin më të vogël të popullsisë në territorin e Qarkut Shkodër, ku sipas të dhënave të Regjistrit të Gjendjes civile është 10 535 banorë, me 3.868 familje në 2,264 banesa, me një densitet prej 20.1 banorë/km². Ndërkohë të dhënat e deklaruara nga CENSUS 2011 japin një numër më të vogël të popullsisë prej 7,405 banorësh me një densitet prej 13.7 banorë/km².

Bashkia Fushë Arrëz përbëhet nga 5 Njësi Administrative, ku qendra e bashkisë është ajo e qytetit të Fushë Arrëzit. Në tabelën më poshtë jepen të dhëna demografike për bashkinë, sipas tre burimeve zyrtare, respektivisht Regjistrin e Gjendjes Civile (RGJC), INSTAT dhe Formulën e Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë (MFE).

BASHKIA FUSHË ARRËZ							
NJA	Fshatat	Popullisa - Census 2023		Popullisa - RGJC		Popullisa - Formula MF	
		Popullisa	Familje	Popullisa	Familje	Popullisa	Familje
Fushë Arrëz	Qyteti Fushë-Arrës,						
	Fushë-Arrës	2,513	585	4,450	1,424	3,094	1,012
	Micaj,						
	Lumëardhe						
Qafë Mali	Qafë-Mali,						
	Armiraj, Srriqe,						
	Mollkuqe,	1,548	320	1,707	680	1,596	524
	Lajthizë,						
Blerim	Lumbardhë, Tuç,						
	Kryezi, Orosh						
	Flet, Xeth,	913	186	1,500	540	1,089	348
	Kulumri, Trun,						
	Blerim, Dardhë,						

Qebik							
Iballe	Berishë e						
	Sipërme,	1,129	232	1,761	596	1,319	411
Fierzë	Shopel, Mërtur						
	Fierzë, Porav,						
	Bugjon,						
	Kokdodë, Arst,	1,302	250	1,995	632	1,510	440
	Miliska, Mëzi,						
Totali	Aprip-Guri						
	1 qytet dhe 31 fshatra	4878	1,573	10,535	3,868	7,607	2,735

Tabela 2 Popullsia Bashkisë Fushë Arrëz

[Burimi: Punuar nga autori]

Siç mund ta shohim nga tabela në territorin e Bashkisë Fushë Arrëz, me pesë NJA ka 1 qytet dhe 31 fshatra. Popullsia e përcaktuara nga formula e MFE për të gjithë territorin e bashkisë është 8,607 banorë, ku qyteti i Fushë Arrëzit ka popullsinë më të madhe. Në të gjithë territorin e Bashkisë, sipas të dhënave të MFE janë rreth 2,735 familje. Nga diskutimet që kemi zhvilluar me përfaqësues të bashkisë, për hartimin e planit lokal për menaxhimin e integruar të mbetjeve dhe llogaritjen e kostove të skenarëve, do të merret popullsia e llogaritur sipas Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë.

3.1.2 Karakteristikat social ekonomike

Bashkia Fushë Arrëz, si një ndër më të voglat në territorin e Qarkut Shkodër ka aktivitete të limituara ekonomike. Aktualisht janë të regjistruara 140 biznese, nga të cilat 120 janë biznese të vogla dhe 20 prej tyre janë biznese të mëdha. Ndër bizneset e mëdha në zonë përmendim 5 biznese prodhuese si fabrika e pasurimit të bakrit, fabrika e ujit Qafë Mali, fabrika e ujit Lajthiza, fabrika e ujit Puka si dhe hidrocentrale.

Lloji i biznesit	2021	2022	2023	2024
Biznese të vogla	118	118	117	117
Biznese të mëdha	22	22	23	23
Totali	140	140	140	140

Tabela 3 Numri i bizneseve në Bashki sipas viteve

Burimi: [Bashkia Fushë Arrëz]

Ndonëse turizmi përbën një potencial të rëndësishëm të nxitjes së zhvillimit ekonomik të zonës, ende hasen pak aktivitete të lidhura me turizmin e kryesisht vetëm gjatë verës. Aktualisht janë të regjistruara 4 hotele dhe 4 bujtina. Sipas të dhënave të Bashkisë, vitin e kaluar bashkia është vizituar nga rreth 1,000 turistë, me një koeficient ditë rreth 25 turistë/ditë.

Pavarësisht të dhënave mbi turizmin dhe vizitorët të cilët ishin rreth 2,000 në vitin 2024, të dhënat e tabelës së mësipërme mbi numrin e bizneseve, dallohet që nuk ka trend të rritjes në ekonomi duke ju referuar biznesit dhe nuk ka luhajtje në sasinë ditore të mbetjeve të prodhuara prej tyre. Ndërkohë me përmirësimin e infrastrukturës pritëse për vizitorët, mund të sjellë shtimin e tyre në këtë territor dhe shtimin e sasisë së mbetjeve të prodhuara të pa trajtuara dhe të pagrumbulluara, nisur nga fakti që pjesa më e madhe e Por numri i rritjes së vizitorëve mund të jetë shkak i rritjes së sasisë së mbetjeve të prodhuar të pa trajtuar dhe të pa grumbulluar, duke qënë se turizmi në këtë bashki kryhet kryesisht në pjesën rurale ku shërbimi është shumë i rrallë ose mungon.

3.2 Aspekte institucionale në menaxhimin e mbetjeve në Bashkinë Shkodër

Shërbimi i menaxhimit të mbetjeve në Bashkinë Fushë Arrëz ofrohet nga vetë bashkia, vetëm në dy Njësi Administrative: NJA Fushë Arrëz dhe NJA Qafë Mali:

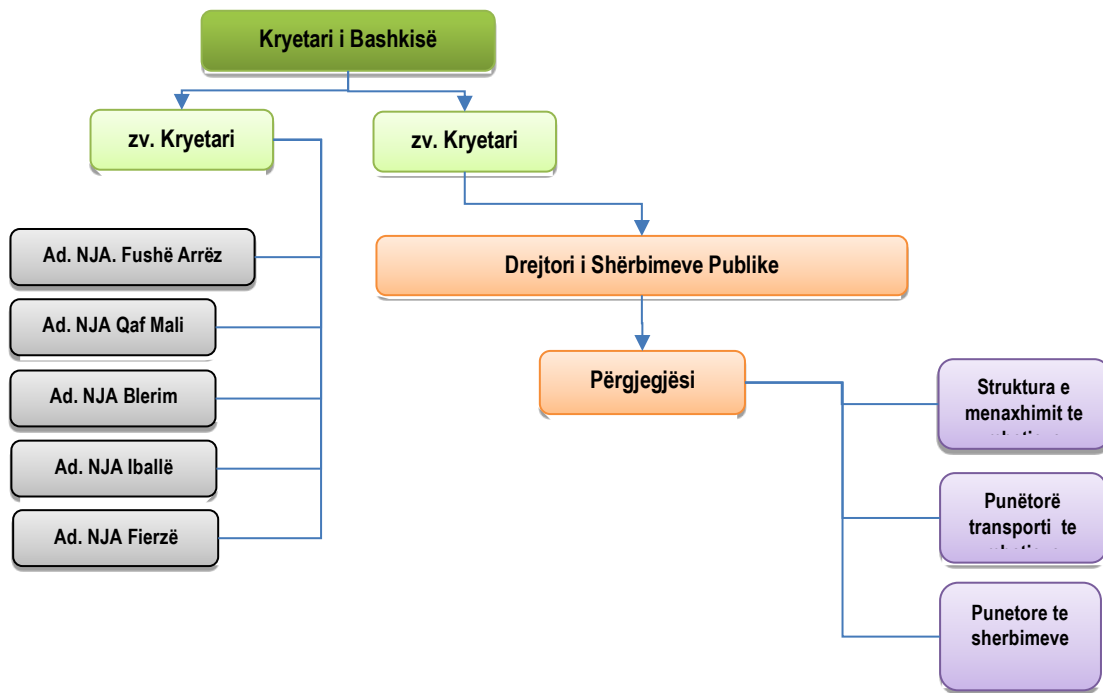

Figura 3 NJA Struktura e Bashkisë për menaxhimin e mbetjeve
[Burimi: Bashkia Fushë Arrëz, punoi autori]

Nga grafiku shohim se në Bashkinë Fushë -Arrëz, struktura për organizimin dhe ofrimin e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve perbehet nga 9 punetore te gjitha te seksit femer te cilet e e kane te ndare me parcela afersisht te barabarta per pastrimin e qytetit Fushe Arrez. Shto ketu dhe dy punetore njeri manovrator dhe tjetri ndihmes manovrator per transportimin e mebtjeve me makinën ekologjike. Ne venddepozitim të mbetjeve kemi sherbim per ruajtjen e mbetjeve nga djegiet

Ne te njejten kohe kemi dhe punetore te sherbimeve te paracaktura qe perbejne 13 veta

Ne fshatin Fushe Arrez dhe ne fshatrat e Njesise Administrative Qafe mali ku shtrihet sherbimi yne ka te beje vetem me mbledhjen e mebetjeve dhe transportin e tyre ne venddepozitim

3.3 Aspekte teknike në menaxhimin e mbetjeve në Bashkinë Fushë Arrëz

Bashkia Fushë Arrëz e kryen vetë shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve vetëm në dy NJA: Fushë Arrëz dhe Qafë Mali, ku 51.8 % të popullatës¹⁹ ose 30% e territorit merr shërbim, siç tregohet në tabelën më poshtë:

Popullsia që merr shërbim	Popullsia sipas MFE	Përqindja e popullsisë që merr shërbim	Popullsia që merr shërbim sipas MFE	Nr. Familjeve që marrin shërbim
Fushë Arrëz	3,094	98.8%	3,057	711
Qafë Mali	1,596	87.8%	1,401	292
Blerim	1,089	0%	0	0
Iballë	1,319	0%	0	0
Fierzë	1,510	0%	0	0
Totali	8,607	51.8%	4,458	1,003

¹⁹Popullsia sipas MFE

Tabela 4 Mbulimi i popullsisë me shërbim
Burimi:[Bashkia Fushë Arrëz]

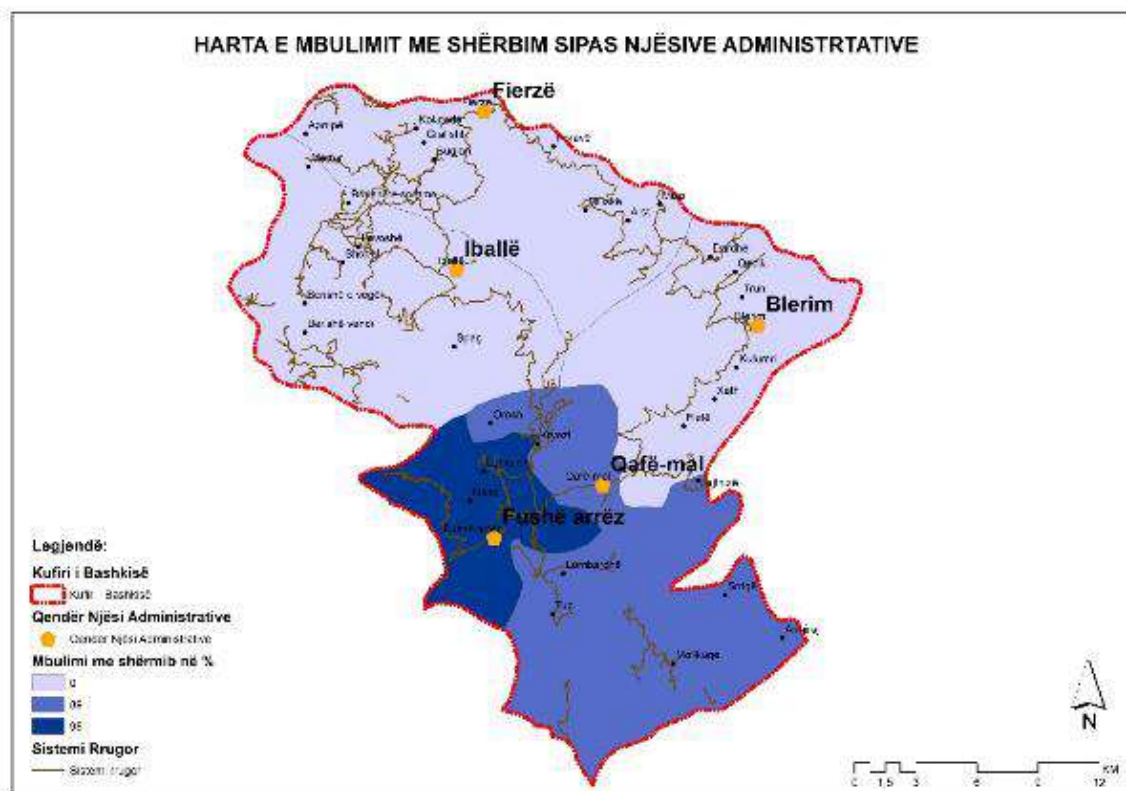

Figure 4 Harta e mbulimit me shërbim
Burimi: [Bashkia Fushë Arrëz]

Nga të dhënat e raportuara nga Bashkia në lidhje me sasinë e mbetjeve që ata grumbullojnë në këto dy njësi, disa vitë më parë janë kryer matje me peshore, dhe bashkia ka përllogaritur që sasia e mbetjeve që ajo grumbullon është 585 ton/vit mbetje. **Gjithashtu bashkia deklaron se norma e gjenerimit për NJA Fushë-Arrëz (zona urbane) është 0.4kg/banorë/ditë dhe 0.3kg/banorë/ditë për NJA Qafë – Mali (zona rurale), ku dhe aktualisht ofrohet shërbimi.**

Edhe pse shërbimi ofrohet vetëm në dy njësi administrative, bashkia deklaron se ai ofrohet me eficiencë të lartë, ku në qytetin e Fushë Arrëzit grumbullohen plotësisht sasi e mbetjeve në masën 98.9%, dhe në NJA Qafë-Mali marrin shërbim pothuajse 87.8% e popullsisë.

Në lidhje me frekuencën e shërbimit, ai ofrohet 4 ditë në javë në NJA Fushë Arrëz (Qendër qytete dhe Fushë Arrëz fshat) dhe 2 herë/muaj në NJA Qafë-Mali. Në tabelën më poshtë jepet një përmbledhje e aspekteve teknike të ofrimit të shërbimit në territorin e Bashkisë Fushë Arrëz, të mundësuar nga stafi i bashkisë:

Tipi i të dhënave	Vlera
Numri i popullsisë sipas MFE	8,607
Numri i popullsisë që merr shërbim	4,458 (dy NJA)
% popullsisë që merr shërbim	51.8%
% e territorit të mbuluar me shërbim	30%
Sasia e mbetjeve të gjeneruara (ton/ditë): Fushë- Arrëz	1.223
Sasia e mbetjeve të gjeneruara (ton/ditë): Qafë-Mali	0.56
SASIA E MBETJEVE TË GJENERUARA (TON/DITË): TOTAL	1.783

Sasia e mbetjeve të mbledhura (ton/ditë): Fushë- Arrëz	1.1
Sasia e mbetjeve të mbledhura (ton/ditë): Qafë-Mali	0.5
SASIA E MBETJEVE TË MBLEDHURA (TON/DITË): TOTAL	1.6
Sasia e mbetjeve të gjeneruara (ton/vit): Fushë Arrëz	401.2
Sasia e mbetjeve të gjeneruara (ton/vit): Qafë - Mali	183.8
SASIA E MBETJEVE TË GJENERUARA (TON/VIT)	585
Mbetje të gjeneruara (kg/banorë/ditë)	0.6 kg/banorë/ditë
Frekuenca e mbledhjes së mbetjeve në secilën nga zonat e shërbimit	
a. Zona 1 (Urbane) – NJA Fushë- Arrëz	4 herë/javë
b. Zona 2 (Rurale) – NJA Qafë - Mali	1 herë/javë

Tabela 5 Përmbledhje e aspekteve teknike të ofrimit të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve
Burimi:[Bashkia Fushë Arrëz]

Në lidhje me infrastrukturën e ofrimit të shërbimit, Bashkia Fushë Arrëz ka në pronësi 97 kontenierë 1.1m³ të shpërndarë në dy Njësitë Administrative, ku ajo aktualisht ofron shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve. Në tabelën më poshtë është bërë një përmbledhje e infrastrukturës grumbulluese të mbetjeve dhe gjendja fizike e tyre.

Njësitë me shërbim	Nr. Kontenierëve	Kontenierë në gjendje të mirë (nr/%)	Kontenierë në gjendje të dëmtuar (nr/%)	Kontenierë jashtë funksioni	PGM	Vite pune të kontenierëve
Fushë Arrëz	83					11
Qafë-Mali	14				7	
Gjithsej	97	13 - 14%	78 - 86%	35	80	11

Tabela 6 Gjendja teknike e kontenierëve në Bashkinë Fushë Arrëz
Burimi:[Bashkia Fushë Arrëz]

Nga të dhënat e mundësuar nga Bashkia, kuptojmë që gjendja e kontenierëve në territorin e Bashkisë Fushë Arrëz është shumë problematike, ku vetëm 30 prej 97 kontenierëve janë në gjendje të mirë, ndërsa pjesa tjetër janë të dëmtuar ose jashtë funksioni dhe kanë mbi 11 vite që përdoren në territor. Referuar këtyre të dhënave dhe të dhënave klimaterike të zonës, ku zonat rurale gjatë dimrit kanë probleme me bllokimin e rrugëve nga rreshjet e dëborës dhe si pasojë dhe grumbullimi i mbetjeve është më i rrallë se në stinët e tjera, do të duhej një numër më i madh kontenierësh në këtë stinë, si dhe të mundësohej edhe kompostimi në shtëpi për të pakësuar sasinë e mbetjeve që vecanërisht gjenerohen në zonat rurale.

Bashkia Fushë Arrëz rrallë kryen dezinfektim të kontenierëve apo larje të tyre si dhe dezinfektim të pikave të grumbullimit të mbetjeve. Gjatë shërbimit të mbledhjes së mbetjeve, këta të fundit nuk zhvendosen fizikisht dhe dezinfektimi i kontenierëve dhe pikave të grumbullimit nuk kryhet rregullisht dhe nuk ka një grafik pune, duke sjellë ndikim jo të mirë në mjedis dhe në sektorin e turizmit.

Për sa i takon mjeteve të për grumbullimin dhe transportin e mbetjeve, bashkia ka në pronësi 1 mjete teknologjike për kryerjen e shërbimit të grumbullimit dhe transportit të mbetjeve urbane, gjithashtu edhe një ekskavator Bjellorus në gjendje të mirë. Kryesisht gjendja e mjeteve teknologjike është e mirë, por njëri prej tyre ka 11 vite pune dhe tjetri 20, dhe financiarisht janë të amortizuara, duke shtuar kostot operacionale të shërbimit dhe ndikimin e drejtpërdrejtë në eficiencën dhe cilësinë e ofrimit të shërbimit në Bashkinë Fushë Arrëz:

Kamionë/automjete të tjera	Teknologjia	Tonazhi	Viti i prodhimit	Vite punë
Kamioni 1	Me vetëshkarkim	20 ton	2001	15

Tabela 7 Mjetet teknologjike për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve

Burimi:[Bashkia Fushë Arrëz]

3.3.1 Depozitimi i mbetjeve

Në territorin e Bashkisë Fushë- Arrëz, nga një studim i zhvilluar në vitin 2018, financuar nga Helvetas, janë identifikuar 4 vend-depozitime ilegale, të cilat aktualisht janë operacionale me një sipërfaqe që varion nga 18-100 m² dhe me sasi të mbetjeve historike nga 3-25m³. Asnjë prej tyre nuk është aktualisht i kontrolluar apo të plotësojë ndonjë standart mjedisor.

Me qëllim planifikimin e ndërhyrjes për rehabilitimin e këtyre vend-depozitimeve, është i nevojshëm një përcaktim më i saktë i tyre, duke dalluar ndërmjet atyre disa kategori:

- Vend-depozitime mbetjesh të përdorura vazhdimisht nga një fshat, qytet apo disa fshatra e qytete së bashku
- Pika grumbullimi mbetjesh të përdorura vazhdimisht nga një grup banorësh në mungesë të kontenierëve ose të krijuar nga depozitime pa kriter të mbetjeve nga banorët, të cilat janë rastësore ose jo të vazhdueshme.

Si tregues për të përcaktuar këto dy forma vend-depozitimesh ilegale është sugjeruar vëllimi i mbetjeve që ato përmbajnë dhe lloji i tyre, meqenëse të dhënat nuk përafrojnë mbetje të rrezikshme në këto vend-depozitime por vetëm mbetje ngurta urbane dhe inerte. Nisur nga kjo përcaktues do të jetë vetëm treguesi i vëllimit, ku pragu të jetë vëllimi 20 m³ mbetje:

- Vend-depozitimet që përmbajnë 20m³ mbetje e më shumë do të përcaktohen si 'vend-depozitime ilegale'
- Vendepozitimet që përmbajnë më pak se 20m³ do të përcaktohen si 'pika grumbullimi të hapura'.

IV. ASPEKTET FINANCIARE NE MENAXHIMIN E MBETURINAVE

4.1 Kosto e plotë e sistemit të menaxhimit të mbeturinave

Në financat vendore në Shqipëri, në përgjithësi shpenzimet operative të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve janë planifikuar dhe realizuar vazhdimisht së bashku me shërbimet e tjera publike vendore, dhe veçanërisht të bashkuara me shpenzimet për pastrimin dhe gjelbërimin dhe shërbime të tjera publike. Në Bashkinë Fushë Arrëz është gjetur pikërisht kjo praktikë. Për rrjedhojë, buxheti i veçuar i këtij shërbimi është i përafëruar.

Në vitin 2020 (viti bazë i analizes së gjendjes aktuale), bashkia ka shpenzuar në total rreth 5,732,273lek/vit. Nga kjo shumë rezulton se kosto vjetore e shërbimit për çdo banor të bashkisë që merr shërbim llogaritet afërsisht në 1,248 Lekë/vit ndërsa për familje në vlerën 2,820 Leke/familje/vit.

Në këtë bashki kosto e plotë e këtij shërbimi është e përbërë nga zërat më poshtë të vlerësuar në përqindje:

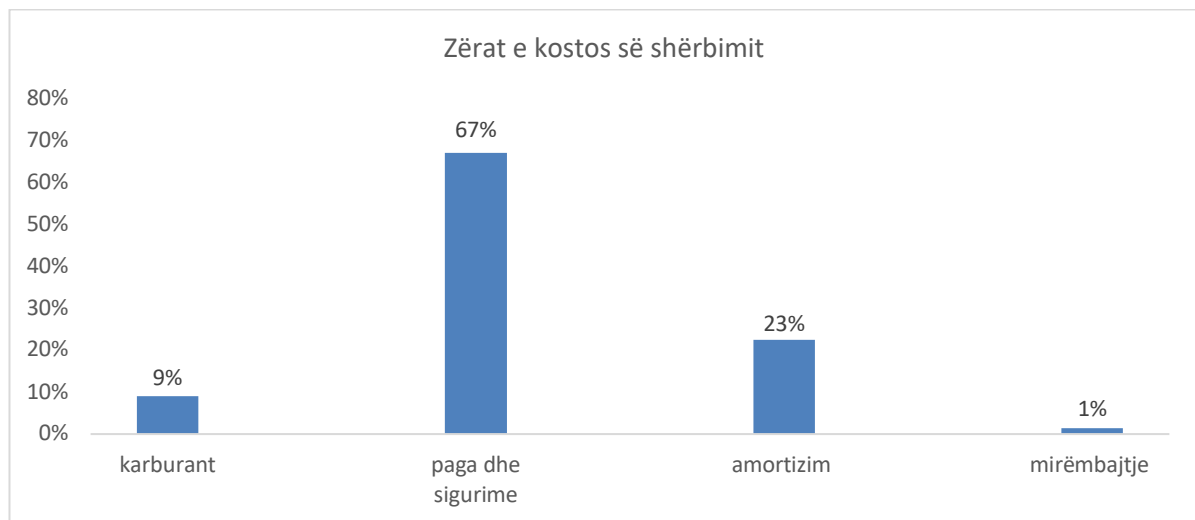

Figure 5 Zërat e kostos të menaxhimit të mbetjeve në Bashkinë Fushë Arrëz
Burimi: [Bashkia Fushë Arrëz]

Shpenzimet për vitin 2020	
Pagat vjetore (lek/vit)	5,002,273
Operative (vetëm karburant, jo mirëmbajtje)	730,000
Shpenzime totale operative + administrative (lek/vit)	5,732,273

Kosto e shërbimit 2021	
Pagat vjetore (lek/vit)	5,200,000
Sigurimet shoqëror+shëndetësore (lek/vit)	870,000
Shpenzimet operative (lek/vit)	1,286,000
Kosto totale operative + administrative (lek/vit)	7,356,000
Kosto e Investimeve	1,300,000
Kosto totale (operative, administrative, investimeve)	8,656,000

Tabela 8 Shpenzimet e shërbimit për vitin 2020 dhe kosto e shërbimit për vitin 2021
Burimi:[Bashkia Fushë Arrëz]

4.2 Sistemi i tarifave të menaxhimit të mbetjeve

Bashkia ka një databazë të pjesshme për klientët që përfshinë një pjesë të familjeve dhe kryesisht bizneset. Mungesa e një databaze të plotë për subjektet familjare është shkak kryesor për mos faturimin e tyre. Detyrimi vjetor u ngarkohet familjeve përgjithësisht nëpërmjet Zyrës së Gjendjes Civile, kur banorët paraqiten për të marrë një shërbim administrativ. Tarifa e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve u faturohet rregullisht bizneseve dhe institucioneve¹ herë në vit. Tarifa mbledhet nga bashkia nëpërmjet sporteleve pranë zyrave të bashkisë qendër ose nëpërmjet bankës; bizneset dhe institucionet derdhen tarifën kryesisht nëpërmjet bankës.

Në tabelën më poshtë jepet niveli i tarifave të miratuara nga Këshilli Bashkiak i Bashkisë Fushë-Arrëz:

Kategoria	Niveli i tarifave (lek/vit)
Familjet	700
Familjet me ndihmë ekonomike	500
Biznesi i vogël	
Shitje me pakicë e shumicë	6,500

Prodhim	4,800
Shërbime	6,500
Ambulant	1,500
Biznes i Madh	
Lojra fati, bingo, loto	7,000
Njësi Shërbimi (Bankat, Agjensi Këmbimi Valute, Agjensi Turistike, Degët/Filialet e Kompanive Celulare dhe alb-telekom,posta shqipatare etj.)	40,000
Punime duralumini, metalesh, druri, dhe biznesi madh	60,000
Prodhime ushqimore, buke, ëmbëlsira, mishi, peshku, bulmeti	40,000
Prodhim, subjekte shërbimi dhe tregtie	50,000
Subjekte ndërtimi	50,000
Shërbime artizanale	30,000
Profesione të lira	20,000
Institucionet	
OST,QendratShëndetësore, KESH sh.a, OSHEE, Nënstacionet Elektrike	100,000
Qendra Sociale	10,000
Posta e Policisë, Ndërmarrja e Rrugëve Nacionale. Të gjitha institucionet e tjera	40,000

Tabela 9 Niveli i tarifave të pastrimit në Bashkinë Fushë-Arrëz

Burimi:[Bashkia Fushë Arrëz]

Të ardhurat e planifikuara të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve në Bashkinë Fushë Arrëz përfshijnë mbledhjen e tarifës nga institucionet dhe bizneset tek të cilët faturohet shërbim. Aktualisht nuk ka planifikim të të ardhurave nga familjet për shkak se nuk faturohet shërbimi. Për pasojë të ardhurat që mund të mbledhen gjatë vitit në rastet kur banorët paraqiten përpara bashkisë për shërbime administrative janë një shumë e rastësishme dhe shtesë ndaj planit total të të ardhurave nga bizneset dhe institucionet.

Bashkia faturon 100% e institucioneve dhe bizneseve të regjistruara në bashki. Bashkia nuk faturon shërbimin për familjet. Ndërkohë, ajo lëshon një mandate pagesë në rast të familjeve që paguajnë pranë arkës së bashkisë shërbimin. Në rastin e bizneseve dhe institucioneve, bashkia përdor si formë të mbledhjes së tarifës nëpërmjet faturës që lëshohet nga zyra e tatim taksave dhe nëpërmjet faturës së ujësjellësit.

Tabela e mëposhtme paraqet të ardhurat dhe shpenzimet e realizuara për periudhën 2016-2018 (lek/vit).

	2019	2020	2021
Të ardhurat e realizuara të shërbimit (lekë/vit)	1,617,536	1,619,530	1,903,900
Shpenzimet e realizuara të shërbimit (lekë/vit)	5,636,805	6,060,134	7,516,414
% e mbulimit të kostos nga të ardhurat e tarifave	29%	27%	25%

Tabela 10 Mbulimi i kostos nga të ardhurat e tarifave

Burimi:[Bashkia Fushë Arrëz]

Referuar të dhënave të tabelës së mësipërme, vërehet rënie e përqindjes së mbulimit të kostos së menaxhimit të mbetjeve me rreth 2% në çdo vit, për vitet 2019 – 2021. Kjo lidhet me sistemin jo funksional të faturimit të familjeve dhe me arkëtimin e tarifës. Të ardhurat e realizuara mbulojnë maksimalisht vetëm rreth 25% të kostos së shërbimit. Në mënyrë që bashkia të mbulojë të gjitha kostot e shërbimit do t'i duhet që krahas rritjes së tarifave, të rrisë faturimin dhe mbledhjen e të ardhurave nga këto tarifa.

Në tabelën më poshtë jepet planifikimi dhe realizimi i të ardhurave për **vitin 2021**, ku planifikimi jepet sipas kategorive të konsumatorëve dhe realizimi i tyre jepet në total Për vitin 2021, deri në muajin nëntor, planifikimi i të ardhurave nga kategoritë e konsumatorëve qëndron në të njëjtat nivele si për vitin paraardhës, siç tregohet në tabelën më poshtë:

Nr.	Emërtimi	Plani (lek/vit)	Fakti (lek/vit)	% e realizimit	% e mbulimit të shpenzimeve
1.	Familjet	150,000	1,394,000	55.8%	24%
2.	Bizneset	1,650,000			
3.	Institucionet	700,000			
	Shuma	2,500,000			

Tabela 11 Planifikimi dhe realizimi i të ardhurave për vitin 2021

Burimi:[Bashkia Fushë Arrëz]

Edhe sikur bashkia të shfrytëzojë të gjithë potencialin fiskal, pra të mbledhë 100% të tarifave, shuma e planifikuar do të mbulojë vetëm 45 % të kostove, gjë që do të thotë se bashkia duhe të konsiderojë një plan tarifar disa vjeçar për të arritur në një nivel tarife, e cila mbulon koston e shërbimit. Kjo është drejtpërdrejtë rrjedhojë e tarifave të ulëta të familjeve në krahasim me koston për banor të shërbimit, ose planifikohet me rezerva dhe jo për numrin e plotë të konsumatorëve. Në të gjitha rastet, niveli i tarifave vjetore të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve për familjet është 12 herë më i ulët se kosto vjetore për familje.

V. INDIKATORËT E PERFORMANCËS

Në përfundim të procesit për evidentimin e gjendjes ekzistuese të shërbimit në Bashkinë Fushë-Arrëz, u bë vlerësimi i performancës bazuar në indikatorët e performancës: i) Cilësia e shërbimit; ii) Qendrueshmëria mjedisore; iii) Qendrueshmëria ekonomike dhe financiare; iv) Qendrueshmëria institucionale. Secili nga indikatorët kryesorë ka indikatorët e tij specifikë, të cilët u përdorën për llogaritjen e indikatorit kryesor, siç shpjegohet më poshtë:

Cilësia e shërbimit - Ky indikator përbëhet nga tre indikatorë specifikë.

- a. **C1 Mbulimi i zonës me shërbim:** ky indikator tregon sasinë e mbetjeve të grumbulluara në NJA/bashkinë nga firma private e autorizuar ose nga njësia vetë (nëse e kryen ajo shërbimin) kundrejt sasisë totale të mbetjeve të gjeneruara në njësi. Për këtë indikator u përdor formula për zonat urbane dhe për zonat rurale të Bashkisë Fushë-Arrëz:

$$C1 = \frac{\text{Sasia e mbetjeve që grumbullohen në zonë } \left(\frac{\text{ton}}{\text{vit}}\right)}{\text{Sasia e mbetjeve që gjenerohen në zonë } \left(\frac{\text{ton}}{\text{vit}}\right)} \times 100$$

Në rastin e Bashkisë Fushë-Arrëz për llogaritjen e këtij indikator, janë marrë vlerat e sasisë së mbetjeve që depozitohen në venddepozitimin e Krrabës dhe vlerat e llogaritura në sajë të normës së gjenerimit dhe numrit të popullsisë, për të llogaritur përqindjen e mbulimit të zonës me shërbim.

- b. **C2: Pastërtia e bashkisë:** ky është një indikator gjithëpërfshirës, i cili vlerësohet nga këto kritere vlerësimi:
- i. Efektiviteti i grumbullimit të mbetjeve (prezenca e mbetjeve të akumuluar rreth PGM);
 - j. Efektiviteti i pastrimit të rrugëve (prezenca e mbetjeve në rrugë);
 - k. Efektiviteti i grumbullimit të mbetjeve në zonat e largëta (prezenca e mbetjeve të akumuluar/pika ilegale/ djegie të mbetjeve në rrugë).
 - l. Efektiviteti në zbatimin e kontrollit dhe supervizimit
 - m. Efektiviteti në përdorimin e mjeteve personale mbrojtëse dhe zbatimi i protokollove në rast aksidentesh nga punëtorët e pastrimit

Në përcaktimin e këtij indikatori, situata është vlerësuar si nga vëzhgimet në terren në të gjitha NJA-ve të Bashkisë Fushë-Arrëz, ashtu edhe në bashkëpunim me stafin e Bashkisë dhe të NJA-ve për të na diktuar fenomene të ndryshme në lidhje me pastërtinë e territorit dhe zonat ku duhet të ndërhyhet.

- c. **C3:** Shkalla e kënaqësisë publike: ky është një indikator cilësor për shërbimin që ofron bashkia, dhe vlerësohet në sajë të pyetësorëve të ndryshëm me komunitetin. Zakonisht ky indikator llogaritet në sajë të një pyetje të vetme: **A jeni të kënaqur me shërbimin e grumbullimit të mbetjeve që ofrohet në njësinë tuaj?**

Për vlerësimin e këtij indikatori kanë shërbyer fushatat e pyetësorëve dhe dëgjesa publike të zhvilluara nga bashkia, të cilat nuk janë të shpeshta, duke ndikuar në vërtetësinë e vlerësimit që jep ky indikator.

Qendrueshmëria mjedisore – Ky indikator përbëhet nga dy indikatorë specifikë.

- a. **D1:** Shkalla e grumbullimit të diferencuar: ky indikator prezanton shkallën e sasisë të mbetjeve që grumbullohen të ndara kundrejt sasisë totale të mbetjeve të grumbulluara. Formula për llogaritjen e këtij indikatori jepet si më poshtë:

$$D1 = \frac{\text{Sasia e mbetjeve që grumbullohen të ndara në zonë } \left(\frac{\text{ton}}{\text{vit}}\right)}{\text{Sasia e mbetjeve që grumbullohen total në zonë } \left(\frac{\text{ton}}{\text{vit}}\right)} \times 100$$

Në lidhje me llogaritjen e këtij indikatori, për NJA-ve të bashkisë nuk është kryer ndonjë llogaritje pasi nuk ka iniciativa për grumbullimin e ndarë të mbetjeve.

- b. **D2:** Shkalla e mbetjeve të trajtuara sipas normave: ky indikator shpreh sasinë e mbetjeve që trajtohen në impiante të autorizuar. Formula për llogaritjen e këtij indikatori jepet si më poshtë:

$$D2 = \frac{\text{Sasia e mbetjeve që trajtohen në impiante } \left(\frac{\text{ton}}{\text{vit}}\right)}{\text{Sasia e mbetjeve që grumbullohen total } \left(\frac{\text{ton}}{\text{vit}}\right)} \times 100$$

Në lidhje me këtë indikator, të gjitha NJA në të cilat ofrohet shërbimi i dërgojnë mbetjet në lëndfillin në Ndërfushas, ndonëse në territor ka përsëri pika ilegale ku hidhen mbetjet. Megjithatë, territori i kësaj bashkie ka mundësinë e dërgimit të mbetjeve në një impiant inxhinierik dhe jo në venddepozitime të hapura të pakontrolluara.

Qendrueshmëria ekonomike dhe financiare: Ky indikator përbëhet nga 3 indikatorë specifikë.

- a. **E1** Mbulimi i Kostos: ky indikator mat sa është kosto e plotë e shërbimit e mbuluar nga grumbullimi i tarifave. Formula më poshtë tregon se si llogaritet ky indikator:

$$E1 = \frac{\text{Të ardhurat nga tarifa e mbetjeve } \left(\frac{\text{lek}}{\text{vit}}\right)}{\text{Kosto totale e shërbimit } \left(\frac{\text{lek}}{\text{vit}}\right)} \times 100$$

Llogaritja e këtij indikatori, ashtu siç tregohet edhe në analizën financiare të gjendjes ekzistuese, është kryer në sajë të konsultave me zyrën e financës dhe të taksave në bashki për të gjitha NJA-ve.

- b. **E2** Shkalla e mbledhjes së tarifës: ky indikator reflekton kapacitetin e popullsisë për të paguar tarifën. Formula për llogaritjen e këtij indikatori jepet në formulën më poshtë:

$$E2 = \frac{\text{Të ardhurat vjetore nga tarifa e pastrimit } \left(\frac{\text{lek}}{\text{vit}}\right)}{\text{Totali i të ardhurave të planifikuara } \left(\frac{\text{lek}}{\text{vit}}\right)} \times 100$$

Llogaritja e këtij indikatori, ashtu siç tregohet edhe në analizën financiare të gjendjes ekzistuese, është kryer në sajë të konsultave me zyrën e taksave në bashki për të gjitha NJA-ve. Ndonëse ky indikator është i lartë në përqindje, siç deklaron zyra e taksave e Bashkisë Fushë-Arrëz, ai nuk

reflektin plotësisht kapacitetin e popullsisë që është rezidente në bashki, pasi jo të gjitha njësitë marrin shërbim dhe paguajnë tarifën. Për këtë arsye në reflektimin e përqindjes së mbledhjes së tarifës kemi zbritur 20%, për t'iu afruar sa më shumë realitetit. Kjo është bërë për arsye se një nga objektivat e bashkisë është shtrirja e shërbimit në të gjithë territorin e saj dhe planifikimi për grumbullimin e tarifës duhet të bëhet në të dhëna sa më reale për numrin e plotë të popullsisë së bashkisë.

- c. **E3** Transparenca në sistemin e faturimit: ky është një indikator cilësor, i cili ka tre shkallë vlerësimi:
- I ulët: nuk ka një sistem faturimi për tarifën e pastrimit
 - Mesatar: ka një sistem faturimi dhe konsumatori merr një faturë
 - I lartë: ka një sistem faturimi dhe konsumatori ka informacion dhe kupton tarifën e llogaritur dhe mënyra e llogaritjes është e qartë dhe transparente për të gjithë komunitetin

Edhe pse sistemi i faturimit në bashkinë Mirditë, në ato njësi të cilat e aplikojnë tarifën, shoqërohet me një faturë, e cila kryesisht lëshohet në sportelet e bashkisë, për familjet dhe për bizneset në sistemin e taksave dhe tarifave vendore që ata duhet të paguajnë, mënyra e llogaritjes nuk është e njohur për të gjithë komunitetin.

Qendrueshmëria Institucionale

- i. **F1:** Transparenca në aspektet institucionale: është një indikator cilësor, i cili vlerësohet nga këto kritere vlerësimi:
- Prania e një strukture organizative në bashki për menaxhimin e mbetjeve
 - Nëse janë të trajnuar punonjësit e bashkisë për aspekte të menaxhimit të mbetjeve
 - Pasja e një Plani Lokal për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve të miratuar
 - Pasja e një databaze të rifreskuar për të dhëna për mbetjet
 - Pasja e një sistemi monitorimi/supervizimi për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve

Të gjithë këta indikatorë u përkthyen në një pyetësor praktik, i cili përmbante pyetje sasiore dhe cilësore për secilin nga indikatorët. Pyetësi u nda me grupin e punës të bashkisë dhe u plotësua prej tyre. Nga rezultatet e nxjerra nga plotësimi i pyetësit në tabelën më poshtë përmbledhet situata e ofrimit të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve në Bashkinë Fushë Arrëz, vlerësuar sipas indikatorëve të performancës:

Indikatorët e performancës BASHKIA Fushë - Arrëz		NJA Fushë Arrëz	NJA Qafë Mali	NJA Blerim	NJA Fierzë	NJA Iballë	Bashkia TOTAL
Cilësia e shërbimit	C1 Mbulimi i zonës me shërbim (të dhënat e bashkisë)						49%
	C2 Pastërtia e bashkisë						52%
	C3 Gadishmëria e bashkisë për të adresuar ankesat						I Panjohur
Qendrueshmëria mjedisore	D1 Shkalla e grumbullimit të diferencuar						0%
	D2 Shkalla e mbetjeve të trajtuara sipas normave						0%
Qendrueshmëria ekonomike dhe financiare	E1 Mbulimi i kostos						24%
	E2 Niveli i grumbullimit të të ardhurave						55%
	E2.1 Kosto e njësi (lek/ton)						9,798
	E2.2 Kosto për banorë (lek/banorë)						1,248
	E3 Transparenca në sistemin e faturimit						
Qendrueshmëria institucionale	F1 Transparenca në aspektet institucionale						52%

Tabela 12 Indikatorët e performancës për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve në Bashkinë Fushë-Arrëz

[Burimi: Punuar nga autori]

Indikatori I: Cilësia e shërbimit

Sipas të dhënave të deklarauara nga Bashkia Fushë-Arrëz, dy njësi administrative, Fushë-Arrëz dhe qafë Mali rezultojnë të kenë mbulimin më të madh të territorit dhe banorëve me shërbim, duke kapur vlera pothuajse 100%. Ndërkohë në njësitë e tjera administrative shërbimi nuk ofrohet. Nga kjo panoramë e të gjitha njësive, në total Bashkia Fushë-Arrëz është e mbuluar me shërbim në 49%, ndërsa pjesa e takon nivelit të pastërtisë ai është në vlerën 52%. Nga kjo situatë kuptojmë qartë që në objektivat afatshkurtër të bashkisë është shtrirja e shërbimit në zonat ku momentalisht nuk e ofrohet shërbimi dhe rritja e nivelit të pastërtisë, duke përmirësuar infrastrukturën në terren, si dhe pastrimin e pikave ilegale.

Indikatori II: Qendrueshmëria Mjedisore

Në asnjërën nga NJA-ve nuk ofrohet shërbimi për grumbullimin e ndarë të mbetjeve. Ndonëse Dokumenti i Politikave Strategjike dhe Plani Kombëtar për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve dhe legjislacioni sektorial parashikon objektiva, të cilat duhet të arrihen deri në vitin 2035 grumbullimin e ndarë të mbetjeve, për Bashkinë Fushë-Arrëz, ky mbetet një objektiv afatmesëm deri në afatgjatë, i cili duhet të testohet si fillim me zona pilot për të parë mundësinë e shtrirjes në të gjithë territorin e bashkisë. Në lidhje me trajtimin e mbetjeve në impiante të kontrolluara, Bashkia Fushë-Arrëz i dërgon mbetjet në venddepozitim e hapur 4 km nga qendra e saj, i cili në fazën e pritjes së investimeve për t'u rehabilituar për një periudhë të shkurtër deri në gjetjen e zgjidhjes për trajtimin e tyre në impiante të kontrolluara.

Indikatori III: Qendrueshmëria ekonomike dhe financiare

Për sa i takon aspekteve ekonomike dhe financiare, ka një nivel të ulët të grumbullimit të tarifave të pastrimit (55%) nga konsumatorët, duke sjellë edhe një mbullim shumë të ulët të kostos së shërbimit (24%). Mungesa e shërbimit në tre njësi administrative, përkatësisht Blerim, Iballë dhe Fierzë ka sjellë që jo të gjithë konsumatorët të jenë në sistemin e pagesës së tarifës së pastrimit, kryesisht familjet. Në lidhje me kostot njësi, kuptojmë që kosto njësi për banorë është sa dyfishi i tarifës aktuale që aplikohet nga Bashkia për banorët. Sistemi i faturimit nuk është i rregulluar plotësisht për të gjithë kategoritë e konsumatorëve, duke sjellë probleme dhe mospagesa të tarifës, kryesisht nga familjarët. Në këto kushte bashkia ka si qëllim llogaritjen e plotë të kostos për një shërbim, i cili do të shtrihet në të gjithë territorin e saj si dhe planifikimin e rritjes së grumbullimit të tarifës brenda 5 vjeçarit të zbatimit të planit, duke parashikuar edhe rritjen e nevojshme të niveleve aktuale të tarifave për mbulimin e plotë të kostos.

Indikatori IV: Qendrueshmëria Institucionale

Për sa i takon aspekteve institucionale, si referencë janë marrë të dhënat për dy NJA (Fushë-Arrëz dhe Qafë Mali), të cilat ofrojnë shërbimin dhe të gjitha varen nga qendra e bashkisë në NJA Fushë-Arrëz. Aktualisht, bashkia ka një strukturë në bashki për çështjet e menaxhimit të mbetjeve, e cila përbëhet nga specialistë të fushës për pjesën teknike dhe atë të financave dhe taksave. Për sa i përket pjesës së raportimit nga ana e bizneseve për sasinë e mbetjeve që ata gjenerojnë, sipas kërkesave ligjore në fuqi, nuk kryhet. Nga ana tjetër, bashkia nuk ka një sistem monitorimi dhe kontrolli të rregullt të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve. Nisur nga kjo situatë bashkia në objektivat e saj afat shkurtër kërkon ngritjen e një sistemi të rregullt monitorimi si dhe hartimin i fushatave ndërgjegjësuere për aspekte të ndryshme të sistemit të menaxhimit të mbetjeve, si informimi për skemën e menaxhimit të mbetjeve, pagesën e tarifës së pastrimit, informimin e bizneseve për raportimin e detyruar në bashki për sasinë e mbetjeve që gjenerojnë etj.

VI. PLANIFIKIMI LOKAL I MENAXHIMIT TË INTEGRUAR TË MBETJEVE

6.1 Vizioni

Vizioni i planit lokal të menaxhimit të mbetjeve të Bashkisë Fushë Arrëz mori formë si një proces i analizimit të situatës aktuale, diskutimit dhe konsultimeve me palët e interesuara të përfshira drejtpërdrejtë në përgatitjen e planit (Grupi i Punës dhe Kryetari Bashkisë). Në fund, duke iu referuar statusit aktual të menaxhimit të mbetjeve si dhe pritshmërive për zhvillimin e këtij sektori, vlerave dhe normave qytetare, nevojës për ndryshim, u ra dakord që vizioni i bashkisë të jetë:

“Bashkia e Fushë Arrëzit një zonë me mjedis të pastër që ofron shërbime efikase për rritjen e cilësisë së jetës për qytetarët drejt një zhvillimi të qëndrueshëm”

6.2 Objektivat

Në Dokumentin e Politikave Startegjike dhe Planit Kombëtar për menaxhimin e IntegrUAR të Mbetjeve (Miratuar Maj 2020) është prezantuar një metodologji mbi bazën e prioriteteve të bashkisë për menaxhimin e mbetjeve, për të përcaktuar se cili do të konsiderohet standardi minimal, i prezantuar në ligjin e veteqeverisjet vendore (2015) për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve. Kjo metodologji propozon 4 hapa në shkallë, duke filluar nga më baziku deri tek ai më optimali, të cilët përcaktojnë standardin minimal të ofrimit të shërbimit:

- i. **Mbulimi i 100% të territorit urban me shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve**
- ii. **Depozitimi i mbetjeve në një vend depozitim të kontrolluar të pajisur me lejen përkatëse nga AKM-ja apo në një impiant inxhinierik**
- iii. **Mbulimi i 90% të territorit rural të bashkisë me shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve**
- iv. **Ndarja në burim e mbetjeve dhe rikuperimi i energjisë**

Në përcaktimin e objektivave të planit 5 vjeçar, gjatë konsultimeve me bashkinë, u ra dakord që objektivat do të përcaktohen mbi bazën e vlerësimit të performancës së shërbimit sipas indikatorëve, duke synuar hartimin e skenarëve për të përmbushur standardin minimal të ofrimit të shërbimit.

PLANIFIKIMI LOKAL I MENAXHIMIT TË INTEGRUAR TË MBETJEVE

6.1 Vizioni

Vizioni i planit lokal të menaxhimit të mbetjeve të Bashkisë Fushë Arrëz mori formë si një proces i analizimit të situatës aktuale, diskutimit dhe konsultimeve me palët e interesuara të përfshira

drejtpërdrejtë në përgatitjen e planit (Grupi i Punës dhe Kryetari Bashkisë). Në fund, duke iu referuar statusit aktual të menaxhimit të mbetjeve si dhe pritshmërive për zhvillimin e këtij sektori, vlerave dhe normave qytetare, nevojës për ndryshim, u ra dakord që vizioni i bashkisë të jetë:

“Bashkia e Fushë Arrëzit një zonë me mjedis të pastër që ofron shërbime efikase për rritjen e cilësisë së jetës për qytetarët drejt një zhvillimi të qëndrueshëm”

6.2 Objektivat

Në Dokumentin e Politikave Startegjike dhe Planit Kombëtar për menaxhimin e Integruar të Mbetjeve (Miratuar Maj 2020) është prezantuar një metodologji mbi bazën e prioriteteve të bashkisë për menaxhimin e mbetjeve, për të përcaktuar se cili do të konsiderohet standardi minimal, i prezantuar në ligjin e veteqeverisjet vendore (2015) për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve. Kjo metodologji propozon 4 hapa në shkallë, duke filluar nga më baziku deri tek ai më optimali, të cilët përcaktojnë standardin minimal të ofrimit të shërbimit:

- i. **Mbulimi i 100% të territorit urban me shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve**
- ii. **Depozitimi i mbetjeve në një vend depozitim të kontrolluar të pajisur me lejen përkatëse nga AKM-ja apo në një impiant inxhinierik**
- iii. **Mbulimi i 90% të territorit rural të bashkisë me shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve**
- iv. **Ndarja në burim e mbetjeve dhe rikuperimi i energjisë**

Në përcaktimin e objektivave të planit 5 vjeçar, gjatë konsultimeve me bashkinë, u ra dakord që objektivat do të përcaktohen mbi bazën e vlerësimit të performancës së shërbimit sipas indikatorëve, duke synuar hartimin e skenarëve për të përmbushur standardin minimal të ofrimit të shërbimit.

INDIKATORËT E PERFORMANCËS BASHKIA FUSHË - ARRËZ		Bashkia TOTAL GJENDJA EKZISTUESE 2020	OBJEKTIVAT E BASHKISË GJATË ZBATIMIT TË PLANIT 5 -VJEÇAR 2025-2030	AFATI KOHOR
Cilësia e shërbimit	C1 Mbulimi i zonës me shërbim (të dhënat e bashkisë)	49%	Mbulimi i territorit të Bashkisë me shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve dhe konsolidimi i tij në zonat ku aktualisht ofohet shërbimi - Shtrirja e shërbimit në 100% të territorit urban në NJA Fushë – Arrëz dhe NJA Qafë Mali - Shtrirja e shërbimit në 50% të territorit rural në NJA Blerim, NJA Iballë, NJA Fierzë - Përmirësimi dhe zgjerimi i infrastrukturës për grumbullimin me kontenerë 1.1 m³ si dhe transportin efektiv të mbetjeve në të gjithë territorin e Bashkisë Fushë-Arrëz	2025-2026
	C2 Pastërtia e bashkisë	52%	Sigurimi i pastërtisë të pikave të grumbullimit të mbetjeve (evitimi i pikave të tejmbushura) Sigurimi i pastrimit të rregullt të rrugëve të qytetit dhe zonave të urbanizuara nga hedhurinat Reduktimi i depozitimeve ilegale të mbetjeve urbane dhe atyre inerte në territorin e Bashkisë Fushë- Arrëz	2025
	C3 Gadishmëria e bashkisë për të adresuar ankesat	I panjohur	Ngritja e një sistemi komunikimi dhe partneriteti me komunitetin për krijimin e mundësisë për akses të vazhdueshëm për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve	2025-2026
Qëndrueshmëria mjedisore	D1 Shkalla e grumbullimit të diferencuar	0%	Promovimi i ndarjes dhe minimizimit të mbetjeve në burim si dhe në të gjitha statet e gjenerimit të tyre. Promovimi i trajtimit të veçantë të mbetjeve organike, kryesisht nga kopshtet, duke instaluar skemat e ndarjes në burim për zona pilot në bashki Sensibilizimi i komunitetit dhe bizneseve për t'u bërë pjesë e iniciativave të bashkisë për mbajtjen pastër të territorit si dhe për aplikimin e skemave inovative për minimizimin e mbetjeve	2025-2026
	D2 Shkalla e mbetjeve të trajtuara sipas normave	0%	Rehabilitimi i vendedepozitimit aktual në Kthesën e Krrabit, bazuar në studimin e fizibilitetit të hartuar tashmë	2025
Qëndrueshmëria ekonomike dhe financiare	E1 Mbulimi i koston	24%	Forcimi i kuadrit financiar të menaxhimit të mbetjeve, marrëveshjeve dhe kontratave. Llogaritja vjetore e koston sipas modelit të miratuar me VKM dhe rishikimi i nivelit të tarifave, bazuar në koston reale të shërbimit. Rifreskimi i databazës së klientëve për planifikimin e saktë të grumbullimit të tarifës	2025-2030
	E2 Niveli i grumbullimit të të ardhurave	55%	Hartimi i një strategjie për rritjen e nivelit të të ardhurave nga tarifat për të gjitha njësitë administrative - Arritja e mbledhjes së tarifës së pastrimit gjatë periudhës 5 vjeçare në masën 100% - Informimi i qytetarëve në lidhje me shërbimet e pastrimit që do të mbulohen nga tarifa - Aplikimi i fushatave ndërgjegjësuese në lidhje me pagesën e tarifës së pastrimit dhe rritjet progresive në sajë të përmirësimit dhe shtimit të shërbimeve për mбетjet	2025-2030
	E2.1 Kosto e njësi (lek/ton)	9,798		
	E2.2 Kosto për banorë (lek/banorë)	1,248		

	<i>E3</i> Transparenca në sistemin e faturimit	Mesatar	Hartimi dhe miratimi i një sistemi të unifikuar për faturimin e tarifës së pastrimit Hartimi i një strategjie gjithëpërfshirëse për informimin e kominitetit	2025-2026
Qëndrueshmëria institucionale	<i>F1</i> Transparenca në aspektet institucionale	52%	Plotësimi i kuadrit ligjor dhe rregullator lokal për menaxhimin e integruar të mbetjeve urbane: • Miratimi i planit Lokal të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve • Hartimi i rregulloreve për shërbime të caktuara të mbetjeve • Adoptimi i modelit të dldp-së, miratuar me VKM për llogaritjen e kostos dhe tarifave • Përmirësimi i sistemit të klientëve dhe rifreskimi databases Ngritja e sistemit të monitorimit të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve në territorin e bashkisë Ngritja e kapaciteteve të stafit teknik të shërbimeve publike për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve	2025-2026

6.2.1 Rrymat e mbetjeve, objekti i planit

Sipas legjislacionit në fuqi²⁰, ky plan do të fokusohet në rrymën e mbetjeve bashkiake (urbane) për të cilën Bashkia Fushë Arrëzështë drejtpërdrejt apo pjesërisht përgjegjëse:

Sipas përbërjes dhe mënyrës së menaxhimit të mbetjeve, mbetjet bashkiake do të klasifikohen si në skemën më poshtë:

1. Mbetje urbane	2. Mbetje të veçanta urbane	3. Mbetje të rrezikshme
• (mbetje shtëpiake, ushqime, bimë, të riciklueshme, të dekompozuar, etj .)	• (mbetje nga ndërtimet dhe prishjet, voluminoze, pajisje elektrike dhe mobiljesh, etj.) që prodhohen nga familjet apo njësitë tregtare	• prodhohen brenda territorit të bashkisë nga banorë të përhershëm apo të përkohshëm

Figura 6 Klasifikimi i mbetjeve bashkiake sipas përbërjes

[Burimi: Autori]

Sipas burimit të gjenerimit mbetjet urbane (bashkiake) klasifikohen në dy rryma:

- Mbetjet e gjeneruara nga familjet (MF)
- Mbetjet e gjeneruara nga bizneset dhe industritë (MB), ku përbërja e mbetjeve nuk ndryshon nga karakteristikat e mbetjeve urbane

Ndërkohë, rryma të tjera të mbetjeve klasifikohen si mbetje masive, mbetje nga ndërtimet dhe prishjet (inerte), mbetje nga kopshtet që prodhohen në familje dhe që quhen ‘mbetje të veçanta’ për të cilat njëسيا vendore duhet t’i ofrojë alternativa të përshtatshme për grumbullimin dhe transportin e tyre.

6.2.2 Zona e Administrimit të Mbetjeve (ZAM) dhe përfituesit e shërbimit të pastrimit

Për një organizim më të mirë të shërbimeve dhe eficiencës së sistemit që do të propozohet, zonat e mbetjeve ose zona brenda kufijve administrativë të bashkisë do ndahet në nën-zona mbetjesh që kanë diferenca në lidhje me tipologjinë urbane, infrastrukturën rrugore apo llojin e konsumatorëve. Kjo do të shërbejë për të planifikuar infrastrukturën e nevojshme për skemat e mbledhjes dhe transportit, si dhe shërbime të tjera të ngjashme. Për këtë qëllim, zona e mbetjeve ndahet në këto nën-zona:

²⁰Ligji nr.10463, datë 22.09.2011, amenduar me ligjin nr.156, datë 10.10 2013

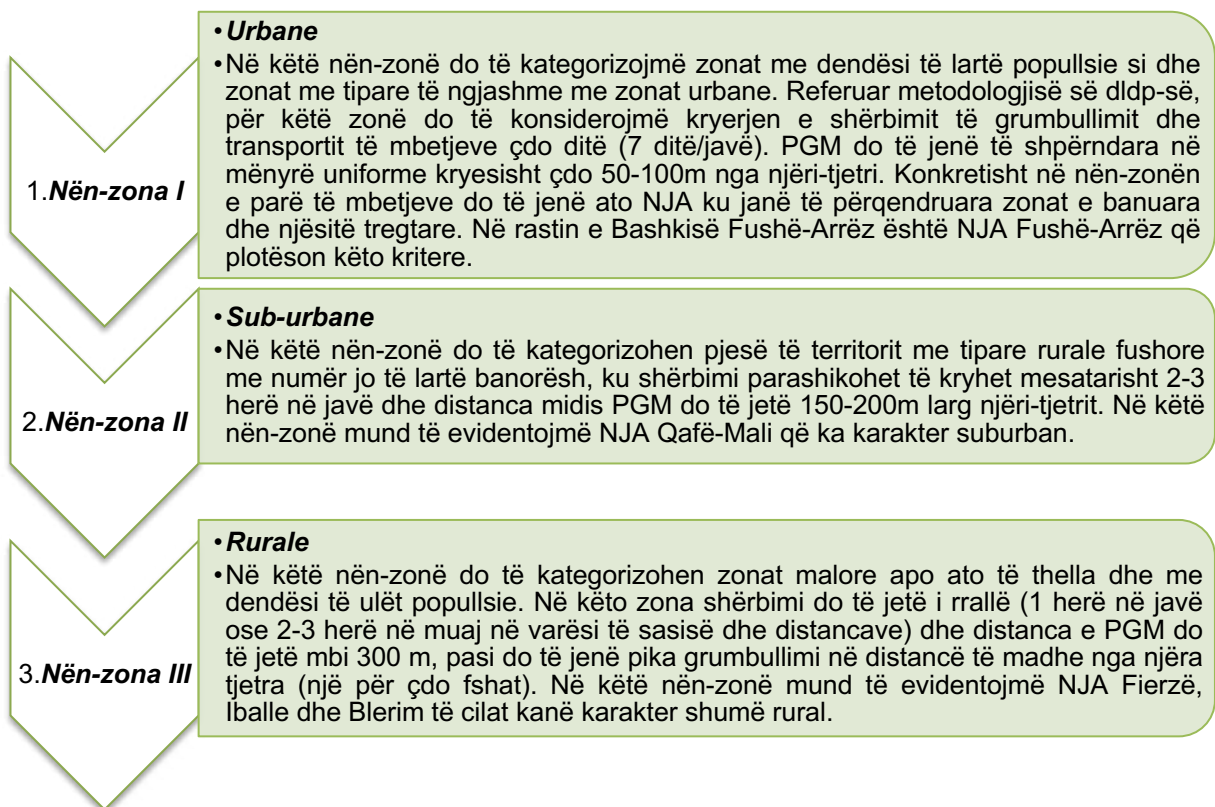

Figura 7 Ndarja e zonës së mbetjeve në kategori nën-zonash

[Burimi: Autori]

4.3 Shërbimet e menaxhimit të mbetjeve

Në këtë plan 5 vjeçar, Bashkia Fushë Arrëz parashikon këto shërbime kryesore të menaxhimit të mbetjeve, të cilat konsistojnë në:

- Shërbimi i grumbullimit, transportit të mbetjeve;
- Depozitimi i mbetjeve në venddepozitim të rehabilituar në Kthesën e Krrabit;
- Shërbimi i minimizimit të mbetjeve në terma afatgjatë.

Të katër këto shërbime pasi do të shpjegohen shkurtimisht më poshtë, do të përfshihen në dy skenarët e propozuar nga bashkia për organizimin e shërbimit në territorin e saj gjatë viteve 2020-2025.

4.3.1 Shërbimet e pastrimit të rrugëve

Organizimi i shërbimeve të pastrimit duhet të marrë në konsideratë nevojat për pastrimin e rrugëve dhe shkallën e ndotjes ditore nga mbetjet dhe hedhurinat, apo brenda një periudhe të caktuar ditësh. Për këtë qëllim propozimi i frekuencave për secilën kategori rrugësh duhet të jetë objekt i një vlerësimi apo testi deri në përcaktimin përfundimtar në specifikime teknike të mundshme në rast se ky shërbim do të kontraktohet në të ardhmen.

Një element shumë i rëndësishëm në organizimin e shërbimeve të pastrimit të rrugëve është edhe kategorizimi i rrugëve në funksion të rëndësisë si më poshtë:

- Kategoria e Parë:** (përfshin rrugët kryesore dhe rrugët tregtare) nevojitet shërbimi ditor i fshirjes; është më i parapëlqyer pastrimi me makinë teknologjike i akseve kryesore (kur është e

mundshme dhe ka efektivitet), por dhe mirëmbajtja e tyre gjatë ditës, vendosja dhe pastrimi ditor i koshave rrugorë, si dhe shërbimi i larjes gjatë verës;

2. **Kategoria e dytë:** (rrugët kryesore me aktivitet të ulët biznesi dhe me densitet të ulët kalimtarësh) fshirja manuale e rrugëve është e nevojshme të kryhet çdo ditë të javës.
3. **Kategoria e tretë:** (sistem rrugor periferik në zona me dendësi të ulët urbane, apo në zona me infrastrukturë jo të rregullt dhe rrugë të paasfaltuara) është i nevojshëm një shërbim mujor pastrimi (fshirje ose thjesht mbledhje mbetjesh dhe hedhurinash).

Aktualisht në Bashkinë Fushë- Arrëz shërbimi i fshirjes dhe larjes së rrugëve nuk kryhet rregullisht, por në periudha të caktuara të vitit, kryesisht gjatë muajve të verës dhe dimrit, lind nevoja që ky shërbim të kryhet, kryesisht në zonat urbane të bashkisë. Nisur nga kategoritë e përmendura më lart, bashkia duhet të prioritarizojë rrugët dhe të ofrojë këtë shërbim.

4.3.2 Grumbullimi dhe transporti i mbetjeve

Në parashikimin e shërbimeve të grumbullimit dhe transportit të mbetjeve, bashkia duhet të marrë në konsideratë parimin për parandalimin e ndotjes. Cilësia dhe kostot e shërbimit të mbledhjes dhe largimit të mbetjeve urbane lidhen drejtpërdrejtë me mënyrën se si konsumatorët hedhin mbetjet, përdorin PGM, respektojnë oraret e përcaktuara dhe zbatojnë rregullat lokale për menaxhimin e mbetjeve. Në këtë aspekt, bashkia duhet të plotësojë kuadrin e saj rregullaror në sajë të:

- Hartimit të një rregulloreje vendore për menaxhimin e mbetjeve, ku do të përcaktohen procedurat, protokollet e punës, parashikimet se çfarë do të ndodh në rast avarish apo aksidentesh në punë, të drejtat dhe detyrimet e të gjitha grupeve të interesit të përfshira në menaxhimin e mbetjeve sidhe gjobat përkatëse në rast të shkeljeve të evidentuara. Si parakusht, bashkia duhet të caktojë një grup pune për monitorimin dhe për të vënë në zbatim këto rregulla;
- Parandalimin e hedhjes së paligjshme të mbetjeve jashtë kontenierëve me anë të fushatave të ndërgjegjësimit dhe programeve të edukimit;
- Marrëveshje me konsumatorët e mëdhenj, për të përcaktuar përgjegjësitë dhe detyrimet e secilës palë, për dorëzimin e mbetjeve në pikat e caktuara nga bashkia, ose grumbullimi i tyre nga bashkia, në sajë të një kontrate të veçantë, në pikat e gjenerimit të tyre.

Përveç këtyre elementëve, bashkia duhet të marrë në konsideratë edhe faktorë të tjerë gjatë planifikimit të sistemit të grumbullimit dhe transportit të mbetjeve:

- i. **Orare pune efektive dhe të përshtatshme:** Për të operuar sipas nevojave të pastërtisë dhe në mënyrë të efektshme dhe me kosto të ulët, bashkia duhet të hartojë një program të përshtatshëm pune që merr parasysh ndryshimet ditore, javore dhe mujore në lidhje me numrin e banorëve dhe veprimtarive tregtare.
- ii. **Numri i duhur i kontenierëve:** Për të ofruar një shërbim të efektshëm dhe me kosto të ulët, bashkia duhet të sigurojë numrin e duhur të kontenierëve apo koshave dhe rregullsinë e mbledhjes së mbetjeve.
- iii. **Itenerar efektiv për mbledhjen e mbetjeve:** Përcaktimi i saktë i itenerarit për makinat e mbetjeve do të ulë koston për mbledhjen e mbetjeve. Rekomandohet verifikimi i përputhshmërisë me parimet e efektshmërisë së itenerarit të grumbullimit të mbetjeve si dhe të kohës efektive me metodën (MTM – Metodës të Matjes së Kohës).
- iv. **Rritja e rendimentit në punë:** Këtu futen mekanizmat që përfshijnë përmirësimin e kushteve të përgjithshme të punës, pajisja me uniformë, stimujt për punë të mirë, trajnimi dhe forcimi i punës në grup.
- v. **Mirëmbajtja e përshtatshme e kontenierëve dhe makinave të grumbullimit dhe transportit të mbetjeve:** Mirëmbajtja dhe riparimi i specializuar i makinave dhe pajisjeve sipas standardeve të riparimit janë çështje të rëndësishme për shërbimin e grumbullimit të mbetjeve.

Aspektet teknike

Nisur nga gjendja aktuale e shërbimit të grumbullimit dhe transportit të mbetjeve si dhe problematikës së identifikuar në kapitujt e mëparshëm të këtij plani, nënvizojmë se shërbimi i ofruar në NJAFushë Arrëz është më mirë se në zonat rurale. Megjithatë Bashkia Fushë-Arrëz është e motivuar dhe e angazhuar të përmirësojë këtë situatë me qëllim përmirësimin e nivelit aktual të ofrimit të shërbimit në lidhje me cilësinë, efikasitetin dhe efektshmërinë.

Sipas legjislacionit aktual dhe tipologjisë së zbatuar më së shumti për mbledhjen e mbetjeve, bashkia është përgjegjëse për të mbledhur vetëm “mbetjet urbane”, sipas përcaktimeve të dokumentave ligjorë dhe të këtij plani. Mbetje të tjera që ndryshojnë në përmbajtje (përbërje) nga mbetjet urbane nuk pranohen nga sistemi bashkiak për grumbullimin e mbetjeve.

Për disa mbetje të ashtuquajtura “të veçanta” që prodhohen nga banorët mund të organizohen metoda për grumbullimin e tyre në mënyrë të diferencuar nga sistemi publik (bazë) bashkiak. Ekzistojnë kufizime të tjera për përdorimin e sistemit bazë bashkiak të grumbullimit të mbetjeve që lidhet me madhësinë dhe sasinë e mbetjeve veçanërisht nga konsumatorët jo-banorë. Duke iu referuar përcaktimeve ligjore (Neni 12 i Ligjit Nr. 8094, datë 21.3.1996), konsumatorët jo-banorë që prodhojnë mbi $\frac{1}{4}$ e sasisë që mund të hidhet në një kontenier mbetjesh (zakonisht 1.1m^3) nuk lejohen të përdorin sistemin publik të grumbullimit të mbetjeve.

Autoritetet vendore apo personat përgjegjës për grumbullimin e mbetjeve duhet të ofrojnë mundësi dhe metoda të tjera për mbledhjen dhe largimin e mbetjeve, në përmbushje të kërkesave dhe nevojave të konsumatorëve, shoqëruar me një sistem të ndryshëm tarifash.

Infrastruktura për grumbullimin dhe transportin e mbetjeve

Në lidhje me përcaktimin e infrastrukturës së nevojshme për zbatimin e skemës së përbashkët për grumbullimin e mbetjeve, duke marrë në konsideratë numrin e popullsisë sipas formulës së llogaritur nga Ministria e Financave dhe Ekonomisë, dhe qëllimit për mbulimin e të gjithë territorit të bashkisë më shërbim, u realizua analiza për llogaritjen e infrastrukturës së nevojshme: kontenierë dhe makina teknologjike. Si fillim, u përcaktua kapaciteti i përshtatshëm i kontenierëve si dhe frekuenca e dëshirueshme e shërbimit. Kontenierët me volum 1.1m^3 metalik për NJAFushë-Arrëz dhe për njësitë e tjera administrative, rekomandohen si më të përshtatshëm për grumbullimin e mbetjeve në këtë bashki. Gjithashtu rekomandohet që kontenierët metalik të jenë me vaskë (trashësi 1.5-2 mm) dhe me sistem rrotash të qëndrueshëm, me kapakë për të mundësuar qëndrueshmërinë e tyre nga impakti i faktorëve të jashtëm. Ndërkohë bazuar në sasinë e mbetjeve të gjeneruara, frekuencës së ofrimit të shërbimit, dhe eksperiencës së ofrimit të shërbimit në Bashkinë Fushë-Arrëz, për territorin e saj Bashkia preferon mjete teknologjike 10ton dhe 5ton, dhe vetëm në rastin e rrugëve të ngushta të zonave rurale, përdorimin e mjeteve teknologjike 3ton. Në figurën më poshtë tregohet skematikisht skema e përgjithshme e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve në territorin Bashkisë Fushë-Arrëz:

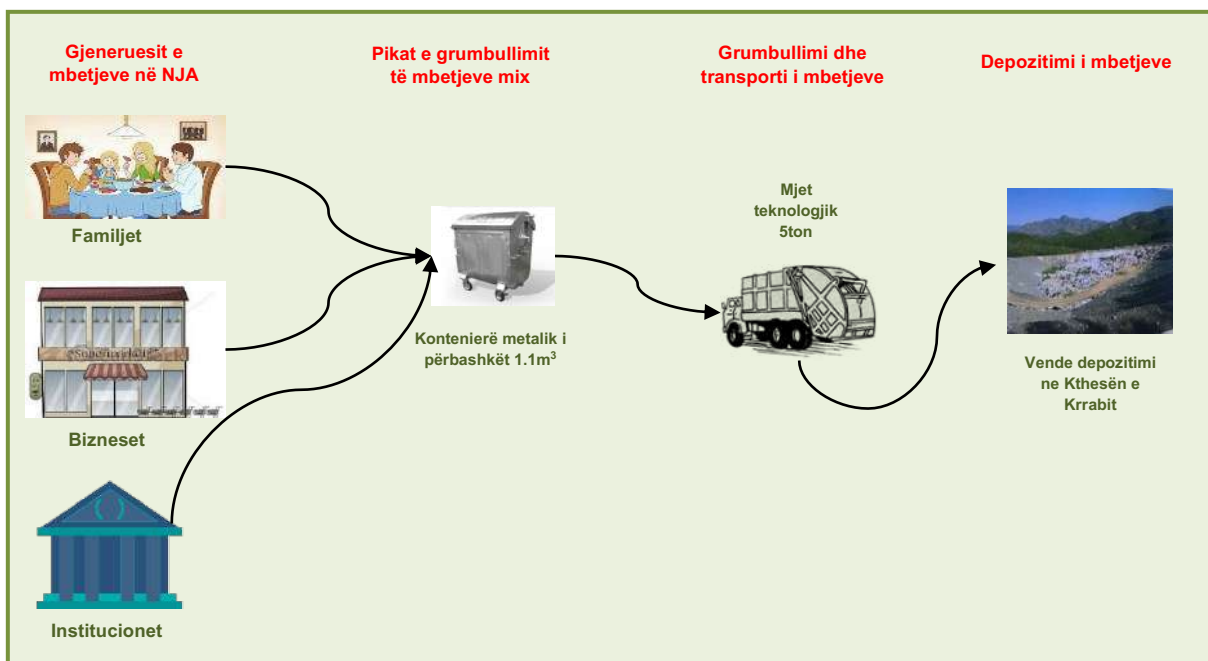

Figura 8 Skema e përgjithshme e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve në Bashkinë Fushë-Arrëz

[Burimi: Punuar nga autori]

4.3.3 Trajtimi dhe depozitimi përfundimtar i mbetjeve

Sipas ligjit për vetëqeverisjen vendore, njësitë vendore kanë si funksion ofrimin e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve (grumbullim, transport dhe trajtim final të tyre). Në këtë llogjikë, rekomandohet që autoritetet vendore të rehabilitojnë vend-depozitimet e pakontrolluara dhe të parashikojnë depozitimin e mbetjeve në lendfilllet rajonale të ardhshme apo ato ekzistuese në qarqet përkatëse.

Bashkia Fushë Arrëz i depoziton mbetjet në një venddepozitim të hapur, i cili është në proces për t'u rehabilituar me fonde të Qeverisë Shqiptare, i cili ndodhet në Kthesën e Krrabit në NJA Fushë-Arrëz. Megjithatë, nuk përjashtohet rasti që në shumë zona periferike të qyteteve apo edhe të njësisve të tjera administrative ka raste të vend-depozitimeve ilegale të mbetjeve urbane, por jo vetëm.

4.3.4 Minimizimi i mbetjeve

Dokumenti i Politikave Strategjike dhe Plani Kombëtar i Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve (2020) ka përcaktuar disa indikatorë në lidhje me sasinë e mbetjeve që duhet të riciklohen, kompostohen sipas afateve kohore deri në vitin 2035²¹:

- *Mbetjet nga paketimet*
 - *Deri në vitin 2026 duhet të recuperohen jo më pak se 10% e peshës totale të mbetjeve*
 - *Deri në vitin 2026 duhet të riciklohen:*
 - *Jo më pak se 10% e peshës totale të letrës dhe kartonit*
 - *Jo më pak se 6% e peshës totale të plastikës*
 - *Jo më pak se 10% e peshës totale të qelqit*
 - *Jo më pak se 5% e peshës totale të mbetjeve nga druri*
- *Mbetjet e biodegradueshme*

²¹ Këtu kemi hedhur objektivat kombëtare deri në vitin 2025 (harku kohor i zbatimit të planit)

- *Deri në vitin 2026 duhet të reduktohen 80% e nivelit të vitit 2016*

Ndërkohë, sipas VKM nr. 48, datë 25.06.2017 “Për grumbullimin e ndarë të mbetjeve në burim”, janë përcaktuar disa objektiva, të cilat duhet të plotësohen nga NJQV-të deri në vitin 2020, ku konkretisht:

- NJQV-të deri në fund të vitit 2018, duhet të grumbullojnë në mënyrë të diferencuar, të paktën mbetje të letrës, metalit, plastikës dhe qelqit;
- Brenda vitit 2020, ato duhet të arrijnë normën e riciklimit me 50% të sasisë të mbetjeve të vitit 2014;
- Brenda vitit 2020, sasia e mbetjeve që shkojnë në Lendfill do të jetë 45% e sasisë së mbetjeve që prodhohet, dhe pjesa tjetër duhet të shkojë për riciklim, kompostim apo për rekuperim me energji.

Pavarësisht mungesës së eksperiencës së autoriteteve lokale dhe operatorëve të mbetjeve si dhe vetë komunitetit për të ndarë mbetjet, Bashkia ka shprehur interesin e saj se fillimi i skemave të ndarjes së mbetjeve në burim, është një objektiv, të cilin ajo e vlerëson si të rëndësishëm për 5 vjeçarin e ardhshëm të zbatimit të planit.

I gjithë sistemi i ndarjes përbëhet nga dy komponentë: sistemi parësor i ndarjes dhe sistemi dytësor i ndarjes.

- **Sistemi parësor i ndarjes:** Njihet gjerësisht si ndarja në burim dhe jep rezultatin më të mirë të ndarjes. Ndarja në burim i referohet ndarjes së materialeve të riciklueshme dhe të ripërdorshme në pikën e prodhimit të tyre.
- **Sistemi dytësor i ndarjes,** nënkupton ndarjen e tyre në PGM publike të grumbullimit të tyre.

Sistemi parësor – Skema e ndarjes individuale: Sistemi i mbledhjes individuale nga familjet dhe bizneset përbën bazën për ngritjen e sistemit të ndarjes së mbetjeve. Duhet theksuar se sistemi i ndarjes në burim duket më i preferueshëm sesa sistemi i ndarjes së mbetjeve në rrugë. Nga kjo pikëpamje, angazhimi i drejtpërdrejtë i pronarëve apo personave të kontaktit të bizneseve apo familjeve siguron më shumë ndërgjegjshmëri, efektivitet dhe mundësi financimi sesa sistemi i hapur mbi të cilin mbështetet skema e përbashkët.

Ndarja në burim mund të jetë më praktike dhe e efektshme **për biznesin dhe industrinë**, ku duhet të mundësohet shërbimi individual i grumbullimit të mbetjeve. Koshat për ndarjen e mbetjeve në burim mund të vendosen në çdo njësi të madhe biznesi apo institucion shtetëror, duke ndjekur të njëjtën teknologji si sistemi i mbledhjes individuale. Sistemi duhet të jetë sa më i thjeshtë duke synuar vetëm ato mbetje apo komponentë që mund të riciklohen. Për këtë arsye, sistemi me katër kontenierë të vegjël duket më i favorshëm se të tjerët. Kjo nënkupton caktimin e një kodi me ngjyra për alternativën me katër kontenierë që konsumatorët ta kenë parasysh, kur vendosin të depozitojnë mbetjet aty. Ngjyrat duhet të përcaktohen qartësisht që në fillim:

Figura 9 Pikë grumbullimi me sistem ndarje në burim të rrymave të riciklueshme
[Burimi: Foto ilustruese nga kërkimi në internet]

Kodi i ngjyrave për katër kontenierët e vegjël nënkupton:

- Në kontenierin me ngjyrë të kuqe do të depozitohen mbetjet plastike
- Në kontenierin me ngjyrë blu do të depozitohen mbetjet si letër dhe karton
- Në kontenierin me ngjyrë të verdhë do të depozitohen kanaçet metalike
- Në kontenierin me ngjyrë të gjelbërt do të depozitohen mbetje të tjera.

Zakonisht ky është një konfigurim i kontenierëve, i cili rekomandohet që bashkia të mund ta aplikojë në biznese, ose në institucione publike, siç janë shkollat.

Sistemi dytësor: Skema e përbashkët për ndarjen e mbetjeve (qendrat e riciklimit): Përdorimi i sistemit aktual të grumbullimit të mbetjeve urbane shërben si një bazë për të vënë në funksionim dhe prezantuar sistemin e mbledhjes së diferencuar të tyre. Kjo mënyrë mund të jetë praktike vetëm kur qytetarët dhe bizneset janë mësuar me këtë lloj sistemi dhe do të mund të përshtaten më mirë. Kjo metodë është e preferueshme kryesisht në qytete të mëdha ku është i pamundur krijimi i sistemeve individuale për ndarjen e mbetjeve dhe blloqet e banimit janë kolektive.

Sektori informal, i cili është krahu kryesor i punës në sektorin e grumbullimit të mbetjeve të riciklueshme nuk është plotësisht në vëmendje nga strukturat shtetërore. Ky sektor sjell mjaft dobi në sektorin e menaxhimit të mbetjeve, si: i) ul mesatarisht deri 15-30% sasinë e mbetjeve që depozitohen në landfill/fushë depozitimi; ii) Ul koston e shërbimit të grumbullimit dhe transportit të mbetjeve; iii) Është burim të ardhurash për rreth 2% të popullsisë së zonave të varfra; iv) Sipas shifrave nga literatura e huaj llogaritet që çdo ton mbetje e riciklueshme e grumbulluar është e barabartë me një vend pune.

Ashtu si hierarkia e përgjithshme e menaxhimit të mbetjeve, edhe menaxhimi i mbetjeve të riciklueshme duhet të mbështetet në një hierarki të ngjashme, ku objektivi kryesor është parandalimi sa më shumë i gjenerimit të mbetjeve:

- Riprodhimi i mbetjeve të riciklueshme (prioritarizohet më shumë)**
- Grumbullimi i mbetjeve të riciklueshme nga tregtarët**
- Mbledhësit formalë të mbetjeve të riciklueshme**
- Grumbulluesit fillestarë të mbetjeve të riciklueshme**
- Mbledhësit informalë të mbetjeve të riciklueshme (prioritarizohet më pak)**

Kompostimi i mbetjeve:

Bashkia Fushë-Arrëzs në pjesën me të madhe të territorit ka karakter rural, ku sasia e mbetjeve organike, kryesisht nga kopshtet, bujqësia apo blegtoria në zonë, përbëjnë një sasi të konsiderueshme për zhvillimin e kompostimit familjar (individual) dhe kolektiv. Bashkia mund ta përdorë produktin e kompostit në bujqësinë e zonës, apo për lulishtet e qytetit.

Kompostimi në nivel individual (në shtëpi) paraqet një nga metodat më të parapëlqyera të kompostimit që rekomandohet për t'u përdorur në familjet në zonat suburbane apo rurale. Kjo metodë është më pak e kushtueshme dhe më e efektshme sesa transferimi i mbetjeve organike në pikën e mbledhjes dhe më pas transportimi i tyre në landfill, ku përfshihen edhe depozitimi si dhe të gjitha kostot e tjera që shoqërojnë këto procese. Ky proces është mjaft i rëndësishëm nga ana mjedisore, pasi ul ndjeshëm sasinë e mbetjeve që hedhin familjet për trajtim final, duke ulur në këtë mënyrë edhe koston e transportit dhe të trajtimit final të mbetjeve. Në rastin e mbetjeve drusore, të cilat në zonat sub-urbane/rurale janë të shumta, bashkia mund të ofrojë shërbimin e copëtimit

(grirjes) për familjet që ndërmarrin një nismë të tillë, duke copëtuar mbetjet drusore, disa herë në vit.

Figura 10 Modeli i kompostimit individual

[Burimi: Foto ilustruese nga kërkimi në internet]

Përveç kompostimit në nivel individual, një ndër metodat më të përshtatshme për kushtet dhe koston relativisht të ulët që ka, mund të jetë **kompostimi në mjedis të hapur (kolektiv)**. Kjo metodë nuk ka një kosto të lartë për investimin fillestar dhe mund të japë rezultate mjaft të favorshme, jo vetëm për uljen e sasisë së mbetjeve që shkojnë për trajtimin final, por edhe në prodhimin e një sasive të konsiderueshme komposti si pleh organik, që mund të përdoret nga bashkia për qëllime publike.

Figura 11 Skemat e kompostimit në mjedis të hapur

[Burimi: Foto ilustruese nga kërkimi në internet]

4.4 Menaxhimi i mbetjeve voluminoze dhe ndërtimore

Sipas kuadrit ligjor në fuqi për administrimin e mbetjeve (VKM nr.575, datë 24.6.2015 “Për miratimin e kërkesave për menaxhimin e mbetjeve inerte”) është përgjegjësia e prodhuesit (familje, biznes apo industri) që të largojë dhe transportojë mbetjet inerte (mbetjet nga ndërtimi dhe prishjet), ndërtimore apo voluminoze që mund të gjenerojë nga aktiviteti që kryen për në vendet e përcaktuara nga pushteti vendor për këtë qëllim. Ndonëse ekziston ky kuadër ligjor, i cili përcakton mjaft mirë detyrat për secilin aktor të përfshirë në këtë fushatë, asnjë nga bashkitë e vendit nuk ka përcaktuar një vend për depozitimin e mbetjeve inerte.

Në kuadrin ligjor theksohet se këto vende të përcaktuara për depozitimin e mbetjeve inerte/ndërtimore/voluminoze duhet të jenë të pajisur me leje mjedisore të posaçme dhe duhet të pranojnë vetëm këto lloj mbetjesh, dhe jo përzierje apo përpunime të këtyre mbetjeve me elemente të tjerë, pasi ato mund të jenë të rrezikshme.

Të gjitha vend-depozitimet e mbetjeve inerte kanë të njëjtën mënyrë operimi si lëndfill-et për mbetjet urbane, ku gjeneruesi i mbetjeve duhet të paguajë një tarifë kundrejt sasisë së mbetjeve inerte që transportohet, e cila mbulon koston e operimit të fushës, trajtimit të tyre dhe mbylljen përfundimtare të saj. Ndërkohë ndalohet ndërtimi i venddepozitimeve të përkohshme të mbetjeve inerte nga njësitë e qeverisjes vendore në zonat e mëposhtme:

- Zonat e mbrojtura, arkeologjike, turistike apo në çdo zonë që mbrohet me një akt normativ;
- Zonat në distancë 300 metra nga një pus furnizues me ujë dhe çdo burim tjetër ujorë;
- Zonat në distancë 100 metra nga një përrua, argjinaturë lumore, liqen, lum ose kompleks ligatinor;
- Zonat në distancë 300 metra nga një zonë e mbrojtur në përputhje me pikën e parë.

Lëndfilltet e mbetjeve inerte mund të jenë *Lëndfille vendore*, të cilat shërbejnë për trajtimin e mbetjeve të prodhuara brenda territorit të një NJQV-je ose *Lëndfille rajonale*, të cilat shërbejnë për trajtimin e mbetjeve të shumë NJQV-ve. Njësitë e qeverisjes vendore mund të bashkëpunojnë me njëra-tjetrën për përcaktimin e vendit, ku do të ndërtohet Lëndfilli rajonal dhe të mënyrës së funksionimit të tij. Operatorët, të cilët merren me trajtimin e mbetjeve në Lëndfille dhe venddepozitimet e përkohshme të mbetjeve inerte, janë të detyruar të raportojnë pranë NJQV-ve dhe Agjencisë Kombëtare të Mjedisit për të dhënat e mbetjeve që trajtojnë.

Në mënyrë të veçantë, ka një treg ripërdorimi për agregatet që rrjedhin nga mbetjet e ndërtimeve në rrugë, kanalizime dhe projekte të tjera ndërtimi. Nëse nuk ndahen që në burim apo nuk transportohen veçmas, ato mund të përmbajnë sasi të vogla të mbetjeve të rrezikshme, përzierja e të cilave mund të paraqesë rrezik të veçantë për mjedisin dhe mund të pengojë riciklimin.

Shpesh herë mbetjet inerte përzihen me mbetjet urbane dhe më pas depozitohen në Lendfill. Nga ana tjetër gjeneruesit e mbetjeve inerte shpesh herë i shkarkojnë ato në vende ilegale, atje ku të munden. Bashkia duhet të përcaktojë një zonë të caktuar në territorin e saj, ku të gjithë gjeneruesit e mbetjeve inerte të mund të dërgojnë mbetjet e tyre në këtë pikë dhe jo t'i hedhin ato në PGM të mbetjeve urbane apo në depozitime ilegale.

4.5 Skenarët e propozuar për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve

Hyrja në fuqi e reformës territoriale u shoqërua edhe me një riorganizim të shërbimeve publike, ku njëri prej tyre është edhe ai i menaxhimit të mbetjeve. Kjo ndarje ofron mundësi të mira për përdorimin eficient të burimeve ekzistuese (makina për transportin e mbetjeve, kontenierë, vend-depozitime) ashtu dhe të burimeve njerëzore për këtë qëllim.

Propozimi i skenarëve për organizimin e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve në Bashkinë Fushë-Arrëz, do të bëhet bazuar në objektivin kryesorë të bashkisë për të ndërmarrë hapat për arritjen e standardin minimal të ofrimit të shërbimit. Të dy skenarët do të synojnë, në nivele të caktuara, ofrimin e një shërbimi me standarde sa më të larta, me kosto optimale dhe të përballueshme nga taksa paguesit, për të synuar mbulimin e plotë të koston së shërbimit. Qëllimi i bashkisë është të rrisë cilësinë e shërbimit në sajë të përmirësimit të infrastrukturës dhe diversifikimin e shërbimeve që ajo ofron. Për secilin nga skenarët është bërë llogaritja e koston sipas modelit të dldp-së, miratuar me VKM nr. 319, datë 31.5.2018 *“Për Miratimin e Masave për Koston e Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve”*. Formulimi i skenarëve është realizuar bazuar në konsideratat më poshtë:

- **Skenari 1** – do të synojë mbulimin e 100% të territorit me shërbim dhe depozitimin e mbetjeve në një venddepozitim të kontrolluar, të pajisur me leje të posaçme. Në këtë skenar do të analizohet përqindja e territorit për shtrirjen e shërbimit, rritja e koston dhe e nivelit të tarifave kundrejt skenarit bazë si dhe planifikimi i rritjes së nivelit të tarifave gjatë 5 vjeçarit të zbatimit të planit si dhe programi i monitorimit dhe informimit të komunitetit.
- **Skenari 2** – do të synojë për të plotësuar maksimalisht arritjen e standardit maksimal të ofrimit të shërbimit, por kjo në varësi të potencialit të bashkisë për të përmbushur këtë skenar.

Skenari I – Shtrirja e shërbimit

A. Shërbimet që do të përfshihen në këtë Skenar

Në këtë skenar të parë Bashkia do të synojë të mbulojë 100% zonën urbane në NJA të Fushë-Arrëzit dhe Qafë-Malit, si dhe shtrirjen e shërbimit në 50% të territorit rural, në NJA Iballë, Blerim dhe Fierzë. Për tre njësitë të cilat aktualisht janë pa shërbi, bashkia parashikon shtrirjen e shërbimit në 50% të territorit, pasi parashikon vendosjen 2-4 kontenierë në qendrat e njërive, pasi territori i tyre është larg në distancë dhe rrjeti rrugor është i papërshtatshëm për zhvillimin e shërbimit. Ndërkohë edhe popullsia në këto zona është shumë e rrallë, duke sjellë inefficiencë në ofrimin e shërbimit. Shtrirja e shërbimit në pothuajse 100% të territorit të bashkisë do të synojë që niveli i pastërtisë nga depozitimet e paligjshme të mbetjeve të reduktohet. Gjithashtu në lidhje me depozitimin e mbetjeve në venddepozitime të kontrolluara, të pajisura me leje të posaçme Bashkia Fushë-Arrëz është në pritje të miratimit të fondit për fillimin e rehabilitimit të venddepozitimit në Kthesën e Krrabit tashmë ky objektivi është i përmbushur, pasi mbetjet transportohen në një landfill inxhinierik, siç është ai i Bushatit.

Skenari I propozon ndarjen në 3 zona shërbimi Bashkinë Fushë-Arrëz: Zona Urbane dhe dy zona rurale. Kjo ndarje do të bëhet bazuar në tipologjinë urbane, numrin e popullsisë dhe bizneseve që kërkojnë shërbim, infrastrukturës dhe sasisë të mbetjeve të gjeneruara si dhe frekuencën e ofrimit të shërbimit. Duke marrë parasysh këto faktorë, u vlerësua kjo ndarje:

- Zona urbane (NJA Fushë-Arrëz)
 - Qytet Fushë-Arrëz
 - Fshat Fushë-Arrëz
- Zona Rurale 1 (NJA Qafë Mali dhe NJA Iballë)
 - Fshati Kryezi në NJA Qafë Mali
 - Fshati Iballë në NJA Iballë
- Zona Rurale 2 (NJA Blerim dhe NJA Fierzë)
 - Qendër Fshati Blerim/Dardhë (NJA Blerim)
 - Qendër fshati Fierzë (NJA Fierzë)

Duke qënë zona me infrastrukturë pak të zhvilluar, me distanca me të largëta nga qendra e bashkisë dhe venddepozitimi i mbetjeve, dhe njënormë gjenerimi relativisht më të ulët, shërbimi i grumbullimit dhe transportit të mbetjeve do të ofrohet me qendër fshati në tre njësitë administrative të cilat aktualisht nuk marrin shërbim (NJAN Blerim, NJA Iballë, NJA Fierzë).

B. Të dhënat teknike në lidhje me ofrimin e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve

Riorganizimi i shërbimit, tashmë në tre zona solli edhe ndryshime në lidhje me infrastrukturën e nevojshme për ofrimin e shërbimit, investimet për kontenierë apo mjete dhe frekuencat e ofrimit të shërbimit. Ndërkohë në planin e vitit 2025, bashkia ka parashikuar blerjen e 20 kontenierëve të rinj , të cilët do të vendosen në NJA Fushë-Arrëz për të përmirësuar shërbimit në këtë njësi, dhe 30 kontenierë të rinj të cilët mund të riparohen do të shpërndahen në NJA Qafë Mali, Blerim, Iballë, dhe Fierzë. Në tabelën më poshtë jepet një përmbledhje në lidhje me infrastrukturën e nevojshme dhe të dhënat teknike për tre zonat e evidentuara të këtij skenari:

Përbërja	Infrastruktura		Të dhënat teknike		
	Mjetet	Kontenierë	Norma e gjenerimit	Frekuenca	Sasia vjetore e mbetjeve ton/vit
Njësitë e Zonës Urbane					
<i>Fushë- Arrëz</i>	1 mjet 5 ton	Total 33	0.6 kg/banorë/ditë	4 herë/javë	407
Njësitë e Zonës Rurale 1					
<i>Qafë – Mali</i>	1 kamion 5 ton	Total 18	0.3 kg/banorë/ditë	1-2 herë/muaj	192
<i>Iballë</i>					
Njësitë e Zonës Rurale 2					
<i>Blerim</i>	1 kamion 5 ton	Total 12	0.3 kg/banorë/ditë	1 herë/muaj	142
<i>Fierzë</i>					
Totali		63			741

Tabela 13 Të dhënat teknike për Skenarin I të menaxhimit të mbetjeve
[Burimi: Punuar nga autori]

Zona 1: Për NJA Fushë Arrëz, me një normë gjenerimi prej *0.6kg/banorë/ditë* dhe *33kontenierë*, parashikohet të përdoret *1 mjet teknologjik 5ton* që do të ofrojë shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve *4 herë në javë/ 1 turn* në ditë për t'i dërguar më pas në vend-depozitimin në Kthesën e Krrabit.

Zona 2: Për NJA Qafë Mali dhe NJA Iballë, me një normë gjenerimi prej *0.4kg/banorë/ditë* dhe *18 kontenierë*, parashikohet të përdoret *1mjet teknologjik 5ton*, që do të ofrojë shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve *2 herë në muaj /1 turn* në ditë në NJA Qafë Mali dhe *1 herë/muaj /1 turn* në

NJA lballë (në një nga ditët që ofron shërbimin në Qafë Mali), për t'i dërguar më pas në vend-depozitim në Kthesën e Krrabit.

Zona 3: Për NJA Fierzë dhe Blerim me një normë gjenerimi prej *0.3kg/banorë/ditë* dhe *12kontenierë*, parashikohet të përdoret 1 *mjet teknologjik 5ton* që do të ofrojë shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve *1herë në muaj/ 1 turn* në ditë për t'i dërguar më pas në vend-depozitim në Kthesën e Krrabit. Ndërkohë në këto njësi, Bashkia do të zgjerojë shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve nëpërmjet instalimit të skemës së grumbullimit me qendër fshati.

Në tabelën më poshtë propozohet një kalendar i mundshëm në lidhje me ditët e ofrimit të shërbimit në secilën nga njësitë vendore:

		E Hënë	E Martë	E Mërkurë	E Enjte	E Premte	E Shtunë	E Dielë
ZONA 1								
Rrugëtimi Fushë Arrëz								
<i>Nisja Autoparku</i>	Fushë Arrëz							
<i>Pika fundore</i>	Venddepozitim							
<i>Gjatësia e rrugës (1 kah)</i>	16 km							
<i>Mjeti</i>	mjet 5ton							
ZONA 2								
Rrugëtimi Qafë Mali - lballë								
<i>Nisja Autoparku</i>	Fushë Arrëz							
<i>Pika fundore</i>	Venddepozitim							
<i>Gjatësia e rrugës (1 kah)</i>	63 km							
<i>Mjeti</i>	mjet 5ton							
ZONA 3								
Rrugëtimi Fierzë- Blerim								
<i>Nisja Autoparku</i>	Fushë Arrëz							
<i>Pika fundore</i>	Venddepozitim							
<i>Gjatësia e rrugës (1 kah)</i>	68 km							
<i>Mjeti</i>	mjet 5ton							

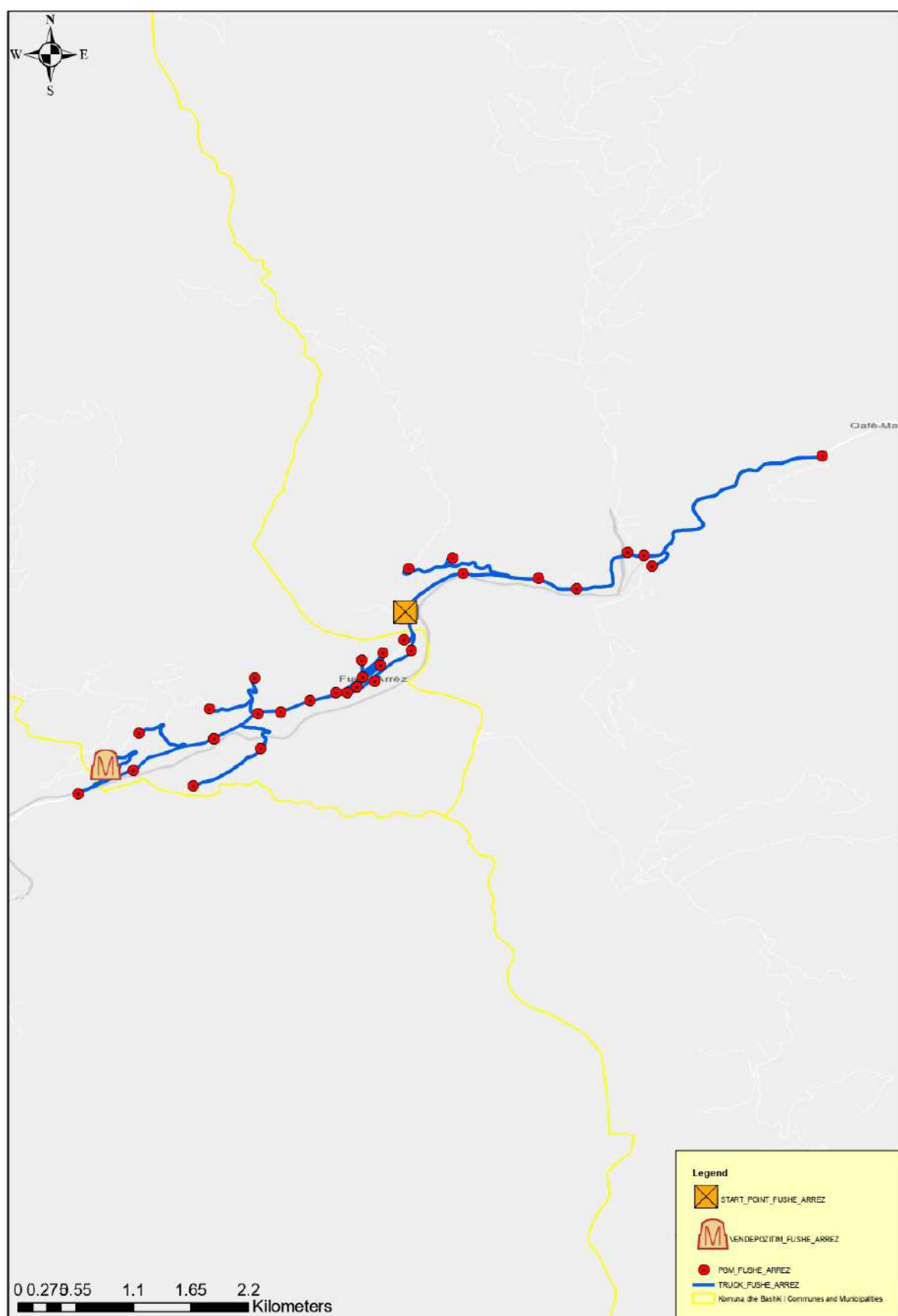
Tabela 14Kalendar i lëvizjeve të mjeteve teknologjike për Skenarin I – Bashki Fushë-Arrëz

[Burimi: Punuar nga autori]

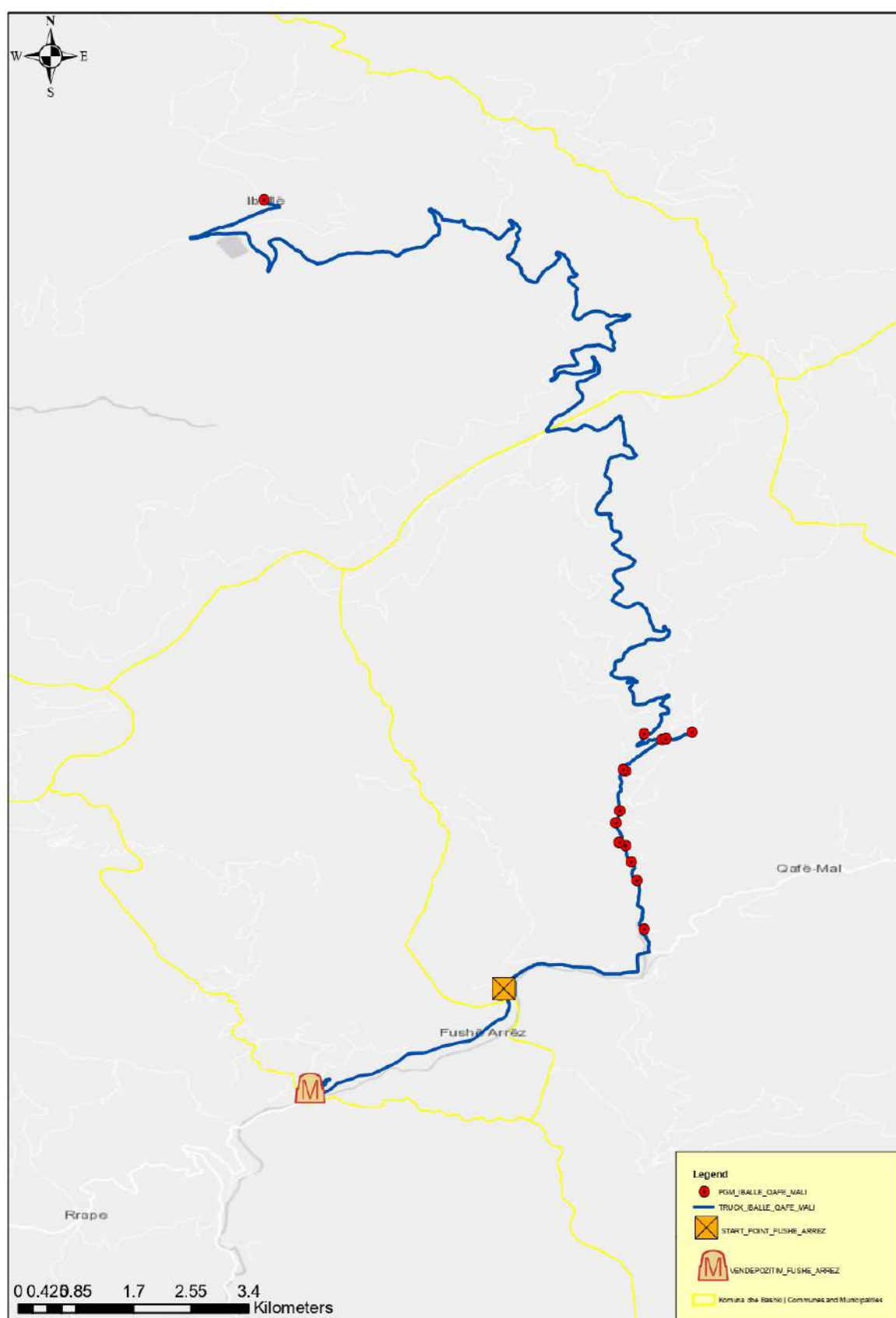
C. Rrugëtimi i mjeteve për Skenarin I

Janë kryer matjet e distancave të rrugëtimin të mjeteve për këtë skenar, sipas mjeteve përkatëse të cilat do kryejnë shërbimin në një rrugë të vetme (nga pika e nisjes për në pikën fundore të grumbullimit). Grupi i punës së bashkisë dhe projekti BtF pasi kanë bërë evidentimin e koordinatave gjeografike të PGM në Google Earth dhe GIS, mbi bazën e kësaj databaze në sistemin e rrugëve aktuale janë llogaritur distancat përkatëse siç i kërkon programi i llogaritjes së kostos dhe tarifës së hartuar nga dldp Helvetas Intercooperation. Për skenarin e parë janë kryer matje për secilën zonë, nisur nga mjeti i cili do të kryejë një rrugë (nga pika e nisjes në PGM fundore). Në sistemin GIS janë gjeneruar rrugëtimet për të tre zonat e shërbimit në këtë skenar, ku nisja është marrë në NJA Fushë Arrëz dhe pika përfundimtare është në venddepozitim në Kthesën e Krrabit.

RRUGËTIMI FUSHË – ARRËZ – VENDDEPOZITIMI NË KTHESËN E KRRABIT

RRUGËTIMI QAF MALI – IBALLË – VENDDEPOZITIMI NË KTHESËN E KRRABIT

RRUGËTIMI BLERIM – FIERZË – VENDDEPOZITIMI NË KTHESËN E KRRABIT

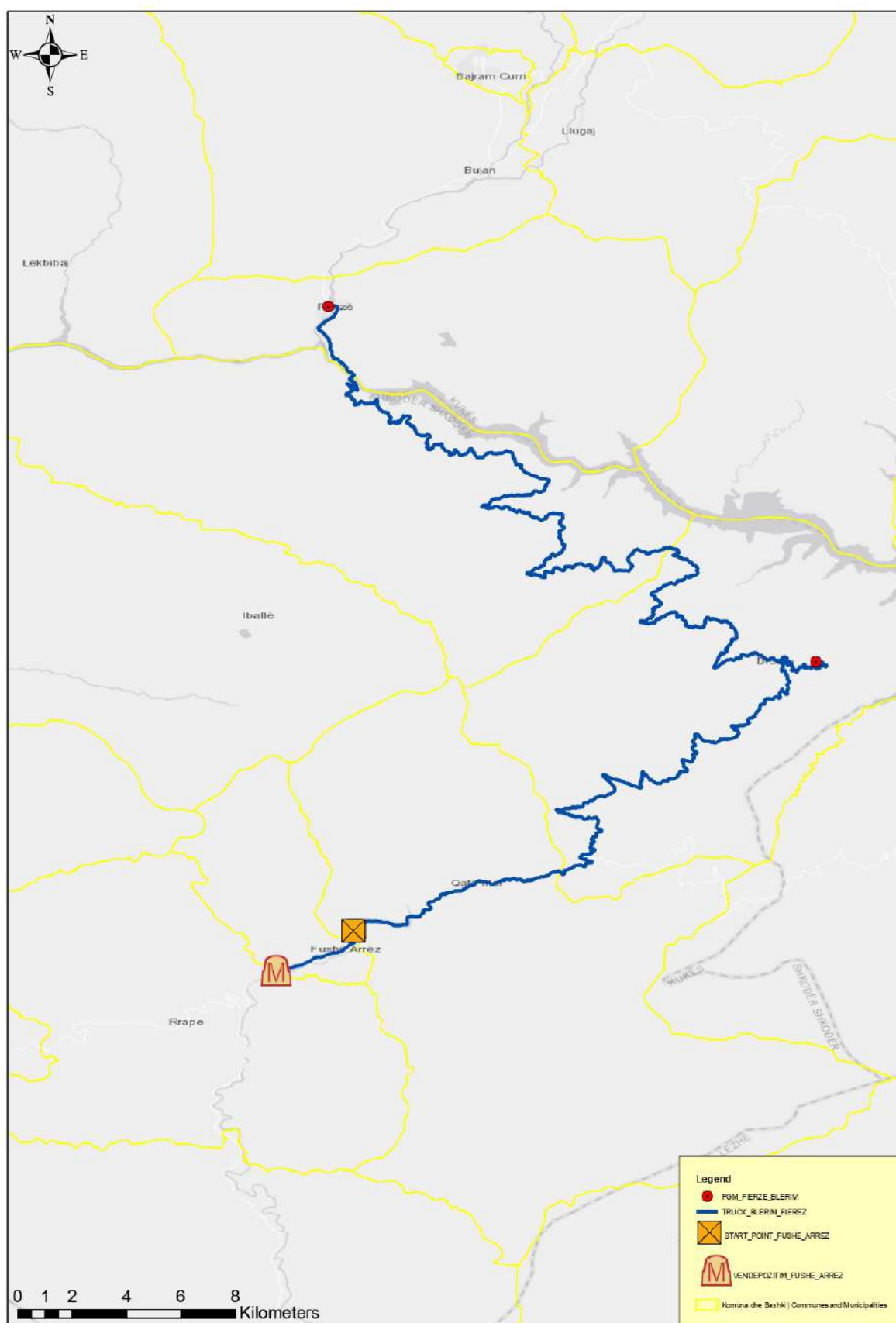

Figura 12 Rugëtimet e mjeteve për skenarin I
[Burimi: zhvilluar nga autori]

D. Llogaritja e kostos së shërbimit për Skenarin I

Llogaritjet e kostove të Skenarit I janë kryer në sajë të programit të hartuar nga dldp për llogaritjen e kostos, në zbatim të VKM Nr. 319 dt. 31.05.2018 “Për miratimin e masave për kostot e menaxhimit të integruar të mbetjeve” duke e përshtatur sistemin në rastin e Bashkisë Fushë Arrëz. Në sistem janë hedhur të dhënat teknike të përmendura më lart dhe për secilën nga tre zonat e mbetjeve është llogaritur kosto e shërbimit siç tregohet në tabelën përmbledhëse më poshtë, me zërat përkatëse të shërbimeve të mbetjeve:

Zona 1	Kosto e Skenarit I
	12 mujore (LEK/vit)
Njësitë e Zonës 1 (Fushë Arrëz)	
Nën kosto e mirëmbajtjes së mjeteve (Sigurimi kamionit, Vaj+filtra, Goma, Mirëmbajtje mekanike, Parkim)	585,000
Nën kosto për grumbullim dhe transport	252,980
Nën kosto e personelit (3 shofera+ 6 punonjës)	1,349,760
Nën Kosto Totale (Grumbullim, Transport, Personel, Mirëmbajtje)	2,187,740
Nën kosto e depozitimit në landfill	-
Nën kosto totale e amortizimit	713,317
Nën kosto administrative/ për grumbullimin e taksave/ fushatë ndërgjegjësimi)	319,116
Kosto Administrative (9%) dhe Fitimi nga të radhurat neto (4%)	116,042
KOSTO TOTALE OPERACIONALE	3,336,215
KOSTO Totale investimi	4,755,447

Tabela 15 Kosto e shërbimit për Zonën 1 - Skenari I

[Burimi: Punuar nga autori]

Zona 2	Kosto e Skenarit I
	12 mujore (LEK/vit)
Njësitë e Zonës 2 (Qafë Mali-Iballe)	
Nën kosto e mirëmbajtjes së mjeteve (Sigurimi kamionit, Vaj+filtra, Goma, Mirëmbajtje mekanike, Parkim)	585,000
Nën kosto për grumbullim dhe transport	689,780
Nën kosto e personelit (3 shofera+ 6 punonjës)	1,349,760
Nën Kosto Totale (Grumbullim, Transport, Personel, Mirëmbajtje)	2,624,540
Nën kosto e depozitimit në landfill	0
Nën kosto totale e amortizimit	620,693
Nën kosto administrative/ për grumbullimin e taksave/ fushatë ndërgjegjësimi)	292,071
Kosto Administrative (9%) dhe Fitimi nga të radhurat neto (4%)	129,809
KOSTO TOTALE OPERACIONALE	3,667,113
KOSTO Totale investimi	4,137,953

Tabela 16 Kosto e shërbimit për Zonën 2 Skenari I

[Burimi: Punuar nga autori]

Zona 3	Kosto e Skenarit I
	12 mujore (LEK/vit)
Njësitë e Zonës 3 (Iballe-Fierzë-Blerim)	
Nën kosto e mirëmbajtjes së mjeteve (Sigurimi kamionit, Vaj+filtra, Goma, Mirëmbajtje mekanike, Parkim)	585,000
Nën kosto për grumbullim dhe transport	153,563
Nën kosto e personelit (3 shofera+ 6 punonjës)	1,349,760
Nën Kosto Totale (Grumbullim, Transport, Personel, Mirëmbajtje)	2,088,323
Nën kosto e depozitimit në landfill	-
Nën kosto totale e amortizimit	599,492
Nën kosto administrative/ për grumbullimin e taksave/ fushatë ndërgjegjësimi)	241,903
Kosto Administrative (9%) dhe Fitimi nga të radhurat neto (4%)	107,513
KOSTO TOTALE OPERACIONALE	3,037,231
KOSTO Totale investimi	3,996,613

Tabela 17 Kosto e shërbimit për Zonën 3 Skenari I
[Burimi: Punuar nga autori]

Në tabelën më poshtë jepet një përmbledhje e kostove për Skenarin I:

Nën zërat e kostos – SKENARI I	KOSTO (LEK/vit)			
	Fushë - Arrëz	Qaf Mali + Iballë	Blerim +Fierzë	BASHKIA TOTAL
Nën Kosto Totale (Grumbullim, Transport, Personel, Mirëmbajtje)	2,187,740	2,624,540	2,088,323	6,900,603
Nën kosto e depozitimit në landfill	-	-	-	-
Nën kosto totale e amortizimit	713,317	620,693	599,492	1,933,502
Nën kosto administrative/ për grumbullimin e taksave/ fushatë ndërgjegjësimi)	319,116	292,071	241,903	853,090
Kosto Administrative (9%) dhe Fitimi nga të radhurat neto (4%)	116,042	129,809	107,513	353,364
KOSTO TOTALE OPERACIONALE - A	3,336,215	3,667,113	3,037,231	10,040,559
KOSTO TOTALE INVESTIMIT - B	4,755,447	4,137,953	3,996,613	12,890,013
Kosto A +B	8,091,662	7,805,066	7,033,844	22,930,572

Tabela 18 Përmbledhje e kostove të Skenarit I
[Burimi: Punuar nga Autori]

Skenari II – Parashikimi i skemës pilot për mbetjet e riciklueshme

A. Shërbimet që do të përfshihen në këtë Skenar

Sipas Planit Kombëtar Sektorial për Menaxhimin e Mbetjeve të Ngurta (Miratuar me VKKT nr.1 datë 13.01.2020) (Master Plan-2018-2032), në Zonën e Mbetjeve Shkodër-Lezhë janë planifikuar të ndërtohen gjatë fazës së parë të zbatimit të tij (2018-2022) 4 stacione transferimi, ku njëri prej tyre është parashikuar të ndërtohet në Bashkinë Pukë/Fushë-Arrëz. Vendndodhja e këtij stacioni transferimi nuk është përcaktuar ende, por Bashkia parashikon që të shërbejë si pikë për mbledhjen e mbetjeve të riciklueshme, seleksionimin e tyre dhe paketimin (presimin) për tregun e riciklimit. Në këtë skenar që ne kemi propozuar kjo pikë mendohet që të jetë në afërsi të venddepozitimit të Kthesës së Krrabit. Në lidhje me targetat e përcaktuara nga draft Master Plani, për Rajonin Shkodër – Lezhë, gjatë fazës së parë, deri në vitin 2022 parashikohet që të grumbullohen të ndarë 5% e mbetjeve të thata të riciklueshme, ose në shifra 37 ton/vit (bazuar në sasinë aktuale vjetore të mbetjeve të gjeneruara nga Bashkia Fushë-Arrëz). Kuptohet që kjo shifër duhet të arrihet deri në fund të vitit 2027, pra në tre vjeçarën e ardhshëm. Për të përkthyer në një objektiv të qartë

vjetor, Bashkia Fushë-Arrëz duhet të riciklojë (të largojë nga rryma kryesore e mbetjeve), të paktën 5% të sasisë së përgjithshme të mbetjeve në vit gjatë tre vjeçarit në vazhdim.

Skenari do të jetë në vazhdimësi të Skenarit I, ku do të shtohet një shërbim tjetër, përveç shërbimit të grumbullimit dhe transportit të mbetjeve për në venddepozitim të Kthesës së Krrabit, ai për ndarjen në burim të mbetjeve të ricikluar në zonën urbane të NJA Fushë-Arrëz. Në këtë skenar do të parashikohet që në disa pika të përzgjedhura të PGM-ve, në qytetet, bashkia të parashikojë vendosjen e kontenerëve të veçantë 1.1m³ ²² për grumbullimin ndarë të mbetjeve të ricikluar sipas rrymave kryesore (plastikë, qelq, letër&karton dhe metale). Kjo ofron një perspektivë të mirë për ngritjen e një sistemi të efektshëm dhe cilësor për ndarjen në burim të mbetjeve, gjë që do të çonte në rritjen e riciklimit në të ardhmen dhe do të sigurote respektimin e plotë të objektivave kombëtarë dhe vendorë për pakësimin e mbetjeve.

B. Të dhënat teknike në lidhje me ofrimin e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve

Konkretisht bashkia parashikon një target prej 20% të popullsisë totale të NJA Fushë-Arrëz për këtë shërbim dhe kontenerët e veçantë me ngjyrë të verdhë mundësisht do të vendosen në rrugët kryesore, ku kemi edhe praninë e bizneseve të vogla. Mbetjet e ricikluar në këtë zonë do të grumbullohen me një mjet 5ton dhe frekuencë deri në 1ditë në javë. Për ofrimin e këtij shërbimi do të shërbejnë 5 kontenerë në rrugët e qytetit të Fushë-Arrëzit dhe blerja e një mjeti të ri i cili do të bëjë grumbullimin e mbetjeve të ricikluar. Gjithashtu nëse si projekt do të jetë i suksesshëm parashikohet që të largohen nga rryma e mbetjeve 45ton/mbetje/vit të ricikluar.

C. Rrugëtimi i mjeteve për Skenarin II

Rrugëtimi i mjeteve për këtë skenar, sipas mjeteve përkatëse të cilat do kryejnë shërbimin në një rrugë të vetme (nga pika e nisjes për në pikën fundore që është Impianti i trajtimit të mbetjeve organike) do kryhen me sistemin GPS bazuar në sistemin e rrugëve aktuale dhe në pikat e grumbullimit të mbetjeve të hedhura në hartë. Bazuar në të dhënat në lidhje me pikën e nisjes, vendndodhjen e PGM, sistemit të rrugëve aktuale dhe pikën fundore (impiantin e trajtimit të mbetjeve organike), sistemi përlogarit gjurmën se ku duhet të kalojë mjeti sipas rradhës të grumbullimit të PGM (në hartë kjo rradhë tregohet me numrat rendor në secilën PGM). Potencialisht do të propozojmë që pika fundore për trajtimin e mbetjeve organike do të jetë në afërsi të landfillit të Bushatit.

D. Llogaritja e kostonë së shërbimit për Skenarin II

Llogaritjet e kostove të Skenarit II janë kryer në sajë të programit të dldp për llogaritjen e kostonë (miratuar me VKM, 2018), duke e përshtatur sistemin në rastin e Bashkisë Fushë-Arrëz. Në sistem janë hedhur të dhënat teknike të përmendura më lart dhe është llogaritur kosto e shërbimit siç tregohet në tabelat përmbledhëse më poshtë, me zërat përkatëse të shërbimeve të mbetjeve. Kostot për skenarin e II janë të njëjta me kostot e skenarit të parë, për pjesën e shtrirjes së shërbimit në të gjithë territorin e bashkisë, ndërkohë janë shtuar kostot për skenarin e dytë për ndarjen në burim të mbetjeve organike:

Zona Sub-Urbane	Kosto e Skenarit II
	12 mujore (LEK/vit)
NJA Fushë Arrëz	
Nën kosto e mirëmbajtjes së mjeteve (Sigurimi kamionit, Vaj+filtra, Goma, Mirëmbajtje mekanike, Parkim)	585,000
Nën kosto për grumbullim dhe transport	252,980
Nën kosto e personelit	1,349,760
Nën Kosto Totale (Grumbullim, Transport, Personel, Mirëmbajtje)	2,187,740
Nën kosto e depozitimit në landfill	-
Nën kosto e amortizimit	557,695
Nën kosto totale e amortizimit	247,089
Nën kosto administrative/ për grumbullimin e taksave/ fushatë ndërgjegjësimi)	109,817

²²Skema që mund të aplikojë bashkia është ndarja në dy rryma (2 kontenerë – mbetje të thata dhe mbetje të njoma)

Kosto administrative (9%) dhe Fitimi nga të radhurat neto (4%)	3,102,341.0
KOSTO TOTALE OPERACIONALE	3,717,968
KOSTO TOTALE INVESTIMI	6,820,309

Tabela 19 Kosto e shërbimit për Skenarin II
[Burimi: Punuar nga autori]

Nën zërat e koston – SKENARI II	KOSTO (LEK/vit)				BASHKIA TOTAL
	Fushë - Arrëz		Qaf Mali + Iballë	Blerim +Fierzë	
Nën Kosto Totale (Grumbullim, Transport, Personel, Mirëmbajtje)	2,187,740	2,187,740	2,624,540	2,088,323	9,088,343
Nën kosto e depozitimit në landfill	-	-	-	-	-
Nën kosto totale e amortizimit	713,317	557,695	620,693	599,492	2,491,197
Nën kosto administrative/ për grumbullimin e taksave/ fushatë ndërgjegjësimi)	319,116	247,089	292,071	241,903	1,100,179
Kosto Administrative (9%) dhe Fitimi nga të radhurat neto (4%)	116,042	109,817	129,809	107,513	463,181
KOSTO TOTALE OPERACIONALE - A	3,336,215	3,102,343	3,667,113	3,037,231	13,142,900
KOSTO TOTALE INVESTIMIT - B	4,755,447	3,717,968	4,137,953	3,996,613	16,607,981
Kosto A +B	8,091,662	6,820,309	7,805,066	7,033,844	29,750,881

Tabela 20 Tabelë përmbledhëse e koston totale operacionale dhe të investimit për Skenarin II
[Burimi: Punuar nga autori]

4.6 Krahasimi i kostove të skenarëve të propozuar me skenarin bazë

Skenarët e propozuar për planin e menaxhimit të mbetjeve në Bashkinë Fushë-Arrëz janë bazuar në përmbushjen e parimit për arritjen e standardit minal për menaxhimin e mbetjeve, duke filluar nga prioritet më bazke deri tek ato më maksimale. Skenari I është hartuar për të përmbushur priroitetin për shtrirjen e shërbimit në të gjithë territorin urban dhe rural të bashkisë dhe dërgimin e mbetjeve në një impiant të kontrolluar, dhe skenari II ka tentuar që të prezantojë tek bashkia masa të cilat ponetialisht do të tentonin të arrinin standardin ligjor për menaxhimin e integruar të mbetjeve.

Në grafikon më poshtë bëhet një krahasim i koston aktuale të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve në dhe koston e dy skenarëve të tjerë, ku shërbimi është shtrirë në tre njësi të tjera administrative dhe do të prezantohen skema e ndarjes në burim të mbetjeve të thata (të riciklueshme):

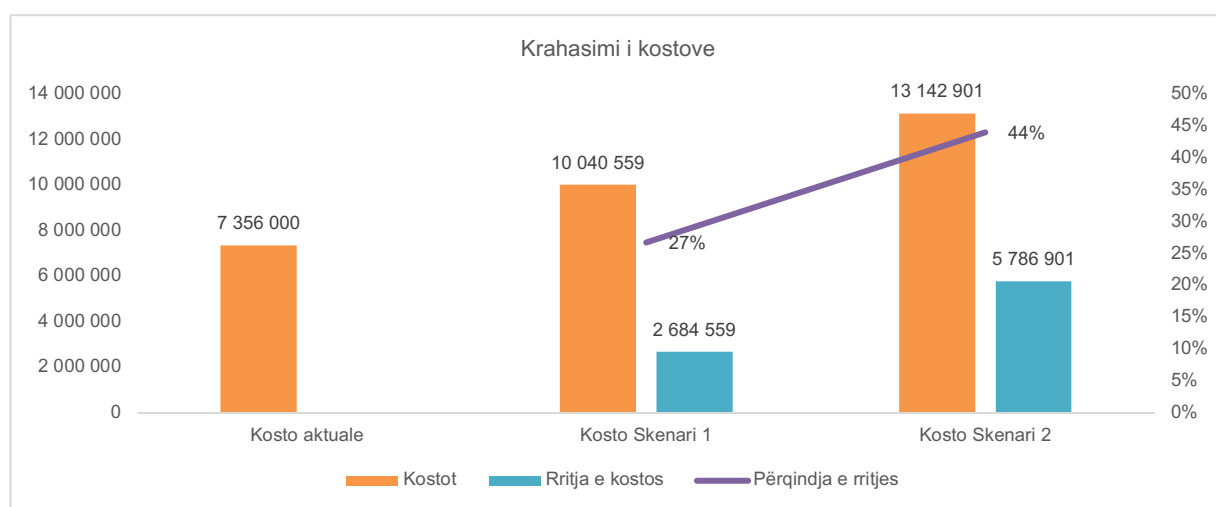

Figura 13 Krahasimi i kostove për skenarët e propozuar me koston e skenarit bazë
[Burimi: zhvilluar nga autori]

Siç mund ta shohim nga grafiku, aplikimi i skenarit të parë në Bashkiën Fushë-Arrëz do të sjellë rritje të kostos së shërbimit me 27% në krahasimim me koston e skenarit bazë aktual, dhe me 44% për skenarin e dytë krahasuar me skenarin bazë. Në kushtet, kur bashkia është e limituar në buxhetin e saj për ofrimin e shërbimeve cilësore të menaxhimit të mbetjeve, në kushtet kur edhe niveli i grumbullimit të tarifave dhe mbulimi i kostos nga tarifat është shumë i ulët, zbatimi i këtyre skenarëve do të kërkojë që bashkitë të angazhohen në hartimin e strategjive konkrete për të kapërcyer këtë rritje të kostos nga skenari bazë, si:

- i. Rritja e nivelit të grumbullimit të tarifave
- ii. Planifikimi i rritjes së tarifës, bazuar në koston aktuale të shërbimit për gjatë 5 vjeçarit të planit
- iii. Ngritja e një sistemi faturimi sa më transparent dhe të aksesueshëm për komunitetin
- iv. Ngritja e një sistemi monitorimi të shërbimit sipas indikatorëve të performancës
- v. Informimi i komunitetit në lidhje me skemat e menaxhimit të mbetjeve dhe detyrimit për pagesën e tarifës së pastrimit

4.7 Politika e mbulimit të kostos nga të ardhurat nga tarifat e pastrimit

4.7.1 Metodologji për mbulimin e kostos

Politika e mbulimit të kostos: ‘Mbulimi i kostos’ përfshin një sistem tarifash dhe taksash, të cilat kanë si qëllim specifikisht të mbulojnë disa ose të gjitha kostot e ofrimit të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve nga përdoruesit e këtij shërbimi, në përputhje me principin “ndotësi – paguan”. Avantazhet e sistemit të mbulimit të kostos qëndrojnë në faktin se të gjitha kategoritë e konsumatorëve të shërbimit njihen me koston e plotë të tij, janë të përfshirë në mënyrë më të drejtëpërdrejtë me problemet e cilësisë së shërbimit, vlerësojnë peshën që merr pagesa e tarifës së tyre në mbledhjen e të ardhurave si dhe mundësitë reale të bashkive për t’i ofuar konsumatorëve këtë shërbim. Hartimi i politikave të mbulimit të kostos është përgjegjësi e bashkive dhe synon të përcaktojë nivelin e rikuperimit të kostos që duhet të arrihet për një periudhë të caktuar kohore, duke përcaktuar më parë:

- Llogaritjen e kostos së plotë të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve të ngurta bashkiake;
- Planifikimin e buxhetit të bashkisë mbi këtë kosto;
- Përcaktimin e tarifave për kategoritë e ndryshme që përfitojnë shërbimin bazuar mbi nivelin e rikuperimit të kostos të përcaktuar;
- Procedurat e zbatimit dhe monitorimit.

Konkretisht bashkia duke analizuar gjendjen e saj mund të kuptojë se në cilat nga këto opsione ajo është aktualisht dhe ku ajo kërkon të shkojë, në sajë të objektivave që ajo do të vendosë:

- Kosto të pambuluara, kur të ardhurat janë më të ulta se shpenzimet direkte operative
- Parashikon vetëm mbulimin e kostove operative direkte dhe të mirëmbajtjes (KODM)
- Parashikon vetëm mbulimin e KODM-most operative të depozitimit dhe mirëmbajtjes si dhe të interesit të kredisë së marrë për të përmirësuar shërbimin
- Parashikon të mbulojë KODM si dhe pagesën e kredisë dhe të interesave të marrë
- Parashikon mbulimin e KODM, interesin e kredisë, shpenzimet për amortizimin si dhe parashikimet për investime në periudhën afatgjatë
- Parashikon mbulimin e KODM të amortizimit (kosto kapitale dhe kthimin e investimeve) si dhe parashikimin e investimeve në periudhën afatgjatë (ose kosto marxhinale në terma afatgjatë)
- Parashikon mbulimin e kostos marxhinale në terma afatgjatë plus kostot mjedisore (eksternalitetet) të shprehura mundësisht përmes taksës së asgjësimit në Lendfill.

Megjithatë për të ndërtuar një politikë të qëndrueshme dhe mbi të gjitha të zbatueshme të rikuperimit apo mbulimit të plotë të kostos, bashkia ka nevojë për një bashkëpunim me nivelin qëndror të politikë

bërjes. Kështu në nivelin qendror duhet të zhvillohen standartet e ofrimit të shërbimit për të pasur një kuptim të përbashkët për të gjitha bashkitë për nivelin e ofrimit të shërbimit. Vetëm në këtë mënyrë mund të kemi procedura të standartizuara për monitorimin e shërbimit si dhe nivele të standartizuara (klasa) të krahasueshme në ofrimin e tij. Gjithashtu duhet të hartohen guidat e reja të përgatitjes së buxhetit sipas “qëndrave të buxhetimit apo të kostos” për elemente të veçantë të shërbimit të mbetjeve (grumbullim, transport, riciklim, programe ndërgjegjësimi etj). Vetëm në këtë mënyrë bashkia do të ketë mundësi të njohë koston e plotë të shërbimit që ajo ofron.

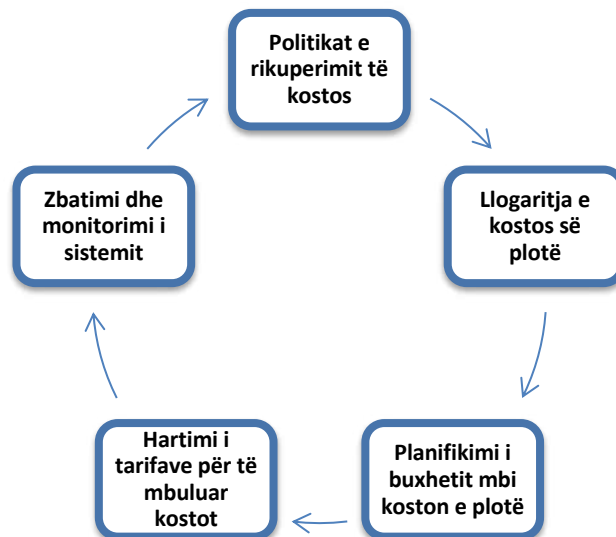

Figura 14 Hapat që duhen ndjekur për të zbatuar politikën e rikuperimit të kostos

[Burimi: zhvilluar nga autori]

Strategjia për vjeljen e tarifave: Bazat për qëndrueshmërinë financiare të shërbimeve të mbetjeve mund të arrihen nëpërmjet sigurimit të shërbimeve efektive dhe me kosto eficiente, si dhe me sigurimin e një sistemi të qëndrueshëm financiar të bazuar në një politikë të drejtë dhe efektive të rikuperimit të kostos. Aspektet financiare janë thelbësore për shërbimet dhe për qëndrueshmërinë. Performanca financiare është e lidhur me përmbushjen e objektivave mbi çështjet financiare dhe matet nëpërmjet disa treguesve financiarë që shqyrtohen përmes pyetjeve të mëposhtme:

- Sa i mbulon buxheti vjetor shpenzimet që rezultojnë nga nevojat (përkatësisht kostot kapitale, kostot operative, apo kostot e amortizimit)?
- Sa të ndryshme janë tarifat e miratuara në krahasim me ato që janë parashikuar në procesin e planifikimit?
- Sa mblidhen të ardhurat kundrejt planifikimit të tyre?
- Sa nga buxheti në përqindje mbulohet nga të ardhurat?
- Cili është raporti i mbulimit të shpenzimeve nga tarifat e mbetjeve dhe të ardhurave specifike të bashkisë?
- Sa të gatshëm janë konsumatorët (familjet, bizneset etj.) për të paguar për një shërbim më të mirë?

Bazuar në konstatimet teorike dhe praktike për strategjinë e vjeljes së tarifës dhe politikës për mbulimin e kostos së shërbimit, në figurën më poshtë jepet skematikisht struktura që duhet të ngrihet dhe konsolidohet nga bashkia për grumbullimin e tarifës dhe rritjen e nivelit të grumbullimit:

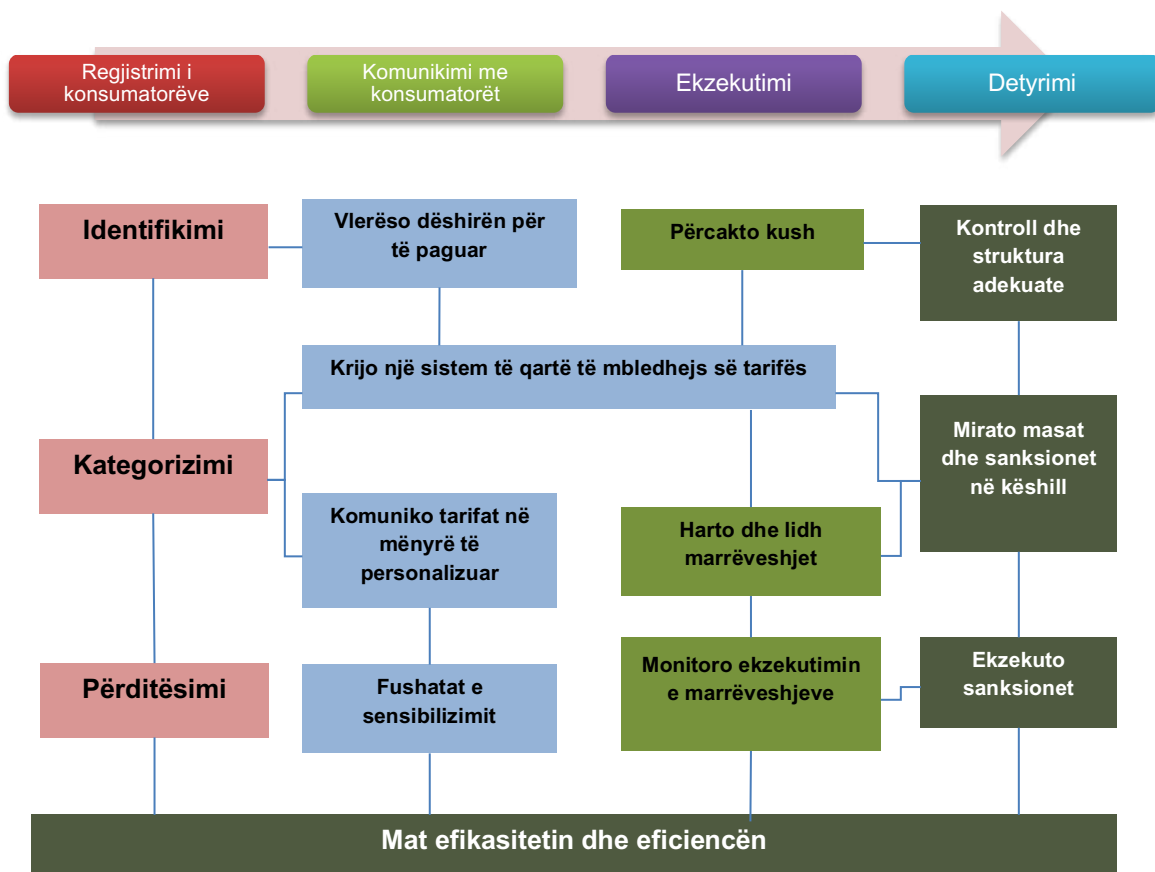

Figura 15 Strategjia për vjeljen e tarifave

[Burimi: zhvilluar nga autori]

- *Rregjistrimi i konsumatorëve*, që është edhe hapi i parë, përfshin identifikimin e të gjitha subjekteve që përfitojnë shërbimin e menaxhimit të mbetjeve, kategorizimin e tyre sipas karakteristikave (tipi, madhësia, natyra e mbetjeve që gjenerojnë, sasia, etj.) duke synuar ngritjen dhe mirëmbajtjen e një sistemi të përditësuar të dhënash brenda kufijve të bashkisë. Ky sistem duhet të kontrollohet rregullisht të paktën *një herë në vit* për të reflektuar të gjitha lëvizjet e popullsisë si dhe regjistrimin e të gjitha bizneseve të reja.
- *Komunikimi me konsumatorët* që përfitojnë shërbimin është një moment tjetër shumë i rëndësishëm në ndërtimin e një sistemi efikas në vjeljen e tarifave. Ky hap synon diferencimin e tarifave për konsumatorët e ndryshëm të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve si dhe lidhja e tarifës me nivelin e cilësisë të shërbimit. Marrja e opinionit qytetar përmes pyetësorëve në lidhje me cilësinë e shërbimit të ofruar synon jo vetëm evidentimin e problemeve, por ka për qëllim edhe matjen e dëshirës dhe mundësive për të paguar duke kontribuar në krijimin e një sistemi të qartë procedurash për hartimin dhe vjeljen e tarifave. Një pikë tjetër e rëndësishme përse i përket komunikimit me konsumatorët është bërja transparente e tarifave përmes kanaleve të ndryshme të komunikimit (media e shkruar dhe vizive, ëeb site etj.).
- Pjesa më e madhe e autoriteteve vendore e kryejnë vetë procesin e *vjeljes së tarifave* nëpërmjet zyrave të tyre vendore të taksave apo drejtorisë vendore të taksave dhe tarifave. Ndonjëherë tarifat e mbetjeve vendosen së bashku me tarifat e tjera vendore (të tilla si fatura e furnizimit me ujë) apo taksa të tjera vendore (tatimi mbi pronën) brenda së njëjtës fature. Për të siguruar qëndrueshmërinë e sistemit është e rëndësishme që të hartohen edhe disa mekanizma të rëndësishëm, duke filluar me mjetet e njoftimit për t'i bërë konsumatorët më të vetëdijshëm për përgjegjësinë ose detyrimin për të paguar, deri në aplikimin e mjeteve të zbatimit të tilla si sanksionet, gjobat, etj.

- Hapi i fundit, por jo më pak i rëndësishëm është edhe *detyrimi*, i cili përfshin ngritjen e një sistemi me struktura adekuate kontrolli, të cilat do të hartojnë masat dhe sanksionet në rastet e mospagimit. Krijimi i strukturave të tilla me detyra dhe përgjegjësi të qarta duhet të jetë subjekt i çdo plani vendor për menaxhimin e mbetjeve. Të gjitha masat dhe sanksionet duhet të hartohen në përputhje me legjislacionin kombëtar dhe politikat lokale të menaxhimit të mbetjeve. Gjithësesi shumë e rëndësishme për ekzekutimin efikas është që këto masa dhe sanksione të miratohen me Vendim Këshilli Bashkiak dhe t'i komunikohen të gjithë konsumatorëve të shërbimit përmes kanaleve të ndryshme të komunikimit. **Bashkia duhet të ndërmarrë një fushatë të fuqishme sensibilizimi për të gjithë konsumatorët, veçanërisht për banorët, duke reklamuar shërbimin e grumbullimit të mbetjeve, rregullat dhe përgjegjësitë.**

4.7.2 Planifikimi i të ardhurave nga tarifa e pastrimit për Skenarin I&II të menaxhimit të mbetjeve

SKENARI I

Bashkia Fushë-Arrëz është angazhuar në përditësimin e databazës së klientëve (konsumatorët familjarë dhe biznese) për të përmirësuar planifikimin e tarifave vendore, jo vetëm tarifave të pastrimit, por të kuptuar më mirë potencialin fiskal të saj për të përballuar koston e shërbimit. Ky proces, specifikisht kërkon një iniciativë jo vetëm nga qendra e Bashkisë Fushë-Arrëz, por nga të gjithë administratorët e NJA për të regjistruar të gjithë klientët në databazën e bashkisë.

Nga analiza që kemi zhvilluar në lidhje me politikën fiskale që duhet të ndjekë bashkia për të përballuar rritjen e koston me 27%, në tabelën më poshtë kemi parashikuar potencialisht nivelin e mundshëm të të ardhurave nga tarifa ekzistuese dhe sa duhe të shkojë kjo tarifë për të përballuar rritjen e koston për kategorinë familjeve dhe bizneseve. Si përqindje të barrës fiskale, kemi përcaktuar që familjet zënë 55% të barrës fiskale për mbulimin e koston operative, biznesi i vogël 20% dhe biznesi i madh 25%.

Familjet	Tarifa ekzistuese lek/familje/vit	Nr. Familjeve	Të ardhurat e mundshme			% e familjeve kundrejt totalit	Rritja e tarifës nga skenari ekzistues (lek)	Tarifa e re sipas Skenarit I	Te ardhurat e mundshme	Mbulimi i koston nëse mblidhen të gjitha tarifat
Fushë Arrëz	700	1,012	708,400	Mbulimi i koston nëse mblidhen të gjitha tarifat	Kosto e Familjeve në koston shtesë	37.00%	539.86	1,300	1,315,600	
Qafë Mali	700	524	366,800			19.16%	539.86	1,300	681,200	
Iballë	700	411	287,700			15.03%	539.86	1,300	534,300	
Fierza	700	440	308,000			16.09%	539.86	1,300	572,000	
Blerim	700	348	243,600			12.72%	539.86	1,300	452,400	
Totali		2,735	1,914,500	19%	1,476,507				3,555,500	35%
BM	Tarifa ekzistuese (lek/vit)	Nr. BM	Të ardhurat e mundshme			% e bizneseve kundrejt totalit	Rritja e tarifës nga skenari ekzistues (lek)	Tarifa sipas Skenarit I (lek/vit)	Të ardhurat e mundshme nga tarifa e re	Mbulimi i koston nëse mblidhen të gjitha tarifat
Lojra fati, bingo, loto	7,000	1	7,000	Mbulimi i ostos nëse mblidhen të gjitha tarifat	Kosto e BM në koston shtesë	4%	29,180	15,000	15,000	
Bankat, Agjensi Këmbimi Valute, Agjensi Turistike, Degët/Filialet e Kompanive Celulare dhe alb-telekom, posta shqiptare etj.	30,000	5	150,000			22%	29,180	50,000	250,000	
Punime duralumini, metalesh, druri, dhe biznesi madh	40,000	2	80,000			9%	29,180	50,000	100,000	
Prodhime ushqimore, buke, ëmbëlsira, mishi, peshku, bulmeti	40,000	5	200,000			22%	29,180	50,000	250,000	
Prodhim, subjekte shërbimi dhe tregtie	50,000	5	250,000			22%	29,180	60,000	300,000	
Subjekte ndërtimi	50,000	3	150,000			13%	29,180	60,000	180,000	
Shërbime artizanale	30,000	1	30,000			4%	29,180	40,000	40,000	
Profesione të lira	20,000	1	20,000			4%	29,180	30,000	30,000	
Totali		23	867,000	9%	671,140				1,165,000	12%
BV	Tarifa ekzistuese (lek/vit)	Nr. BV	Të ardhurat e mundshme	Mbulimi i koston nëse mblidhen të gjitha tarifat	Kosto e BV në koston shtesë	% e bizneseve kundrejt totalit	Rritja e tarifës nga skenari ekzistues (lek)	Tarifa sipas Skenarit I (lek/vit)	Të ardhurat e mundshme nga tarifa e re	Mbulimi i koston nëse mblidhen të gjitha

Shitje me pakicë e shumicë	6,500	50	325,000			42.7%	4,589	8,000	400,000	tarifat
Prodhim	4,800	7	33,600			6.0%	4,589	6,000	42,000	
Shërbime	6,500	50	325,000			42.7%	4,589	8,000	400,000	
Ambulant	1,500	10	15,000			8.5%	4,589	3,000	30,000	
Total		117	698,600	7%	536,912				872,000	9%

Tabela 21 Planifikimi i të ardhurave dhe nivelit të tarifave nga rritja e kostos aktuale për në skenarin I

[Burimi: Punuar nga Autori]

Siç mund ta shohim nga tabela, në kushte e nivelit aktual të tarifave të pastrimit, nëse ajo do të grumbullohej 100% nga të gjithë klientët në sistemin e bashkisë, të cilët kanë detyrimin për pagesën e tarifës, familjet do të mbulonin **19%** të kostos operative për skenarin I, BV **7%** dhe BM **9%**. Në total kosto e bashkisë do të mbulohej me 35% dhe ajo do të duhej të sunvenciononte një shumë prej vetëm 1,807,301 lek/vit. Në kushtet kur niveli i grumbullimit të tarifës nga familjet është shumë i ulët, nëse bashkia do të fillonte me një fushatë komunikimi dhe ndërgjegjësimi për rritjen e nivelit të grumbullimit të tarifës nga komuniteti, performancën e saj fiskale dhe financiare do të përmirësohej mjaftueshëm. Ndërkohë nëse në sistem do të përfshijmë edhe familjet e njësive administrative, të cilat do të hyjnë në sistem kjo performancë do të jetë akoma më e mirë.

Për të përballuar këtë rritje të kostos, në tabelë janë propozuar edhe niveli i tarifave të reja, të cilat bashkia duhet t'i marrë në konsideratë gjatë 5 vjeçarit të zbatimit të planit për të parë mundësinë e rritjes graduale të tyre, për të bërë të mundur mbulimin e kostos së re e cila pritet të rritet me 27% nga ajo ekzistuesja.

Në sajë të propozimit të tarifave të reja, duke marrë në konsideratë edhe fuqinë paguese të konsumatorëve, nga zbatimi i skenarit I, që do të sjellë një rritje të kostos me 27%, nëse ato do të mbledheshin 100% tarifat nga të gjitha kategoritë e konsumatorëve, mbulimi i kostos nga tarifat do të shkonte në masën 55.7%.

Nisur nga analiza më lart, në tabelën më poshtë kemi parashikuar se sa përqind e kostos operative do të mbulohet nga familjet, në sajë të një rritje prej 1% çdo vit të numrit të familjeve, ku tarifa e pastrimit do të pësojë rritjen e propozuar deri në vitin e pestë të planit për të mbuluar gradualisht përqindjen e rritjes së kosotos operative nga zbatimi i **skenarit I**. Si fillim janë marrë si referencë nivelet e grumbullimit të të ardhurave të raportuara nga bashkia për vitin 2019-2020, ku vit pas viti është propozuar një rritje me 5% e nivelit të grumbullimit të të ardhurave dhe një rritje me 10% e kostos së shërbimit vit pas viti.

Në rastin e bizneseve ato janë marrë të përmbledhura në dy tabela (biznesi i madh dhe biznesi i vogël) në ndryshim nga familjet, ku ato janë marrë më vetë për secilën zonë të mbetjeve.

Tarifa familjare nga kosto operative (Fushë - Arrëz)		2025	2026	2027	2028	2029	2030
1.1	Nr. i familjeve	1,012	1,022	1,032	1,043	1,053	1,064
1.2	Tarifa vjetore e familjeve	700	700	900	1,100	1,200	1,300
1.3	Planifikimi i të ardhurave nga tarifa (100% paguajnë)	708,400	715,484	929,107	1,146,931	1,263,710	1,382,709
1.4	Niveli i grumbullimit të të ardhurave	50%	55%	60%	65%	70%	75%
1.5	Të ardhurat e grumbulluara	354,200	393,516	557,464	745,505	884,597	1,037,032
1.6	Pjese e koston operative për familjet	3,336,215	3,836,647	4,170,269	4,503,890	4,837,512	5,171,133
1.7	Përqindja e mbulimit të koston	11%	10%	13%	17%	18%	20%
Tarifa familjare nga kosto operative e (Qafë Mali - Iballë)		2025	2026	2027	2028	2029	2030
2.1	Nr. i familjeve	935	944	954	963	973	983
2.2	Tarifa vjetore e familjeve	700	700	900	1,100	1,200	1,300
2.3	Planifikimi i të ardhurave nga tarifa (100% paguajnë)	654,500	661,045	858,414	1,059,665	1,167,558	1,277,503
2.4	Niveli i grumbullimit të të ardhurave	30%	35%	40%	45%	50%	55%
2.5	Të ardhurat e grumbulluara	196,350	231,366	343,366	476,849	583,779	702,626
2.6	Pjese e koston operative për familjet	2,016,912	2,319,449	2,521,140	2,722,831	2,924,523	3,126,214
2.7	Përqindja e mbulimit të koston	10%	10%	14%	18%	20%	22%
Tarifa familjare nga kosto operative e (Blerim-Fierzë)		2025	2026	2027	2028	2029	2030
3.1	Nr. i familjeve	759	767	774	782	790	798
3.2	Tarifa vjetore e familjeve	700	700	900	1,100	1,200	1,300
3.3	Planifikimi i të ardhurave nga tarifa (100% paguajnë)	531,300	536,613	696,830	860,198	947,782	1,037,032
3.4	Niveli i grumbullimit të të ardhurave	0%	5%	10%	15%	20%	25%
3.5	Të ardhurat e grumbulluara	-	26,831	69,683	129,030	189,556	259,258
3.6	Pjese e koston operative për familjet	1,670,477	1,921,049	2,088,096	2,255,144	2,422,192	2,589,239
3.7	Përqindja e mbulimit të koston	0%	1%	3%	6%	8%	10%

Tabela 22 Mbulimi i koston nga tarifa e pastrimit nga familjet për Skenarin I
[Burimi: Punuar nga Autori]

Në grafikët më poshtë tregohet përqindja e nivelit të të ardhurave që grumbullohen kundrejt përqindjes të mbulimit të koston gjatë 5 viteve të zbatimit të planit, për secilën zonë të mbetjeve:

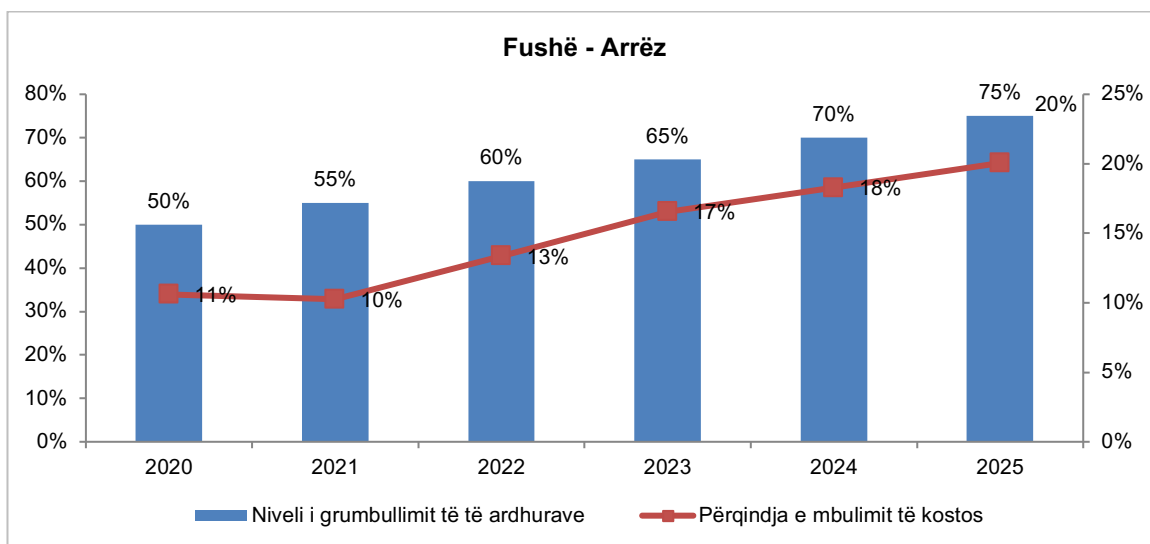

Figura 16 Niveli i të ardhurave nga familjet kundrejt mbulimit të kostos – NJA Fushë-Arrëz
[Burimi: zhvilluar nga autori]

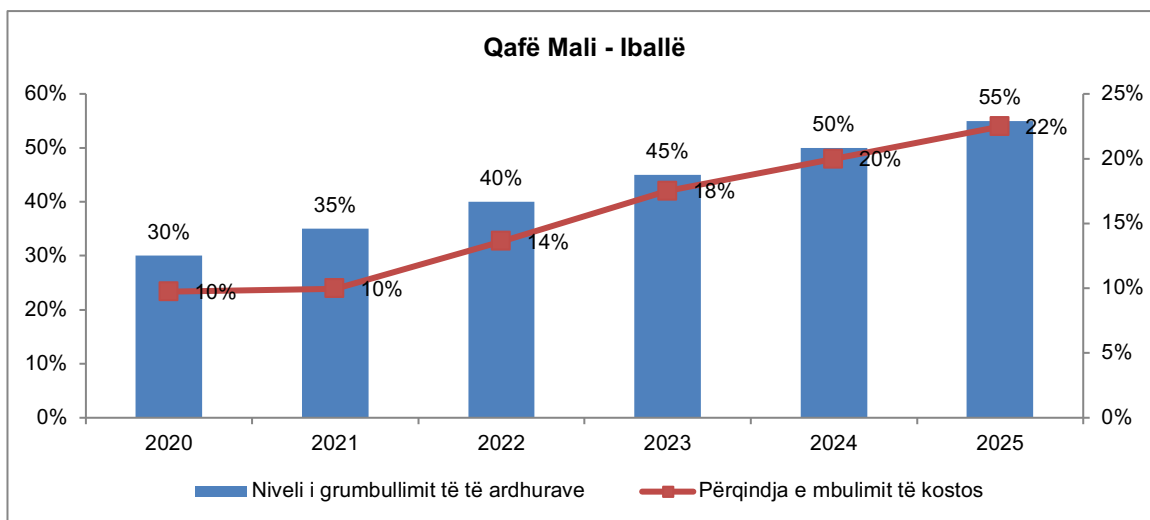

Figura 17 Niveli i të ardhurave nga familjet kundrejt mbulimit të kostos – NJA Qafë Mali - Iballë
[Burimi: zhvilluar nga autori]

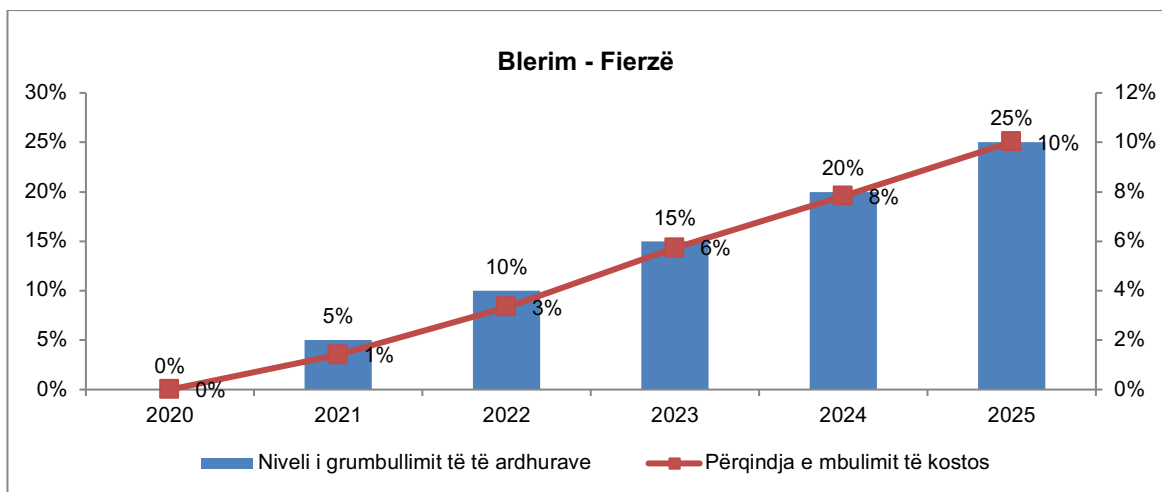

Figura 18 Niveli i të ardhurave nga familjet kundrejt mbulimit të kostos – NJA Blerim - Fierzë
[Burimi: zhvilluar nga autori]

Siç mund ta shohim si nga tabela ashtu edhe nga grafikët, niveli i grumbullimit të të ardhurave nga tarifa e pastrimit nga familjet në dy njësitë në të cilat ofrohet shërbimi ka qënë në nivele 30-50%, ndërsa në njësitë e tjera të cilat nuk marrin shërbim, ky nivel ka qënë pothuajse zero.

Në parashikimin e bërë për 5 vjeçarin e zbatimit të planit, është parashikuar një rritje 5% çdo vit për secilën njësi të nivelit të grumbullimit të tarifës nga familjet dhe 10% të kostos operative çdo vit, duke marrë parasysh edhe nivelin e informimit të qytetarëve.

Në fund të 5 vjeçarit parashikohet që NJA Fushë-Arrëz të ketë performancën më të mirë duke arritur nivele të grumbullimit të tarifës **deri në 75%** dhe nivelin e mbulimit të kostos deri në 20%, e ndjekur më pas nga NJA Qafë Mali me nivel të grumbullimit të tarifës me 55% dhe nivel të mbulimit të kostos nga tarifat e familjeve me 22%. Njësitë e tjera, të cilat do të fillojnë rishtazi të marrin shërbimin, parashikohet të kenë një performancë më të ulët se dy të tjerat.

Ndërkohë përsa i takon planifikimit të të ardhurave për bizneset e vogla dhe të mëdha, është parashikuar niveli i grumbullimit të të ardhurave dhe mbulimi i kostos gjatë 5 vjeçarit të zbatimit të planit, duke marrë në konsideratë rritjen e kostos dhe rrjedhimisht rritjen e tarifës nga zbatimi i Skenarit I. Në tabelën më poshtë paraqitet planifikimi i të ardhurave, kostove operative dhe mbulimi i kostos, ku potencialisht merret një rritje e numrit të bizneseve me 1% në vit:

Tarifa e biznesit të madh nga kosto operative e shërbimit		2025	2026	2027	2028	2029	2030
1.1	Nr. i bizneseve të mëdha	23	23	23	24	24	24
a.	Lojra fati, bingo, loto	1	1	1	1	1	1
b.	Njësi Shërbimi (Bankat, Agjensi Këmbimi Valute, Agjensi Turistike, Degët/Filialet e Kompanive Celulare dhe alb-telekom, posta shqiptare etj.)	5	5	5	5	5	5
c.	Punime duralumini, metalesh, druri, dhe biznesi madh	2	2	2	2	2	2
d.	Prodhimet ushqimore, buke, ëmbëlsira, mishi, peshku, bulmeti	5	5	5	5	5	5
e.	Prodhim, subjekte shërbimi dhe tregtie	5	5	5	5	5	5
f.	Subjekte ndërtimi	3	3	3	3	3	3
g.	Shërbime artizanale	1	1	1	1	1	1
h.	Profesione të lira	1	1	1	1	1	1
1.2	Tarifa e pastrimit për secilën kategori						
a.	Lojra fati, bingo, loto	7,000	8,000	8,000	110,000	13,000	15,000
b.	Njësi Shërbimi (Bankat, Agjensi Këmbimi Valute, Agjensi Turistike, Degët/Filialet e Kompanive Celulare dhe alb-telekom, posta shqiptare etj.)	30,000	30,000	35,000	40,000	45,000	50,000
c.	Punime duralumini, metalesh, druri, dhe biznesi madh	40,000	40,000	40,000	45,000	45,000	50,000
d.	Prodhimet ushqimore, buke, ëmbëlsira, mishi, peshku, bulmeti	40,000	40,000	40,000	45,000	45,000	50,000
e.	Prodhim, subjekte shërbimi dhe tregtie	50,000	50,000	50,000	55,000	55,000	60,000

f.	Subjekte ndërtimi	50,000	50,000	50,000	55,000	55,000	60,000
g.	Shërbime artizanale	30,000	30,000	30,000	35,000	35,000	40,000
h.	Profesione të lira	20,000	20,000	20,000	25,000	25,000	30,000
1.3	Planifikimi i të ardhurave nga tarifa (100% paguajnë)	887,000	896,880	931,351	1,159,089	1,095,756	1,224,427
1.4	Niveli i grumbullimit të të ardhurave	70%	75%	80%	85%	90%	100%
1.5	Të ardhurat e grumbulluara	620,900	672,660	745,081	985,225	986,180	1,224,427
1.6	Pjese e koston operative për bizneset e mëdha	2,510,140	2,886,661	3,137,675	3,388,689	3,639,703	3,890,717
1.7	Përqindja e grumbullimit të të ardhurave	25%	23%	24%	29%	27%	31%
Tarifa e biznesit të vogël nga kosto operative e shërbimit		2025	2026	2027	2028	2029	2030
2.1	Nr. i bizneseve të vogla	117	118	119	121	122	123
a.	Shitje me pakicë e shumicë	50	51	51	52	52	53
b.	Prodhim	7	7	7	7	7	7
c.	Shërbime	50	51	51	52	52	53
d.	Ambulant	10	10	10	10	10	11
2.2	Tarifa e pastrimit për secilën kategori						
a.	Shitje me pakicë e shumicë	6,500	6,500	6,500	7,000	7,500	8,000
b.	Prodhim	4,800	5,000	5,000	5,000	5,500	6,000
c.	Shërbime	6,500	6,500	6,500	7,000	7,500	8,000
d.	Ambulant	1,500	1,500	1,500	2,000	2,500	3,000
2.3	Planifikimi i të ardhurave nga tarifa (100% paguajnë)	698,600	707,000	714,070	777,877	846,531	916,481
2.4	Niveli i grumbullimit të të ardhurave	70%	75%	80%	85%	90%	100%
2.5	Të ardhurat e grumbulluara	489,020	530,250	571,256	661,196	761,878	916,481
2.6	Pjese e koston operative për bizneset e vogla	2,008,112	2,309,328.57	2,510,139.75	2,710,950.93	2,911,762.11	3,112,573.29
2.7	Përqindja e grumbullimit të të ardhurave	24%	23%	23%	24%	26%	29%

Tabela 23 Mbulimi i koston nga tarifa e pastrimit nga BV dhe BM për Skenarin I
[Burimi: Punuar nga Autori]

Nga tabela për planifikimin e të ardhurave dhe mbulimin e koston nga bizneset shohim se ato relativisht performojnë mjaft mirë, duke e tejkaluar edhe mbulimin e koston të skenarit të ri. Në tabelën më poshtë bëhet një përmbledhje e të ardhurave të grumbulluara dhe përqindja e mbulimit të koston nga të gjithë konsumatorët e bashkisë përgjatë 5 viteve të zbatimit të planit:

Performanca e grumbullimit të tarifës - Skenari I		2025	2026	2027	2028	2029	2030
I	Të ardhurat e grumbulluara në total nga familjet e bashkisë	550,550	651,713	970,513	1,351,384	1,657,932	1,998,916
II	Pjese e koston operative për familjet në total për Bashkinë	7,023,604	8,077,145	8,779,505	9,481,866	10,184,226	10,886,587
III	Përqindja e mbulimit të koston nga familjet për të gjithë Bashkinë	8%	8%	11%	14%	16%	18%
IV	Të ardhurat e grumbulluara në total nga BM	620,900	672,660	745,081	985,225	986,180	1,224,427
V	Pjese e koston operative për BM në total për Bashkinë	2,510,140	2,886,661	3,137,675	3,388,689	3,639,703	3,890,717
VI	Përqindja e mbulimit të koston	25%	23%	24%	29%	27%	31%

	nga BM për të gjithë Bashkinë						
VII	Të ardhurat e grumbulluara në total nga BV	489,020	530,250	571,256	661,196	761,878	916,481
VIII	Pjese e koston operative për BV në total për Bashkinë	2,008,112	2,309,329	2,510,140	2,710,951	2,911,762	3,112,573
IX	Përqindja e mbulimit të koston nga BV për të gjithë Bashkinë	24%	23%	23%	24%	26%	29%
VII	Të ardhurat e grumbulluara në total Bashkia	1,660,470	1,854,623	2,286,850	2,997,805	3,405,991	4,139,823
VIII	Kosto Operative e Bashkisë	11,541,856	13,273,134	14,427,320	15,581,505	16,735,691	17,889,876
IX	Përqindja e mbulimit të koston për të gjithë Bashkinë	14%	14%	16%	19%	20%	23%

Tabela 24 Të ardhurat dhe mbulimi i koston nga tarifa e pastrimit gjatë 5 vjeçarit të zbatimit të planit
[Burimi: Punuar nga Autori]

Nga tabela shohim se Bashkia Fushë -Arrëz gjatë 5 vjeçarit të zbatimit të planit, sipas parashikimeve për rritjen e nivelit të grumbullimit të tarifës së pastrimit me 5% çdo vit dhe rritjen e koston operative me 10% çdo vit, do të arrijë të mbulojë koston e shërbimit deri në masën 23%, nëse të gjithë konsumatorët do të jenë të gatshëm të paguajnë tarifën e pastrimit. Këto shifra mund të jenë më të larta, nëse bashkia ka ambicie dhe përkushtim për të vendosur objektiva më të larta nivelin e grumbullimit të tarifës, në mënyrë të tillë që të ardhurat e grumbulluara të mbulojnë deri në 100% të koston së shërbimit, ose të bëjë risihikimin e nivelit actual të tarifave, për të synuar mbulimin e plotë të koston së shërbimit.

SKENARI II

Nëse Bashkia Fushe-Arrëz do të marrë përsipër realizimin e skenarit të dytë, është e qartë që niveli i tarifave dhe i koston për njësinë e Fushë-Arrëzit, ku planifikohet të shtrihet shërbimi do të rriten. Konkretisht nga Skenari I për në skenarin e dytë do të rritet kosoto e shërbimit për NJA Fushë-Arrëz, ku planifikohet që të ofrohet ndarja në burim e mbetjeve. Megjithatë, nisur nga fakti që Bashkia Fushë-Arrëz duhe të përmbushë standardin minimal për shtrirjen e shërbimit në të gjithë territorin e saj (NJA Blerim, Iballë dhe Fierzë do të mund të shtrijnë shërbimin vetëm për 50% të popullsisë përshkak të distancave shumë të largëta dhe rrugëve jo në gjendje të mirë) bashkia mund të zgjedhë që ofrimin e këtij skenari ta mbulojë me koston aktuale, duke rritur nivelin e grumbullimit të të ardhurave nga familjet, jo më 5% vit, por me 20-30% çdo vit, për të kompesuar koston operative të skemës së re.

V. PLANIFIKIMI I FUSHATAVE TË NDËRGJEGJËSIMIT DHE INFORMIMIT TË KOMUNITETIT

Për të siguruar mirëfunksionimin e sistemit të manaxhimit të mbetjeve, rritjen e efikasitetit dhe efektivitetit të shërbimeve si dhe sigurimin e pastërtisë në territorin e bashkisë, është shumë i domosdoshëm përfshirja dhe ndërgjegjësimi i komunitetit. Komuniteti jo vetëm duhet të kuptojë funksionimin e sistemit, por duhet ta mbështesë atë. **Suksesi i çdo skeme bazohet plotësisht nga mbështetja e përdoruesve. Është me rëndësi që të sigurohet zbatueshmëria e planit në 5 vjeçarin e ardhshëm, bashkia duhet të sigurojë një marrëdhënie partneriteti me komunitetin, ku ai:**

- Të ketë aksesueshmëri në shprehjen e mendimit, ankesave, sugjerimeve në lidhje me shërbimin e menaxhimit të mbetjeve (anketa të zhvilluar rregullisht nga bashkia, njoftime të rregullta në stendën e bashkisë dhe në faqet online të saja dhe rrjetet sociale)

- Të informohet rregullisht në lidhje me skemën e menaxhimit të mbetjeve që aplikohet në territorin e bashkisë
- Të mundësohet transparenca e nivelit të tarifave të pastrimit dhe sistemit të faturimit për grumbullimin e saj
- Të njihet me detyrimet fiskale për pagesën e tarifës, detyrime të tjera në lidhje me skemën e menaxhimit dhe detyrimin për mbajtjen pastër të territorit të bashkisë

Konsumatorët si familjet, bizneset apo institucionet, në sajë të një fushatë të fortë ndërgjegjësimi mund të ndikojnë në përmirësimin e sistemit të mbledhjes, dukezbatuar kërkesat të hedhjes së mbetjeve në vendet e caktuara. Ndërgjegjësimi publik ndaj çështjeve të mbetjeve, pastërtisë së territorit dhe plotësimin e detyrimeve fiskale, konsiderohet si një prioritet dhe objektiv primar krahas objektivave të tjerë që lidhen me infrastrukturën apo me depozitimin e sigurtë të mbetjeve. Ka disa mënyrë për të rritur ndërgjegjësimin publik për çështjet e mbetjeve dhe për të dhënë informacion se si mund të trajtohen ato, me një kosto relativisht të ulët, por mjaft efektiv për arritjen e objektivit. Kjo mund të arrihet duke hartuar një plan ndërgjegjësimi i cili do të mundësojë:

- Ofrimin e një informacioni të përgjithshëm dhe të veçantë për komunitetin në lidhje me nismat vendore të mbledhjes, riciklimit të mbetjeve, pastërtisë së bashkisë dhe koston së shërbimit të menaxhimit të mbetjeve;
- Transparenca me komunitetin në lidhje me sistemin e faturimit dhe nivelin e tarifave të pastrimit;
- Ndërgjegjësimin e komunitetit për detyrimet ligjore për pagesën e tarifës së pastrimit, rregullat dhe detyrimet vendore;
- Nxitjen e qëndrimit miqësor ndaj mjedisit.

Metoda për komunikim dhe informim

Metodat më të përdorura të komunikimit të informacionit janë broshurat, artikujt në gazeta, njoftimet, dhe reklammat në TV dhe radio lokale, dhe fletëpalosje që shpërndahen në shkolla. Një zhvillim të lartë sot në vend ka edhe teknologjia e informacionit si edhe aksesin në internet. Kjo teknologji si edhe tërheqja pas rrjeteve sociale të komunitetit (kryesisht atij në moshë të re) mund të jetë një mundësi e mirë për komunikimin dhe informimin e publikut për shkak edhe të koston së ulët si edhe shpejtësisë që ofron. Gjithashtu mund të shfrytëzohen dhe evente të karaktereve të ndryshme (festa, tubime, koncerte), ku ka grumbullime të mëdha njerëzish dhe ku informi dhe komunikimi me publikun bëhet më i lehtë.

Në programet e informimit të komunitetit për sistemin e menaxhimit të mbetjeve që po aplikohet në zonën e tyre metoda më e mirë është ajo “derë më derë”. Kjo metodë fton konsumatorët në njohjen e sistemit të grumbullimit të mbetjeve që aplikohet, në nismat e riciklimit dhe kompostimit, për të përmirësuar qëndrimin e tyre ndaj ndarjes së mbetjeve në burim, për të zbatuar rregullat dhe respektuar oraret si dhe informimi për nivelin e tarifës së pastrimit, sistemit të faturimit të përcaktuar dhe detyrimin për pagesën e tarifës.

Banorëve dhe bizneseve iu shpërndahen fletë informative për çështje të ndryshme që lidhen me sistemin menaxhimit të mbetjeve në zonën e tyre, duke filluar që nga frekuenca e shërbimit, niveli i tarifave, sistemi i faturimit për pagesën e tarifës apo llojet e mbetjeve që duhet të ndahen në burim, në varësi të skemës së grumbullimit që janë duke aplikuar.

Përdorimi i mjeteve teknologjike që shërbejnë për grumbullimin dhe transportin e mbetjeve apo kontenierët për informim: Tek të gjithë makinat dhe nëse është e mundur tek kontenierët e mbetjeve duhet të shkruhet qartë dhe lehtësisht e lexueshme (me germa të paktën 10 cm të mëdha) një slogan domethënës për të mbajtur pastër zonën, numrin e telefonit të ofruesit të shërbimit si dhe numrin e telefonit falas që caktohet nga autoritetet vendore, sipas një formati të miratuar paraprakisht.

Marrja e opinionëve të qytetarëve

Një tjetër çështje e rëndësishme është krijimi i mekanizmave për marrjen e mendimeve dhe reagimit të qytetarëve: si mund të ftohet publiku t'i japë bashkisë mendime apo opinione ose komente për shërbimin e mbetjeve?

Dy metodat kryesore për të marrë mendimin e komunitetit janë:

- Mundësia e komunitetit për t'u ankuar: Bashkia apo operatori i shërbimit duhet të ketë zyrën e kontaktit/informacioni për të marrë ankesat. Numri i ankesave dhe zgjidhja e tyre është një nga parametrat e matjes së performancës së institucionit lidhur me menaxhimin e mbetjeve.
- Vlerësimi i kërkesës dhe sondazhi/studimi i “vullnetit për të paguar”: Për të vlerësuar kërkesën, vullnetin dhe mundësinë për të paguar, del nevoja për të komunikuar me përfituesit e mundshëm të shërbimit lidhur me alternativat e shërbimit, kostot, buxhetin dhe tarifat. Për secilën zonë të komunitetit apo zonë për t'u përfshirë në sondazh, mostra që duhet të realizohet është midis 100 dhe 200 të intervistuar. Kjo praktikë duhet të kryhet në periodikisht nga bashkia, ose sa herë ajo e shikon të arsyeshme për të marrë opinionin e publikut në lidhje me vlerësimin e performancës të shërbimit.

VI. RISHIKIMI I PLANIT

Ndjekja e zbatimit të planit duhet të jetë një proces i vazhdueshëm me vlerësime periodike (çdo 5 vjet) ose më shpesh nëse është e nevojshme për vlerësimin dhe rishikimin e objektivave dhe masave. Monitorimi dhe vlerësimi mund të funksionojë si një bazë për rishikimin e planit.

Çështje të rëndësishme për t'u marrë në konsideratë kur të analizohet ky plan janë sigurisht vlerësimi nëse objektivat janë përmbushur, nëse masat e parashikuara kanë qenë efektive apo jo. Një plan duhet të rishikohet gjithashtu, kur politika kombëtare e mbetjeve rekomandon apo detyron ndryshime thelbësore në mënyrën e menaxhimit të mbetjeve apo vendos objektiva të ndryshëm në funksion të obligimeve ndërkombëtare. Në këto raste, plani duhet të përballet me ndryshime të thella ose mund të jetë i nevojshëm hartimi i një plani të ri.

Përgjatë zbatimit të planit, duhen analizuar në mënyrë të vazhdueshme faktorët kryesorë që impaktojnë në parashikimet dhe objektivat e vëna në plan, si zhvillimi i popullsisë, ndryshimet lidhur me konsumin dhe llojin e mbetjeve të gjeneruara nga industritë apo ekonominë shtëpiake. Gjithashtu analizimi i këtyre faktorëve shërben për të vlerësuar programet dhe projektet në proces apo që priten të fillojnë.

6.1 Monitorimi i planit

Ky plan duhet të parashikojë hapat në vazhdim, indikatorët dhe mjetet për të vlerësuar punën e bërë, për të verifikuar nëse objektivat janë përmbushur dhe të raportojnë tek vendimmarrësit. Qëllimi është që të sigurojë që autoriteteve përgjegjëse u është dhënë mundësia për të ndjekur zhvillimin dhe zbatimin e planit dhe të vendosin mbi masat shtesë, nëse është e nevojshme. Studimi bazë, i kryer për qëllim të këtij plani, do të shërbejë si një status bazë mbi të cilën do të vlerësohen arritja e objektivave dhe targeteve dhe mbi të cilin do të maten ndryshimi i indikatorëve të performancës së planit.

Monitorimi i planit duhet të jetë një proces i vazhdueshëm me vlerësime periodike dhe, nëse është e nevojshme mund të kërkojë rishikimin e objektivave dhe masave të planit. Monitorimi i planit do të shërbejë për:

- Për të dhënë informacion të vazhdueshëm tek bashkëpunëtorët dhe grupet e interesit, mbi statusin e zbatimit të planit;

- Për të analizuar statusin dhe për të vlerësuar efektivitetin e skemave të zbatuara;
- Për të përshtatur, modifikuar ose forcuar skemat apo programet në proces, ose për të krijuar të reja më të përshtatshme apo të efektshme;
- Për të mësuar, përditësuar dhe shpërndarë informacion dhe njohuri.

Procesi i monitorimit dhe vlerësimit të shërbimit

Bashkia duhet të ndjekë këto hapa në kryerjen e procesit të monitorimit dhe të vlerësimit të planit, si më poshtë:

- Rishikimi i situatës: Rishikimi i objektivave dhe synimeve, kontrolli nëse ato i përshtaten kontekstit real dhe vlerësimi i tyre me anë të indikatorëve
- Mbledhja e evidencave sasiore dhe cilësore që lidhen me mbetjet
- Analizimi i evidencave: Analizimi i të dhënave për të matur progresin, krahasimi i rezultateve me objektivat dhe synimet, kontrolli nëse objektivat janë arritur në një afat kohor të dëshiruar;
- Dokumentimi i konkluzioneve
- Ndarja dhe diskutimi i konkluzioneve: Gjetjet duhet të ndahen me palët e interesuara dhe domosdoshmërisht me vendimmarrësit.

Kryetari i bashkisë duhet të ngarkojë një grup pune përgjegjës apo zyrtarë të caktuar, brenda stafit të bashkisë, me përgjegjësinë e monitorimit dhe vlerësimit të planit.

- Grupi i punës duhet të përfshijë zyrtarë të administrimit të mbetjeve, administrimi financiar, struktura të mjedisit dhe kontrollit të territorit dhe konsulentëve të jashtë.
- Grupi i punës duhet të evidentojë të gjitha PGM në të gjithë territorin e bashkisë dhe duhet t'i hedhë në hartë.
- Grupi i punës duhet të njihet me qëllimin e zhvillimit të sistemeve të monitorimit të shërbimit, pavarësisht nëse shërbimi ofrohet nga bashkia apo nga privati, ku monitorimi shërben:
 - Për të matur progresin e çdo operacioni më vete në menaxhimin e mbetjeve kundrejt objektivave dhe targeteve të dakortësuara. Në këtë mënyrë bashkia do ta dijë paraprakisht në qoftë se objektivat e shërbimit të MM kanë mundësi që të plotësohen
 - Për të matur efektivitetin e paisjeve dhe stafit të përdorur në çdo operacion të menaxhimit të mbetjeve
 - Për të hartuar dhe adresuar masa korrektuese dhe rregullatore për të përmirësuar shërbimin bazuar mbi informacionin e mbledhur përmes monitorimit
 - Për të vlerësuar shpenzimet dhe për të kontrolluar kostot e çdo operacioni në menaxhimin e mbetjeve, për t'u siguruar që buxheti ekzistues është i shpërndarë në mënyrën e duhur dhe është i mjaftueshëm për të mbuluar kostot
 - Për të vlerësuar sjelljen e përdoruesve si dhe për të matur kënaqësinë e konsumatorit për të parë dhe vlerësuar sesi këto parametra ndikojnë në performancën e shërbimit
 - Për të planifikuar më mirë shërbimin e menaxhimit të mbetjeve në të ardhmen dhe për të vlerësuar mundësinë dhe potencialet e zgjerimit dhe riplanifikimit të shërbimit.

Grupi i punës në Bashki mund të zgjedhë që të identifikojë aktorët të cilët duhet të jenë të përfshirë në procesin e monitorimit të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve siç paraqitet në skemat më poshtë:

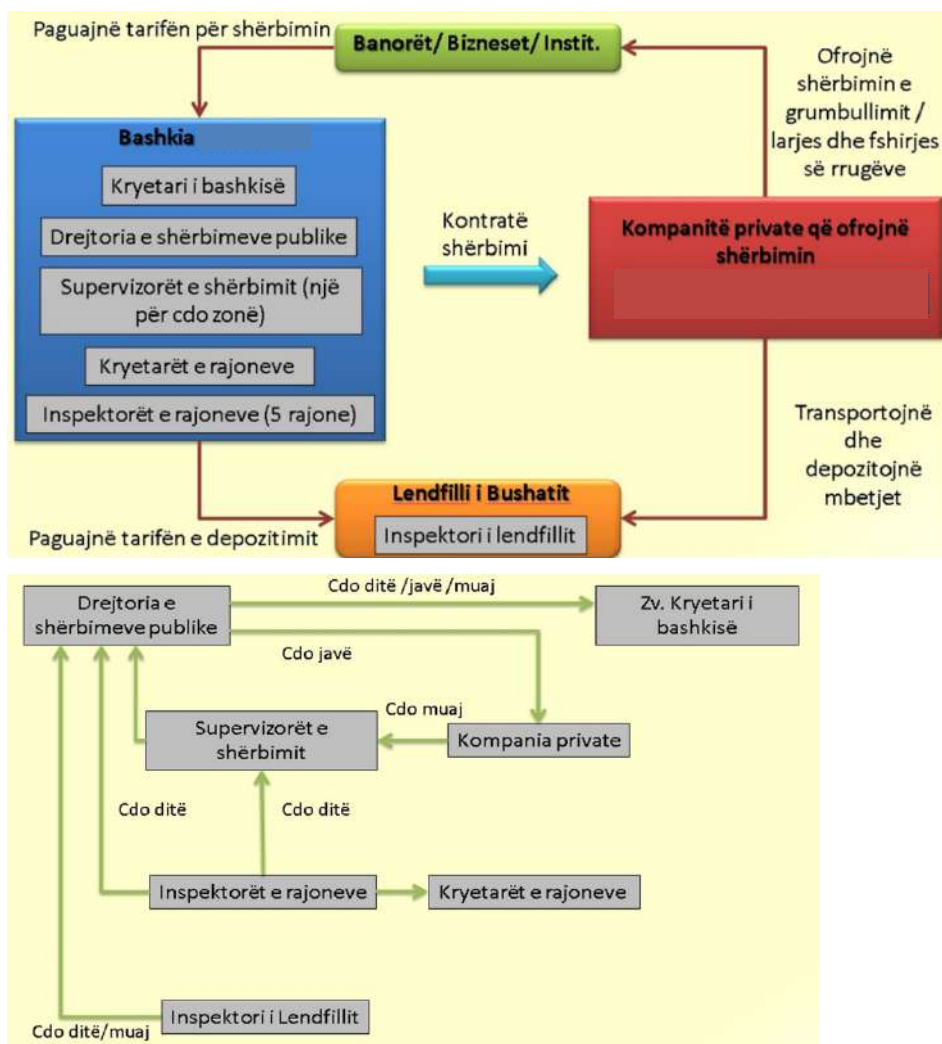

Figura 19 Aktorët që mund të përfshihen në operacionet e monitorimit të shërbimit

[Burimi: zhvilluar nga autori]

Ndërkohë për të gjitha njësitë vendore, pas evidentimit të PGM në terren, grupi i punës mund të hartojë modele të raporteve ditore në lidhje me gjendjen e PGM në të gjithë territorin tyre. Këto raporte duhet të plotësohen nga supervzori përpara se të raportohen në Drejtorinë e Shërbimeve Publike në Bashki:

Grumbullimi i mbetjeve dhe transport										Koha e shërbimit
Raport ditor	Zona	Rajoni	Emri i supervisorit				Data		Ora	
Emri i rrugës/fshati	Koha e monitorimit	PGM	Nr. i kontenerëve	Frekuenca e grumbullimit	Nr. i kontenerëve të grumbulluar	Data e larjes	Nr. i kontenerëve të larë apo jo	Nr. i kontenerëve të dëmtuar	Shënime	
1		1	2	2 ditë/javë						
		2	1							
		3	5							
		4	1							
		5	4							
		6	2							
		7	2							
		8	1							
2		9	2	2 ditë/javë						
		10	1							
		11	1							
		12	2							
		13	2							
		14	3							
3		15	2	2 ditë/javë						
		16	1							
		17	2							
		18	1							
4		19	1	2 ditë/javë						
		20	2							
		21	1							
		22	1							
		23	1							
		24	1							
		25	1							
		26	2							
5		27	1	2 ditë/javë						
		28	1							
		29	1							

Tabela 25 Model të raportimi ditor për gjendjen e PGM
[Burimi: Punuar nga Autori]

VII. KUADRI LIGJOR DHE INSTITUCIONAL

6.1. Rregullorja vendore

Bashkia e Fushë Arrëz duhet të përgatisë dhe miratojë rregulloren lokale për administrimin e shërbimit të mbetjeve, ku të përcaktohet qartë rolin dhe përgjegjësia e prodhuesve dhe operatorëve të mbetjeve, me qëllim administrimin e suksesshëm të tyre brenda territorit të saj administrativ. Kjo rregullore duhet të përcaktojë rregullat dhe procedurat për administrimin vendor të mbetjeve, procedurat për trajtimin e ankesave të qytetarëve si dhe gamën e sanksioneve për mosrespektim të rregullave.

Më konkretisht kjo rregullore duhet të përfshijë:

- Standardet lokale të punës dhe cilësisë, metodologjitë dhe teknologjitë, rregullat e sigurisë dhe të shëndetit për shërbimet e pastrimit dhe të administrimit të mbetjeve;
- Rregullat dhe detyrimet e prodhuesve të mbetjeve;
- Sanksione në raste të dëmtimit të kontenerëve, të ndryshimit të funksionit apo vendodhjes së PGM apo kontenerëve;
- Marrjen e masave parandaluese për mosdjegien e mbetjeve në kazanë, për moshedhjen e mbetjeve në rrymat ujore dhe kanalizimet, apo në vende të tjera nga ato të miratuara nga bashkia;
- Marrjen e masave parandaluese për moshedhjen e mbetjeve voluminoze dhe atyre të rrezikshme, mosdepozitimin e kafshëve të ngordhura dhe mbetjeve të rrezikshme në PGM të mbetjeve urbane;

- f. Shmangien e parkimit të automjeteve përballë apo pranë pikave të caktuara të grumbullimit të mbetjeve;
- g. Marrjen e masave për pastrimin nga ana e pronarëve të hapësirave rreth dyqaneve dhe pikave ambulatorie të shitjes;
- h. Marrjen e masave për sigurimin e një pastërtie të pranueshme duke dezinfektuar kontenierët dhe koshat rrugorë të depozitimit të mbetjeve;
- i. Mbajtja e uniformave gjatë proceseve të punës nga punonjësit e pastrimit;
- j. Përcaktimin e të drejtave dhe detyrimeve të administruesve të mbetjeve (operatorët e mbetjeve, industria e mbetjeve):
 - Veprimet të kryhen vetëm nga kontraktorë të licencuar;
 - Procedurat administrative për dhënien dhe heqjen e licencave;
 - Pagesa e tarifave dhe taksave të vendosura nga autoriteti vendor;
 - Përdorimi i makinerive dhe kontenierëve të përshtatshëm;
 - Përdorim i vendeve të licensuara të depozitimit;
 - Regjistrimi i konsumatorëve që përfitojnë shërbime pastrimi;
 - Mbajtja e të dhënave historike për mbetjet;
 - Parandalimi i problemeve për shëndetin publik.

6.2 Zbatimi dhe sanksionet

Rregullorja vendore e administrimit të mbetjeve shoqërohet me një sërë gjobash dhe sanksionet që duhet të caktohen dhe miratohen nga Këshilli Bashkiak. Niveli i gjobave dhe sanksioneve duhet të bazohen në shërbimin e ofruar dhe në parimin “ndotësi paguan”, ku shkelësi duhet të ndëshkohet me qëllim që të merren parasysh kostot e pastrimit apo mbledhjes së mbetjeve, kostot mjedisore dhe për më tepër të krijohet një sistem i drejtë për dekurajimin dhe parandalimin e ndotësve.

Gjobat lokale duhet të vendosen nga inspektorët bashkiakë që janë nën juridiksionin e bashkisë. Përgjegjësia kryesore e këtyre inspektorëve është të vendosin sanksione për personat fizikë apo juridikë që shkelin kushtet ligjore në lidhje me mbledhjen, largimin dhe transportin e mbetjeve.

6.3 Pjesëmarrja e sektorit privat

Ekzistojnë një sërë përfitimesh dhe avantazhesh lidhur me përfshirjen e sektorit privat në sektorin e Menaxhimit të mbetjeve:

- Sektori privat zotëron një ekspertizë më të mirë teknike dhe akses më të madh ndaj kapitaleve financiare sesa sektori publik;
- Skemat e minimizimit të mbetjeve që kërkojnë financime në teknologji (makineri dhe kontenierë) mund të jenë shumë të përshatshme për një bashkpunim PPP;
- Administrata e sektorit privat është më efektive se ajo e sektorit publik;
- Aty ku sektori privat mund të realizojë shërbimet me standarde të njëjta apo më të mira dhe me kosto më të ulët për njësi, dhënia me kontratë e shërbimeve është një mundësi mjaft e mirë për të përmirësuar performancën e përgjithshme të shërbimeve të bashkisë;
- Dukë qënë që është i orientuar drejt fitimit, sektori privat ofron kontroll më të mirë të standardeve operative dhe teknike, etj.

Kontraktimi i shërbimeve të largimit të mbetjeve voluminoze, mbetjeve të riciklueshme apo dhënia me koncension e impianteve apo aktiviteteve për trajtimin mbetjeve (përfshirë edhe Stacionin e Transferimit të Mbetjeve), duhet të shihet si një mundësi për të tërhequr investime nga sektori privat në infrastrukturën e mbetjeve. Përfshirja e sektorit privat me anë të koncesionit apo partneritetit publik-privat duhet të nxitet si një mekanizëm për të ofruar një zgjidhje më të mirë ekonomike dhe që mund të jetë e pranueshme nga pikëpamja mjedisore.

Spektori privat mund të marrë pjesë në secilën nga veprimtaritë e administrimit të mbetjeve të ngurta, siç jepet edhe më poshtë:

Ofrimi i mjeteve apo makinerive të rënda – me qira ose marrëveshje qiraje me pronarët e pajisjeve	Fshirja apo pastrimi i rrugëve dhe zonave të hapura – me kontratë shërbimi
Mbledhja e mbetjeve të përgjithshme urbane nga të gjitha lagjet – me kontratë shërbimi	Riparimi i mjeteve të bashkisë për mbetjet urbane – me kontratë shërbimi sipas nevojave apo me kontratë afatgjatë
Ofrimi i kontenierëve të posaçëm për skemat e minimizimit të mbetjeve	Operimi i ST – me kontratë shërbimi ose koncesion
Mbledhja e mbetjeve komerciale nga hotelet, zyrat, tregjet apo dyqanet	Vjelja e tarifave të përdoruesit apo taksave të mbetjeve – me të drejtë ekskluzive për mbledhjen e tarifave me agjentë, si ndërmarrja e ujësjellësit, apo elektriku.

Tabela 26 Pjesëmarrja e sektorit privat në administrimin e mbetjeve urbane

[Burimi: Punuar nga Autori]

VIII. PLANI I VEPRIMIT

Komponenti	Objektivi Strategjik	Veprimi i detajuar	Indikatori matës i performancës	Përgjegjësia	Afati kohor	
I. CILËSIA E SHËRBIMIT						
1.1	Mbulimi i zonës me shërbim (të dhënat e bashkisë)	Mbulimi i territorit të Bashkisë me shërbimin e grumbullimit dhe transportit të mbetjeve dhe konsolidimi i tij në zonat ku aktualisht ofohet shërbimi - Shtirja e shërbimit në 100% të territorit urban në NJA Fushë-Arrëz dhe NJA Qafë -Mali - Shtirja e shërbimit në 50% të territorit rural në NJA Blerim, lballë, Fierzë - Përmirësimi dhe zgjerimi i infrastrukturës për grumbullimin me kontenerë 1.1 m³ si dhe transportin efektiv të mbetjeve në të gjithë territorin e Bashkisë Fushë-Arrëz	1. Riorganizimi i zonave të shërbimit të mbetjeve (ndarje e Bashkisë në tre zona shërbimi: Zona Urbane (NJA Fushë-Arrëz); Zona Rurale 1 (NJA Qafë-Mali dhe lballë); Zona Rurale 2 (NJA Blerim dhe Fierzë). 2. Shtirja e shërbimit në NJA në të cilat nuk ofrohej shërbimi i mbetjeve (NJA lballë, Blerim, Fierzë) dhe konsolidimi i shërbimit në NJA të cilat kanë patur shërbim. Investim në infrastrukturë duke e përmirësuar atë, në sajë të nevojë të reja që ka Bashkia e re (blerje kontenerë dhe mjete teknologjik.	Numri i klientëve që marrin shërbim kundrejt atyre që nuk marrin shërbim Sasia e mbetjeve që grumbullohen kundrejt atyre që gjenerohen	Bashkia Fushë-Arrëz; (Kryetari, Drejtori i shërbimeve, Përgjegjësi i shërbimit të mbetjeve)	2025-2026
1.2	Pastërtia e bashkisë	1. Sigurimi i pastërtisë të pikave të grumbullimit të mbetjeve (evitimi i pikave të tejmbushura) Sigurimi i pastrimit të rregullt të rrugëve të qytetit dhe zonave të urbanizuara nga hedhurinat Reduktimi i depozitimeve ilegale të mbetjeve urbane dhe atyre inerte në territorin e Bashkisë Fushë-Arrëz	1. Shtirja e shërbimit në territore të pa mbuluara me shërbim (NJA lballë, Blerim dhe Fierzë) 2. Konsoolidimi dhe përmirësimi i infrastrukturës mbështetëse për grumbullimin dhe transportin e mbetjeve në 3 NJA ku aktualisht ofrohet shërbimi i menaxhimit të mbetjeve 3. Zbatimi i sistemit të monitorimit të rregullt ditor të pikave të grumbullimit të mbetjeve dhe nivelit të pastërtisë 4. Zbatimi i masave të përcaktuara në studimin e dlpd “Zbatja e Riskut në Vend depozitime – Raporti Final 2018” për rehabilitimin deri në mbylljen përfundimtare të venddepozitimeve në Bashkinë Fushë-Arrëz; 5. Sigurimi i financimit për zbatimin e projektit të rehabilitimit 6. Hartimi dhe miratimi i një plani mjedisor të monitorimit dhe kujdesi pas mbylljes të venddepozitimeve	Niveli i pastërtisë të pikave të grumbullimit të mbetjeve (prania e mbetjeve jashtë kontenerëve) Niveli i pastërtisë të rrugëve kryesore të bashkisë Numri i depozitimeve ilegale kundrej atyre të pastruara	Bashkia Fushë-ArrëzAdministratorët e NJA, Përgjegjësi i shërbimeve publike)	2025-2026
1.3	Gadishmëria e bashkisë për të adresuar ankesat e komunitetit	Ngritja e një sistemi komunikimi dhe partneriteti me komunitetin për krijimin e mundësisë për akses të	1. Hartimi i një strategjie dhe plani veprimi për mundësimin e vashdushtëm të informacionit për kategoritë e	Numri i fushatave të ndërgjegjësimit të ndërmarra gjatë një viti Numri i materialeve ndërgjegjësuere të	Bashkia Fushë-Arrëz, zyra e informimit dhe komunikimit me komunitetin	2020-2021

		vazhdueshëm për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve	konsumatorëve në lidhje me çështje që kanë të bëjnë me shërbimin e menaxhimit të mbetjeve: - Sistemi i menaxhimit të mbetjeve që zbatohet - Rregullat që duhen zbatuar dhe specifikat në lidhje me eorarte e shërbimit - Kosto e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve - Nivelet e tarifave të pastrimit për secilën kategori të konsumatorëve - Detyrimi për pagesën e tarofës dhe format e pagesës - Aplikimi i mjeteve të informimit dhe komunikimit si broshura informative, buletinë, postera, rrjete sociale, standat e bashkisë apo anketat periodike për të informuar rregullisht komunitetin - Krijimi i një faqeje për shërbim klienti nga bashkia ku të adresohen të gjitha ankesat e qytetarëve në kohë reale dhe të regjistruhen sa prej tyre kanë marrë përgjigje nga bashkia dhe niveli i kënaqësisë së komunitetit.	përgatitura dhe shpërndara gjatë vitit me mjetet e komunikimit të bashkisë Numri i ankesave të marra kundrejt atyre të adresuara		
II. QËNDRUESHMËRIA MJEDISORE						
2.1	Shkalla e grumbullimit të diferencuar	Promovimi i ndarjes dhe minimizimit të mbetjeve në burim si dhe në të gjitha stadet e gjenerimit të tyre.	- Mobilizimi i përfshirjes së komunitetit në skemat pilot - Zhvillimi i anketimeve paraprake për vlerësimin e vullnetit për t'u përfshirë në skemat e ndarjes në burim - Përcaktimi i zonës pilot për skemën e ndarjes në burim të mbetjeve në NJA Fushë - Arrëz - Hartimi i një plani-pune specifik për zbatimin e skemave të ndarjes së mbetjeve, i cili duhet të koordinohet me sistemin ekzistues të grumbullimit të mbetjeve të tjera urbane - Organizimi i takimeve në komunitet dhe me biznese, para dhe gjatë fillimit të skemave pilot për të mbështetur përpjekjet/programet e ndërgjegjësimit dhe edukimit për rritur cilësinë dhe nivelin e përfshirjes së komunitetit - Organizimi i takimeve me grupet e interesit në rajon dhe me gjerë.	Numri i skemave pilot të aplikuara në Bashkinë Fushë-Arrëz Numri i rrymave të mbetjeve që ndahen në burim nga komuniteti Sasia e mbetjeve vjetore që ndahen në burim kundrejt totalit të mbetjeve	Bashkia Fushë-Arrëz, sektori i shërbimeve publike, komuniteti i përfshirë në ndarjen në burim	2025-2028

		7. Aplikimi i infrastrukturës të përshtatshme për grumbullimin e ndarë të mbetjeve 8. Lidhja e marrvëshjeve bashkëpunimi/pjesëmarrje me bizneset e mëdhenj ashtu dhe nëse është e mundur me komunitetin e skemave pilot për detyrimet dhe përfitimet e palëve.			
	Promovimi i trajtimit të veçantë të mbetjeve të thata të riciklueshme, duke instaluar skemat e ndarjes në burim për zona pilot në NJA Fushë-Arrëz	1. Prezantimi i skemave të ndarjes në burim të mbetjeve të thata të riciklueshme. 2. Aplikimi i infrastrukturës të përshtatshme për grumbullimin e ndarë të mbetjeve të thata të riciklueshme. Investim në kontenerë dhe mjete teknologjike të posaçme për grumbullimin e këtyre mbetjeve. 3. Inkurajimi i shtrirjes së skemave të kompostimit në territorin e bashkisë përmes bashkë-financimit me bizneset dhe komunitetin;		Bashkia Fushë-Arrëz, sektori i shërbimeve publike, komuniteti i përfshirë në ndarjen në burim	2025-2028
	Sensibilizimi i komunitetit dhe bizneseve për t'u bërë pjesë e iniciativave të bashkisë për mbajtjen pastër të territorit si dhe për aplikimin e skemave inovative për minimizimin e mbetjeve	1. Ofrimi i informacioneve specifike për grupet e interesit (konsumatorët në zonat pilot); 2. Lançimi i nismave të reja (grumbullimi individual i mbetjeve, riciklimi dhe kompostimi) duke përdorur promovimin në TV, radio lokale dhe gazeta 3. Krijimi i grupeve në komunitet për promovimin e edukimit dhe ndërgjegjësimit në zonat pilot dhe konsumatorët pilot 4. Hartimi dhe shpërndarja e paketave të informacionit sipas grupeve të interesit (qytetarët, bizneset, shkollat, industria, etj) 5. Përdorimi i mjeteve teknologjike dhe kontenerët për të ofruar informacion të përgjithshëm (slogan, numrat e kontaktit, grafikët e shërbimit) 6. Realizimi i fushatës "derë më derë" për të përfshirë popullatën dhe bizneset në mënyrë eficiente mbi aktivitetet e riciklimit dhe ndarjes në burim dhe pagesës së tarifës së pastrimit 7. Hartimi i programeve dhe fushatave "vijuese" të riciklimit për të përmirësuar cilësinë e ndarjes në burim përmes programeve të riciklimit të mbetjeve organike	Numri i konsumatorëve të informuar Numri i fushatave ndërgjegjëse të realizuara për sensibilizimin e komunitetit	Bashkia Fushë-Arrëz, sektori i shërbimeve publike, komuniteti i përfshirë në ndarjen në burim	2025-2028

			8. Hartimi dhe shpërndarja e udhëzuesve dhe ilustrimeve për riciklimin dhe kompostimin, për shkollat, bizneset, banorët.			
2.2	Shkalla e mbetjeve të trajtuara sipas normave	Rehabilitimi i venddepozitimit aktual për ta kthyer në një venddepozitim të kontrolluar	1. Marrja e fondit për fillimin e rehabilitimit të venddepozitimit në Kthesën e Krrabit 2. Zbatimi i projektit Teknik për kryerjen e punimeve për rehabilitimin e venddepozitimit		Bashkia Fushë-Arrëz, sektori i shërbimeve publike, Prefektuar Shkodër, Ministria e Turizmit dhe Mjedist	2025-2027
III. QËNDRUESHMËRIA EKONOMIKE DHE FINANCIARE						
3.1	Mbulimi i kostos	Forcimi i kuadrit financiar të menaxhimit të mbetjeve, marrëveshjeve dhe kontratave. Llogaritja vjetore e koston sipas modelit të miratuar me VKM dhe rishikimi i nivelit të tarifave, bazuar në koston reale të shërbimit. Rifreskimi i databazës së klientëve për planifikimin e saktë të grumbullimit të tarifës	1. Aplikimi çdo vit i metodologjisë së "Llogaritjes së plotë të koston sipas modelit të DLDP " kur shpenzimet kapitale vlerësohen dhe llogaritet përgjatë gjithë jetës së dobishme të makinave dhe kontenerëve 2. Rritje progresive e buxhetit vjetor operacional+mirëmbajtjes drejt mbulimit total të kostove operacionale dhe koston kapitale 3. Kompesime financiare për konsumatorët me pamundësi për të paguar (me asistencë sociale apo me të ardhurave të ulëta) dhe jo për grumbullim inefficent të tarifave 4. Hartimi i projekteve konkrete dhe të kërkohe mbështetje financiare për investimet e mëdha nga fondet e qeverisë, donatorë, hua nga institucione financiare apo banka;	Niveli i mbulimit të koston nga tarifat e pastrimit	Bashkia Fushë-Arrëz, sektori i shërbimeve publike, zyra e financës dhe e taksave dhe tarifave vendore	2025-2027
3.2	Niveli i grumbullimit të të ardhurave	Hartimi i një strategjie për rritjen e nivelit të të ardhurave nga tarifat për të gjitha njësitë administrative Konsolidimi i infrastrukturës për mbledhjen e plotë të tarifës deri në fund të 5 vjeçarit nga të gjitha kategoritë e konsumatorëve Informimi i qytetarëve në lidhje me shërbimet e pastrimit që do të mbulohen nga tarifa Aplikimi i fushatave ndërgjegjësuese në lidhje me pagesën e tarifës së pastrimit dhe rritjet progresive në sajë të përmirësimit dhe shtimit të	1. Zbatimi i kuadrit ligjor për hartimin e nivelit të tarifave për të gjitha kategoritë e konsumatorëve 2. Rifreskimi i bazës së të dhënave të konsumatorëve duke synuar rritjen e numrit të tarifë paguesve drejt mbulimit total 3. Planifikimi i të ardhurave nga tarifa e pastrimit për të gjitha kategoritë e konsumatorëve, bazuar në databazën e rifreskuar të klientëve dhe paketës fiskale të vitit aktual 4. Planifikimi dhe aplikimi i penaliteve të qarta efektive, dhe procedurave detyruese për mos pagimin e tarifave të mbetjeve	Niveli i realizimit të tarifave kundrejt planifikimit Niveli i mbulimit të koston së shërbimit nga realizimi i tarifave	Bashkia Fushë-Arrëz (Policia Bashkiake, Përgj. Shërbimesh, publike), Këshilli Bashkiak	2025-2027

		shërbimeve për mbetjet	- Planifikimi i zbritjes të nivelit të tarifave dhe heqja e tyre për konsumatorët e përfshirë në programet pilot të minimizimit të mbetjeve - Rishikimi dhe përmirësimi i tarifimit të bizneseve, në përputhje të plotë me parimin "ndotësi paguan" - Kryerja e studimeve periodike (vjetore) mbi "Dëshirën për të paguar" dhe "Mundësinë për të paguar" nga komuniteti - Rishikimi i strategjisë së mbulimit të kostove dhe nivelit të tarifave, bazuar në analizën e zhvilluar në plan dhe marrja në konsideratë e performancës së grumbullimit, studimin e dëshirës për të paguar, kostove dhe objektivave si dhe indikatorët financiar të përcaktuar në këtë plan			
3.3	Transparenca në sistemin e faturimit	Hartimi dhe miratimi i një sistemi të unifikuar për faturimin e tarifës së pastrimit Hartimi i një strategjie gjithëpërfshirëse për informimin e komunitetit	- Krijimi i një sistemi procedurash për mbledhjen e tarifës - Bërjen transparente të tarifave për çdo grup që përfiton shërbimin në mënyrë të personalizuar - Përditësimi dhe përmirësimi i mekanizmit që mundëson faturimin e të gjithë klientëve që marrin shërbimin e grumbullimit dhe të transportit të mbetjeve - Zhvillimin e fushatave të ndërgjegjësimi dhe edukimit të komunitetit në lidhje me nivelin e tarifave të pastrimit dhe detyrimin e tyre për pagesën e tyre	Aplikimi i një sistemi faturimi transparent për komunitetin % e komunitetit që është i informuar në lidhje me sistemin e faturimit të tarifës së pastrimit	Bashkia Fushë-Arrëz, sektori i shërbimeve publike, zyra e financave dhe taksave & tarifave vendore	2025-2027
IV. QËNDRUESHMËRIA INSTITUCIONALE						
4.1	Transparenca në aspektet institucionale	Plotësimi i kuadrit ligjor dhe rregullator lokal për menaxhimin e integruar të mbetjeve urbane: - Miratimi i planit Lokal të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve - Hartimi i rregulloreve për shërbime të caktuara të mbetjeve - Adoptimi i modelit të dldp-së, miratuar me VKM për	- Miratimi i Planit Lokal të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve Ngurta Bashkiake - Përditësimi i Rregullores Lokale të Menaxhimit të Mbetjeve në kushtet e ndarjes së re administrative - Hartimi i një plani për monitorimin e rregullt të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve nga sektori i shërbimeve publike në bashki - Hartimi i formateve ditore dhe mujore për monitorimin e shërbimit të menaxhimit të mbetjeve - Hartimi i një plani për zhvillimin e trajnimeve periodike për stafin lokal në	Numri i dokumentave ligjorë të miratuar për shërbimin e menaxhimit të mbetjeve Frekuenca e fushatave të monitorimit të shërbimit të menaxhimit të mbetjeve Numri i formateve të monitorimit të hartuar nga bashkia Numri i raportimeve javore dhe mujore për nivelin e ofrimit të shërbimit	Bashkia Fushë-Arrëz, (Përgjegjësi i Shërbimeve, Dep. Juridik, Drejtoria e menaxhimit financiar) Këshilli i Bashkiak	2025-2027

	llogaritjen e koston dhe tarifave • Përmirësimi i sistemit të klientëve dhe rifreskimi databases Monitorimi i rregullt i shërbimit të menaxhimit të mbetjeve nga bashkia Ngritja e kapaciteteve të stafit lokal në fushën e menaxhimit të mbetjeve	fushën e menaxhimit të mbetjeve				
--	---	---------------------------------	--	--	--	--

ANEKS I: PLAN I DETAJUAR PËR PROGRAMIN E NDËRGJEGJËSIMIT NË LIDHJE ME PROCESIN E MANAXHIMIT TË MBETJEVE DHE SKEMAVE TË MINIMIZIMIT TË TYRE

Objektivat e projektit dhe të programit të ndërgjegjësimit

Ky program, do t'iu vijë në ndihmë jo vetëm komunitetit, i cili do të njihet me skemat e reja dhe iniciativat pilot të kompostimit, por edhe nxënësve të shkollave, të cilët do të marrin iniciativën për të zhvilluar procesin e kompostimit, në nivel komuniteti apo në ambientet e shkollave.

Objektivat e fushatës ndërgjegjësuese dhe informuese do të konsistojë si më poshtë:

1. Ndërgjegjësimin dhe informimin e qytetarëve në të gjithë zonën e parashikuar në lidhje me skemat e reja të manaxhimit të mbetjeve, si do të kryhen, si dhe angazhimin e tyre konkret në aplikimin e tyre
2. Ndërgjegjësimin dhe rritja e numrit të qytetarëve që paguajnë tarifën për shërbimet e mbetjeve
3. Mbështetje në aplikimin e skemave nxitëse për tarifa më të ulta të mbetjeve në sajë të angazhimit të komunitetit në aplikimin e skemave të kompostimit, duke përmirësuar në këtë mënyrë edhe shërbimin dhe cilësinë e mjedisit
4. Rritja e numrit të qytetarëve dhe nr. nxënësve të shkollave të informuar në lidhje me procesin e kompostimit, dhe njëkohësisht që janë gati të ndërmarrin iniciativën për kompostimin e mbetjeve organike
5. Ndërgjegjësimin dhe informimin e qytetarëve në të gjithë zonën e parashikuar në lidhje me procesin se si do të kryhet kompostimi, si dhe angazhimi i tyre konkret në aplikimin e skemave të kompostimit
6. Prezantimin e skemave të ndryshme të kompostimit për kategori të ndryshme të qytetarëve dhe aktorëve që do të përfshihen në këtë iniciativë
7. Prezantimin e modeleve/metodave që do të ndihmojnë në informimin dhe trajnimin e aktorëve të interesuar në aplikimin konkret të kompostimit të mbetjeve organike
8. Prezantimin e skemave nxitëse për rritjen e pjesëmarrjes të aktorëve që do të aplikojnë skemat e kompostimit
9. Promovimi i mbrojtjes së mjedisit urban dhe rural.

Fushata ndërgjegjësuese dhe komunikuese do të jetë pjesë e programit të njësive vendore dhe do të jenë ato, të cilat do të zbatojnë këtë program në territorin e njësive të tyre. Konkretisht me anë të këtij programi stafet lokale të njësive do të synojnë që periodikisht (ashtu siç është përcaktuar edhe në hapat më poshtë) gjatë gjithë vitit, të zhvillojë fushata intensive ndërgjegjësimi dhe informimi për komunitetin dhe specifikisht për nxënësit e shkollave. Njësitë vendore duhet të sigurojnë burimet e nevojshme financiare dhe njerëzore për të realizuar periodikisht gjatë vitit këtë program.

Në lidhje me burimet financiare njësitë vendore duhet të parashikojnë si fillim në buxhetet e tyre një zë të veçantë për programin e ndërgjegjësimi dhe informimit, ku duhet të merret në konsideratë elementet si më poshtë:

1. Përgatitja e materialeve informuese, si kalendari periodik i fushateve ndërgjegjësuese, si broshura, postera apo stenda për në ambientet e njësive vendore dhe shkollave
2. Përgatitja e spotit publicitar informues për fushatat intensive periodike gjatë vitit kalendarik
3. Hedhja e informacioneve informuese në faqen e internetit të njësive lokale dhe shpërndarja e informacionit në rrjete sociale
4. Përfshirja e ekspertëve/ trajnuesve të jashtëm që do të kryejnë sesionet e trajnimit në shkollat dhe në komunitet
5. Përgatitja dhe printimi i materialeve trajnuese për shkollat dhe komunitetin

Si fillim përfaqësuesit e njësive vendore do të jenë pjesë e ëorkshopeve që do të zhvillohen në kuadër të projektit, ku do të njihen fillimisht me skemën e re të manaxhimit të mbetjeve dhe skema specifike e kompostimit të mbetjeve në komunitet të kompostimit të mbetjeve, mundësitë që ka zona për të zhvilluar këto skemë, grupet e interesit që realisht kanë mundësi dhe interes, përfitimet ekonomike të tregut nga aplikimi i skemës, vendosja e sistemit të tarifave për të përfituar shërbime më të mira mjedisore si dhe paraqitja e një plani informues dhe ndërgjegjësues për komunitetin.

Programi i fushatës ndërgjegjëse dhe informuese për manaxhimin e mbetjeve

Rritja e njohurive të komunitetit dhe nxënësve në lidhje me skemat ndërvendore të manaxhimit të mbetjeve

HAPI 1- VEPRIMTARITË PARAPRAKE TË NDËRGJEGJËSIMIT

Njësia vendore duhet të promovojnë në komunitet apo në zonat pilot, ide dhe mënyra të reja për manaxhimin e mbetjeve, si prezantimi i skemave të reja për grumbullimin e mbetjeve (në burim), ndarjen e mbetjeve, ripërdorimi i mbetjeve, metodat alternative të dorëzimit të mbetjeve, etj., duke ndërmarrë fushata ndërgjegjësimi për publikun e gjerë, të fokusuar për disa konsumatorë apo në një zonë pilot.

Synimi për këtë fazë është t'i informojë njerëzit se është marrë një vendim për aplikimin e një skeme të re; apo se ekziston një mënyrë tjetër më e preferueshme për manaxhimin e mbetjeve në krahasim me mënyrën tradicionale; dhe se ekzistojnë arsye të mira për të ndërmarrë një ndryshim në praktikën aktuale të manaxhimit të mbetjeve. Shpërndarja e këtij informacioni në publik duhet të vijë jo vetëm si një vendim i marrë në nivel bashkie, por edhe në formën e një kërkesë (me anë të një pyetësi, i cili do të vlerësojë nevojat e komunitetit dhe mendimi që ka komuniteti për aplikimin e skemave të reja të manaxhimit të mbetjeve).

Nisur nga ky fakt, njësitet vendore mund të fillojnë fushatën e ndërgjegjësimi me anë të **një pyetësi**, i cili mund të përsëritet periodikisht (**1-2 herë në vit**), për të vlerësuar si fillim opinionin e tyre në lidhje me gjendjen ekzistuese të manaxhimit të mbetjeve dhe prezantimit të metodave të reja të manaxhimit të mbetjeve, si ndarja në burim, riciklimi, kompostimi i mbetjeve. Në këtë pyetësor do të parashikohet edhe një pjesë në **lidhje me opinionin/sjelljen e banorëve kundrejt tarifës së mbetjeve**, a janë ata të informuar në lidhje me shërbimet të cilat ata paguajnë, mendimi i tyre në lidhje me propozimin e tarifave të reja për mbetjet etj.

Metodat më të preferuara të ndërgjegjësimi publik, të cilat mund të përdoren nga njësitet vendore si fazë fillestare e ndërgjegjësimi të komunitetit për manaxhimin e mbetjeve është **metoda derë më derë** duke përfshirë vullnetarë apo studentë të interesuar të bëhen pjesë e fushatave aktive.

HAPI 2- RITJIA E INTERESIT

Një një fazë të dytë, komuniteti që tashmë është informuar dhe ndërgjegjësuar për çështjet e manaxhimit të mbetjeve, si dhe për idetë apo programet e reja, do të kërkojë informacione të tjera shtesë, ose do të jetë në pritje për të kërkuar informacione shtesë, përdorisa njësia do të vendosë që të zbatojë këto skema të manaxhimit të mbetjeve në territorin që ata administrojnë.

Qëllimi është që t'i bëjnë ata më shumë me dije psh. **për praktikën e kompostimit dhe riciklimit të mbetjeve ose për praktikën e ndarjes së mbetjeve**. Kryesisht në zonën e përzgjedhur do të zbatohen skemat e kompostimit të mbetjeve në nivel komuniteti dhe shkollash²³. Gjatë kësaj faze duhet që njësitet vendore të fillojnë të hartojnë një program të detajuar, i cili duhet të ketë si qëllim jo vetëm informimin e komunitetit në lidhje me iniciativat e reja që janë ndërmarrë për manaxhimin e mbetjeve, por edhe konkretisht ku do të konsistojnë, infrastruktura e nevojshme, cili do të jetë roli i

²³ Në pjesën më poshtë ka informacion të zgjeruar në lidhje me programe konkrete ndërgjegjësimi dhe informimi për kompostimin në nivel komuniteti dhe shkollash.

tyre në këto iniciativa, përfitimet konkrete që ata do të kenë, niveli i tarifave dhe metodat nxitëse financiare etj.

Kjo fazë e rritjes së interesit do të propozojë konkretisht hapat që do të ndjekë njësia vendore për të realizuar këtë fushatë ndërgjegjësimi, ku do të parashikohet të organizohen takime, seminare, vizita në terren, në impiantet e mbetjeve apo të riciklimit, etj., me pjesëmarrjen e individëve dhe grupeve të interesit duke përfshirë profesionistë dhe manaxherë të mbetjeve.

HAPI 3- VLERËSIMI DHE PËRMIRËSIMI

Në këtë fazë, drejtuesit e programeve, që janë përfaqësuesit e njësive vendore, duhet të jenë në gjendje të vlerësojnë programin dhe rezultatet e tij të për një periudhë **çdo 3 muajore**, për të parë nëse programi **është realizuar sipas parashikimeve, nëse ka rezultuar i suksesshëm, i përshtatshëm dhe financiarisht i përballueshëm për të përmbushur mjaftueshmërisht pritshmëritë dhe objektivat.**

Falë vlerësimit mund të **përmirësohen aktivitetet, grafikët ose rrugët e operimit, të merren vendime nëse do të vazhdohet me programin, apo merren vendime për përmirësimin dhe mbështetjen e tij etj.** Nga ana tjetër, autoritetet vendore synojnë të përfshijnë njerëzit më pranë programit, të rrisin pjesëmarrjen dhe kontributin e tyre.

Ky vlerësim mund të zhvillohet në fund të çdo fushate aktive (1 herë në muaj ose 1 herë në 3 muaj), ku njësia vendore përcakton disa forma të kontrollit si më poshtë:

1. **Vlerësim vizual** në zonat, të cilat kanë filluar të zbatojnë skemat e reja të manaxhimit të mbetjeve;
2. **Vlerësim sasior**, në lidhje me sasinë e mbetjeve të cilat janë reduktuar nga rryma e përgjithshme e mbetjeve (pra kanë shkuar për riciklim apo kompostim);
3. **Vlerësim cilësor** i zonave në të cilat janë vendosur infrastruktura të posaçme për trajtimin e mbetjeve, si kosha për riciklim apo për kompostimin e mbetjeve, nëse ato janë funksionale apo jo dhe nëse janë të mirëmbajtura apo jo;
4. **Vlerësim i opinionit të qytetarëve**, kryesisht të atyre të cilët kanë filluar zbatimin e skemave të reja të manaxhimit të mbetjeve me anë të një pyetësi të shkurtër, i cili duhet të nxjerrë në pah: i) **A është e përshatshme skema për qytetarët;** ii) **A janë ata të ndërgjegjësuar dhe informuar mjaftueshëm për operimin e suksesshëm të skemës;** iii) **Sistemi i aplikuar i tarifave a justifikon mjaftueshëm skemën e re të manaxhimit të mbetjeve etj.**

Gjatë kësaj faze, si autoritetet ashtu edhe konsumatorët do të kërkojnë prova të qëndrueshmërisë nga partneriteti i tyre i deritanishëm, me qëllim që palët të sigurohen se kontributi i gjithësecilit ka vlerë dhe se pala tjetër tregon përkushtimin e duhur. Në këtë fazë rekomandohen intervistat, takimet publike dhe seminarët për të treguar rezultatet dhe për të prezantuar hapat për të ardhmen.

Informimi për Sistemin e ri të tarifave

Njësitet vendore me fillimin e aplikimit të skemave të reja ndërvendore, do të fillojnë të aplikojnë edhe një sistem të ri të tarifave të mbetjeve, për një shërbim i cili do të ofrohet në një territor më të madh, ku në disa raste nuk ekzistonte më parë. Nisur nga ky fakt, njësitet vendore do të duhet të fillojnë një fushatë ndërgjegjësimi për sistemin e ri të tarifave për mbetjet, e cila do të prekë qytetarët në dy nivele: i) ata që e paguanin më parë tashmë tani do të kenë një sistem të ri; ii) ata të cilët nuk kanë patur shërbim do tu duhet së pari të njihen dhe të kuptojnë se si funksionon sistemi, ku ata do të bëhen pjesë.

Në fushatën ndërgjegjëse për sistemin e tarifave, e cila do të jetë pjesë e fushatës për promovimin e skemës së re ndërvendore, njësitet vendore duhet të marrin në konsideratë këto parime:

1. Alokimin efiçient të burimeve që ka në dispozicion njësia vendore
2. Ofrimi në mënyrë sa më efiçiente të shërbimit - krijimi i incentivave për të ofruar shërbimin me kosto sa më të ulët
3. Përdorimi efiçient i burimeve natyrore - përmbushja e objektivave mjedisore, si promovimi i skemave të riciklimit dhe kompostimit
4. Mbulimi i kostos – tarifave e vendosura duhet të reflektojë të gjitha shërbimet që kryhen për shërbimin e manaxhimit të mbetjeve
5. Qëndrueshmëria financiare – tarifave e vendosura duhet të reflektojnë një qëndrueshmëri të sistemit të manaxhimit të mbetjeve
6. Barazi horizontale mes përdoruesve, të cilët duhet të paguajnë të njëjtën shumë për të njëjtin nivel shërbimi të ofruar
7. Zbatimi i parimit “Ndotësi Pague”
8. Parimi i “Proporcionalitetit” – sasia e tarifës duhet të reflektojë sasinë e shërbimit të ofruar
9. Parimi i “Transparencës” – vendosja e tarifës duhet të jetë e qartë dhe nëse ka incentiva ato duhet të qartësohen për publikun

Procesi i vendosjes së tarifës së mbetjeve duhet të kalojë në 9 hapa kryesorë, të cilat duhet të jenë pjesë e fushatës ndërgjegjëse për tarifave e mbetjeve:

1. **Njohja me konsumatorët** – njësia vendore duhet të identifikojë kategoritë dhe numrin e konsumatorëve që gjenerojnë mbetje në territorin e saj. Ky informacion duhet të paraqitet në broshurat informuese.
2. **Sasia e mbetjeve që gjenerohen në njësinë vendore** – Pasi janë përcaktuar kategoritë dhe numri i konsumatorëve, njësia vendore duhet të përcaktojë edhe sasinë e mbetjeve që gjenerohen në territorin e saj (sipas kategorive) dhe normat e gjenerimit të mbetjeve për kategoritë e konsumatorëve. Ky informacion që duhet të paraqitet në broshurat informuese do t'i japë mundësi konsumatorëve që të kuptojnë realisht sasinë e mbetjeve që gjenerohen në njësinë e tyre dhe sa e rëndësishme është pagesa e tarifës për të siguruar këtë shërbim.
3. **Vlerësimi i opsioneve teknike** – Skema e re ndërvendore do të parashikojë edhe aspekte të reja teknike për mënyrën e ofrimit të shërbimit. Ky informacion, në lidhje me aspektet e reja teknike të shërbimit (nr. i kontenerëve, lloji i tyre për mbetjet miks apo të diferencuara, numri i makina për transport, stabilimentet për depozitimin e mbetjeve etj) duhet t'i vihet në dispozicion komunitetit, që ai të kuptojë realisht teknologjinë e ofrimit të shërbimit të ri.
4. **Vendosja e marrëdhënies institucionale** – Komuniteti duhet të njihet me ndarjen e përgjegjësisve dhe detyrave në skemën e re të ofrimit të shërbimit të mbetjeve. Cila do të jetë përgjegjësia dhe roli i secilit territor administrativ në skemën e re të manxhimit të mbetjeve? Në këtë mënyrë ai do të kuptojë edhe dinamikat përkatëse në territorin ku ai ndodhet.
5. **Njohja me koston e ofrimit të shërbimit** – Për të vendosur tarifa sa më realiste duhet të përcaktojmë koston e plotë të shërbimit të manaxhimit të mbetjeve sipas shërbimeve që do të ofrohen: i) për grumbullimin dhe transportin e mbetjeve; ii) fshirjen dhe larjen e rrugëve; iii) trajtimin e ndërmjetëm të mbetjeve; iv) trajtimin final të mbetjeve; v) kostot operative; vi) kostot kapitale; vii) kostot indirekte etj. Në këtë mënyrë komuniteti e ka më të qartë koston e shërbimeve që ai do të marrë.
6. **Identifikimi i burimit të të ardhurave** – Komuniteti duhet të njihet edhe me burimet financiare të cilat do të sigurojnë ofrimin e shërbimit sipas standardeve.
7. **Përzgjedhja e niveleve të duhura për tarifave dhe llogaritja e tyre** – Pasi njësia vendore ka përcaktuar numrin dhe kategoritë e konsumatorëve, kosot e shërbimit dhe burimet e të ardhura, ajo ka mundësinë që të përcaktojë edhe nivelet e duhura të tarifave për kategoritë e ndryshme të konsumatorëve. Ky informacion është mëse i rëndësishëm për t'u ndarë me konsumatorët, ku ata njihen specifikisht se për cilat shërbime, me një kosto të caktuar, ata do të paguajnë.

8. **Vendim-marrja strategjike** – Në sajë të karakteristikave të njësive vendore merren disa vendime strategjike për vendosjen e nivelit të tarifave për kategoritë e konsumatorëve, ku përcaktohet sa përqind e kostos pritet që të mbulohet nga mbledhja e tarifave.
9. **Komunikimi i sistemit të ri të tarifave** – Njësitë vendore mund të përcaktojnë mënyrën më të mirë për informimin e publikut në lidhje me 8 hapat më lart, **të cilat mund të realizohen me anë të ëorkshopeve periodike, stendave në hyrje të njësive vendore apo edhe me broshura informuese, ku japin rezultatet e 8 hapave më lart.**

Kompostimi i mbetjeve

a) Promovimi i kompostimit të mbetjeve në nivel komuniteti

Në njësitë vendore do të aplikohen skema kompostimi, si fillim për të informuar qytetarët në lidhje me këtë iniciativë të re. Për aplikimin e skemave të kompostimit propozohet që njësia vendore të hartojë një program, ku për një periudhë **3-4 muajore**, dy herë në vit (kryesisht në periudhën e pranverës dhe fundin e verës ku koha është më e thatë dhe më lehtë për të filluar këtë process), çdo **2-3 javë** të realizohet një fushatë ndërgjegjësimi me titull **“Java lokale e ndërgjegjësimit për kompostimin e mbetjeve në zonën e Fushe Arrezit”**

Në kuadër të kësaj jave, njësitë vendore mund të përgatisin një leaflets (flyer) informues për ta shpërdarë në komunitetin e gjërë, i cili mund të përmbajë informacionin si më poshtë:

- i) Njoftim për punëtori falas për kompostimin për komunitetin në ambjentet e përzgjedhura nga njësitë vendore: çfarë është ai, si mund të kryhet, kushtet e përshtatshme për realizimin e tij, llojet e vermi kompostit që duhet të përdoren. Duke qënë që fushata do të përsëritet për disa javë gjatë një periudhe 4 muajore, këto ëorkshope mund të realizohen në zona me komunitete të ndryshme për të mbuluar sa më shumë territorin me informacion;
- ii) Gjatë zhvillimit të punëtorive mund të zhvillohet një sesion i veçantë në lidhje me aplikimin e instrumentave nxitës financiarë për stimulimin e kompostit të mbetjeve (p.sh. komposti i prodhuar do të blihet nga kompanitë e interesuara ose nga vetë bashkia për përdorimet e saja) etj;
- iii) Njoftim për ofrimin e vermi kompostit në tregun e fermerëve me një çmim të arsyeshëm, gjatë ditës që do të zhvillohet punëtorja. Nëse nuk ka një treg fermerësh mund të improvizohet nga ana e njësive vendore një aktivitet, në sheshin kryesor të qytetit apo komunës, ku komuniteti mund të blejë vermi kompost të llojeve të ndryshme me një çmim të arsyeshëm. Të ardhurat e gjeneruara nga këto blerje, njësia mund t'i përdorë për të blerë kontenierë kompostimi për shkollat e qytetit që duan të zhvillojnë aktivitet kompostimi, si dhe për sigurimin e bazës së parë materiale për fillimin e kompostimit të mbetjeve organike;
- iv) Sipas periudhës kur do të zhvillohet java e ndërgjegjësimit, në ditët mjedisore si **22 Prill (dita e tokës), 5 Qershor (dita botërore e mjedisit), 24 Nëntor (Dita botërore e mbjelljes së pemëve)** të organizohen punëtoritë e mësipërme, apo tregu në sheshin e qytetit për blerjen e vermi kompostit, ose në leaflet informues mund të njoftohet se një nga shkollat “sot” të organizojë një demostrim konkret të kompostimit të mbetjeve në oborrin e shkollës;
- v) Gjatë zhvillimit të fushatës ndërgjegjësuere përgjatë 1 jave, njësia vendore me anë të një grupi studentësh vullnetarë mund të realizojë një pyetësor për komunitetin për të vlerësuar njohuritë aktuale dhe gadishmërinë që kanë qytetarët në zhvillimin e kompostimit të mbetjeve organike në nivel komuniteti;
- vi) Në leaflets informues, njësia vendore mund të vendosë një numër telefoni, ku qytetarët mund të telefonojnë për të marrë informacion më të shpejtë në lidhje me kompostimin, procesin si zhvillohet, aktorët që mund të përfshihen etj. Ky mund të quhet si **“Telefoni i mbetjeve” ose “Numri i gjelbërt për mbetjet”**;

- vii) Në ambjentet e njësisë vendore apo edhe në institucionet shtetërore ku do të aplikohen skemat e kompostimit mund të vendoset një kuti e Ankesave/ Sugjerimeve për qytetarët;
- viii) Në stendën kryesore të njësisë vendore në fillim të çdo javë ndërgjegjësimi mund të vendoset informacioni në lidhje me aktivitetet që do të zhvillohen gjatë gjithë javës, ku mund të përfshihen edhe hartat, të cilat tregojnë më qartë vendodhjen e aktiviteteve etj.

Përgjegjësitë

Përgjegjësia për zhvillimin e fushatës do të jetë e punonjësive të bashkisë si dhe e grupeve të interesit, të cilët paraprakisht duhet të kenë nënshkruar një marrëveshje me njësitë vendore në lidhje me detyrimet dhe përgjegjësitë e tyre në këtë bashkëpunim.

b) Promovimi i kompostimit të mbetjeve në shkolla

HAPI 1

Të gjitha shkollat, të cilat do të duan të fillojnë të zbatojnë një program për kompostimin e mbetjeve duhet të **hartojnë një program fillestar njoftimi për këtë iniciativë**, i cili duhet të konsistojë në:

- i) Shpërndarjen e idesë për kompostimin e mbetjeve dhe kërkimin për aktorë, të cilët janë të interesuar të jenë pjesë e kësaj iniciative;
- ii) Rekrutimi i një grup të vogël për të zhvilluar idenë dhe themelimin e Komitetit të Drejtimit të procesit për kompostimin e mbetjeve organike;
- iii) Kërkime fillestare në lidhje me procedurën që duhet ndjekur për zhvillimin e procesit të kompostimit në shkollë;
- iv) Përcaktimi qartë i objektivave të projektit.

HAPI 2

Hartimin e një udhëzuesi për nxënësit e shkollave që duan të zhvillojnë kompostimin e mbetjeve organike në ambjentet e tyre. Ky udhëzues mund të bëhet pjesë e lëndëve mësimore, ku **nxënësit 1 herë në javë** mund të kenë dy orë mësimore. Në javët e para (gjatë muajit të parë) do të marrin mësim në lidhje me procesin e kompostimit, si kryhet, cilat janë karakteristikat, kushtet në të cilat do të kryhet etj. Ndërkohë në javët në vazhdim gjatë dy orëve mësimore ata do të zhvillojnë konkretisht kompostimin e mbetjeve organike në oborrin e shkollës dhe çdo javë do të kujdesen për kompostin deri sa ai të bëhet gati. **Kurrikulat e lëndës mësimore për kompostimin e mbetjeve mund të përmbajë konceptet më poshtë:**

- i) **Përshkrimi i përfitimeve të aplikimit të këtyre skemave në shkolla:** Aplikimi i skemave të kompostimit në shkolla mund të sjellë një sërë përfitimesh: i) Komposti si një produkt final mund të përmirësojë cilësinë e tokës dhe të bimëve të mbjellta në shkolla apo në parqet e qytetit; ii) Promovimi i mundësive të edukimit për praktikën e zhvillimit të qëndrueshëm; iii) Reduktimin e koston të transportit të mbetjeve në shkolla
- ii) **Përse duhet të kompostojmë dhe përfitimet që kemi nga kompostimi** – Nxënësit kanë nevojë të dinë nëse procesi që ata do të zhvillojnë do të sjellë njohuri të reja për ta, do të sjellë përfitime për shkollën dhe për komunitetin. Në thelb ata duhet të ndërgjegjësohen me konceptin e kompostimit të mbetjeve organike, si një proces i cili do të kontribuojë në menaxhimin e integruar të mbetjeve në njësinë e tyre vendore, dhe si rezultat reduktimin e mbetjeve për trajtim final dhe uljen e koston së transportit, duke sjellë përfitime ekonomike dhe përmirësimin e shërbimit të mbetjeve.
- iii) **Propozimi i një skeme të thjeshtë për kompostimin e mbetjeve në shkollë:** i) Llojet e mbetjeve që do të kompostohen; ii) procesi që duhet të zhvillojnë nxënësit; iii) Fazat gjatë të cilave do të zhvillohet komposti; iv) Çfarë do të ndodhë me kompostin e krijuar, si do të veprojnë nxënësit, ku do ta dërgojnë, kush do të përfitojë etj.

HAPI 3

Kjo skemë ka nevojë edhe për hartimin e **një rregullore të brendshme**, ku **përcaktohen qartë rolet e aktorëve që do të përfshihen në skemën e kompostimit të mbetjeve në shkollë**, puna që do të kryejnë studentët etj. Kjo rregullore duhet të shoqërohet edhe me një **manual për rregullat e higjienës dhe shëndetit** që duhet të kenë parasysh drejtuesit e shkollave dhe nxënësit gjatë zbatimit të skemës së kompostimit.

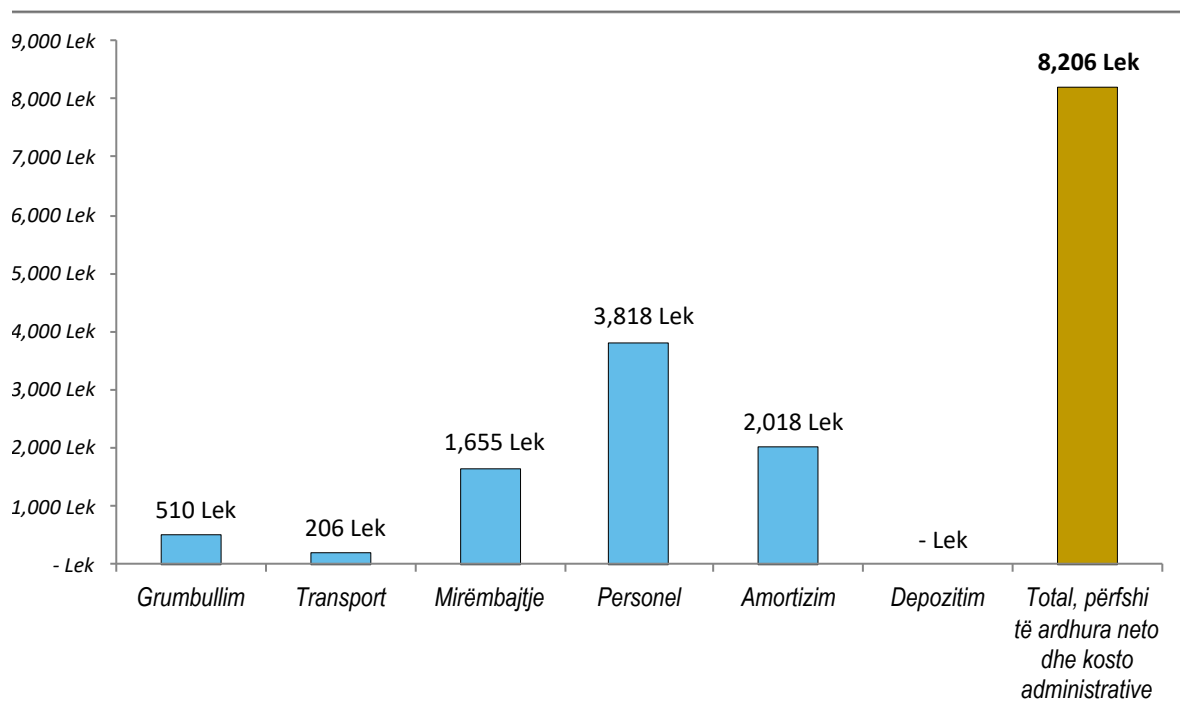
HAPI 4

Planifikimi i detajeve të tjera të fushatës ndërgjegjëse në shkollë:

- i) **Në ambjentet e shkollës** mund të vendosen **postera promovues**, të cilët promovojnë fillimin e kësaj iniciative, shpjegojnë procesin e kompostimit që do të zhvillojnë nxënësit në shkollë (nëse në ambjentet e shkollës ka një zonë ushqimi është mirë që ato të vendosen edhe në këto ambiente posterat shpjegues). Punonjësit e zonës së ushqimit duhet të jenë të informuar në lidhje me ndarjen e mbetjeve ushqimore që do të shkojnë për kompostim;
- ii) **Ideimi i konkurseve të vogla**, ku nxënësit që ndajnë ashtu siç duhet mbetjet për kompost vlerësohen nga shkolla/promovohen për të udhëhequr procesin për një afat të caktuar deri në zhvillimin e konkursit tjetër;
- iii) Vetë nxënësit në bashkëpunim me stafin pedagogjik që ndjek procesin e kompostimit mund të ndërtojnë **një stendë, ku të paraqesin çdo javë rezultatet në lidhje me sasinë e mbetjeve** që gjenerojnë dhe sasinë e mbetjeve që kompostojnë;
- iv) Në kontenerët që do të hidhet komposti duhet të vendosen **letra që specifikojnë se çfarë konkretisht do të kompostohet**;
- v) **Hartimi i një plani trajnimi për nxënësit, stafin pedagogjik dhe prindërit**, të cilët janë të interesuar të kontribojnë në këtë proces, i cili mund të shtrihet gjatë gjithë vitit i ndarë në dy pjesë: Gjatë semestrit të parë zhvillimi i seancave të trajnimit për nxënësit 1 herë në 2 javë dhe gjatë semestrit të dytë angazhimi i nxënësve që 1 herë në muaj të zhvillojnë ditë të veçanta në qytet për promovimin e kompostimit;
- vi) **1 herë në muaj mund të zhvillohen vizita në terren nga nxënësit e shkollave pranë fermave** të mëdha, ku ata mund të kërkojnë që fermerët të sjellin një pjesë të lëndës së tyre organike për ta kompostuar në ambjentet e shkollave. Gjithashtu nëse në këto ferma kryhet procesi i kompostimit, nxënësit mund të mësojnë më shumë dhe t'i zbatojnë në stendën e tyre të kompostimit në shkollë.

ANEKSI II – KOSTOT NJËSI SIPAS SISTEMIT TË LLOGARITJES SË KOSTOS PËR SKENARIN I & II

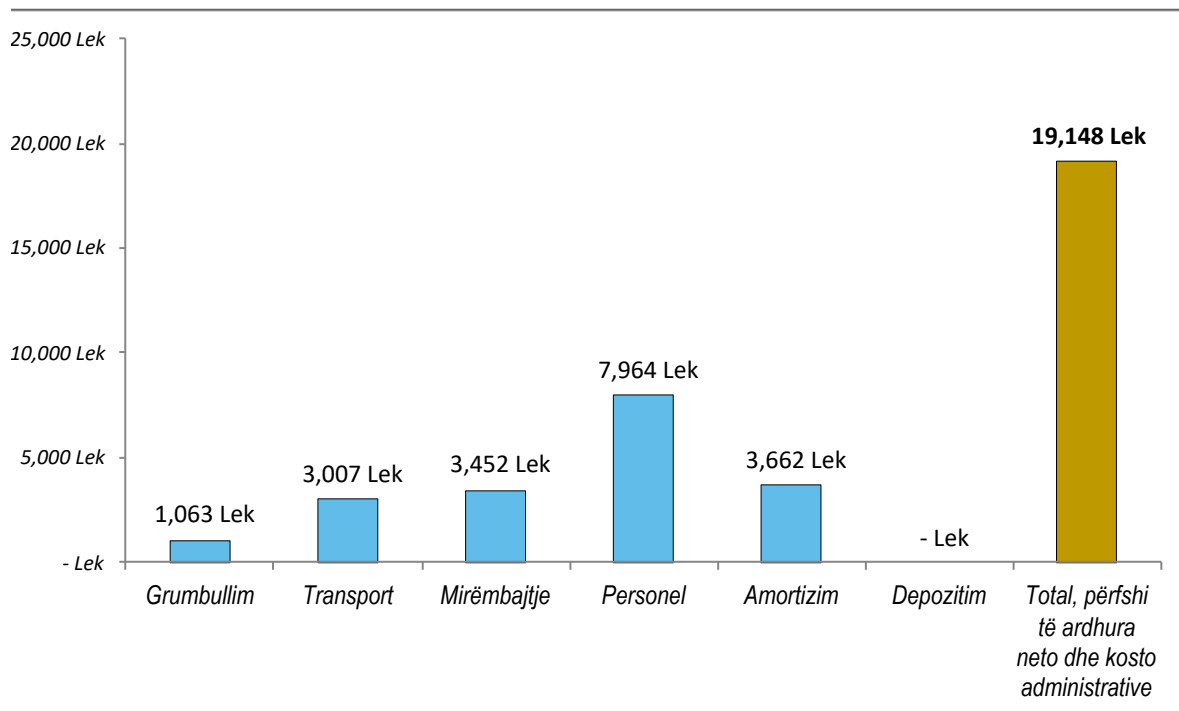
<i>Zona e shërbimit</i>	Zona 1
<i>Kostot totale të menaxhimit [LEK/vit]</i>	3,336,215.65

Kostot e menaxhimit të mbetjeve për banor		
<i>Grumbullim</i>	74 Lek	0.59 €
<i>Transport</i>	30 Lek	0.24 €
<i>Mirëmbajtje</i>	242 Lek	1.92 €
<i>Personel</i>	557 Lek	4.42 €
<i>Amortizim</i>	295 Lek	2.34 €
<i>Depozitim</i>	- Lek	€ -
Total, përfshi të ardhura neto dhe kosto	1,198 Lek	9.51 €

Kosto për menaxhimin e mbetjeve për ton në vit		
<i>Grumbullim</i>	510 Lek	4.04 €
<i>Transport</i>	206 Lek	1.63 €
<i>Mirëmbajtje</i>	1,655 Lek	13.13 €
<i>Personel</i>	3,818 Lek	30.30 €
<i>Amortizim</i>	2,018 Lek	16.01 €
<i>Depozitim</i>	- Lek	€ -
Total, përfshi të ardhura neto dhe kosto	8,206 Lek	65.13 €

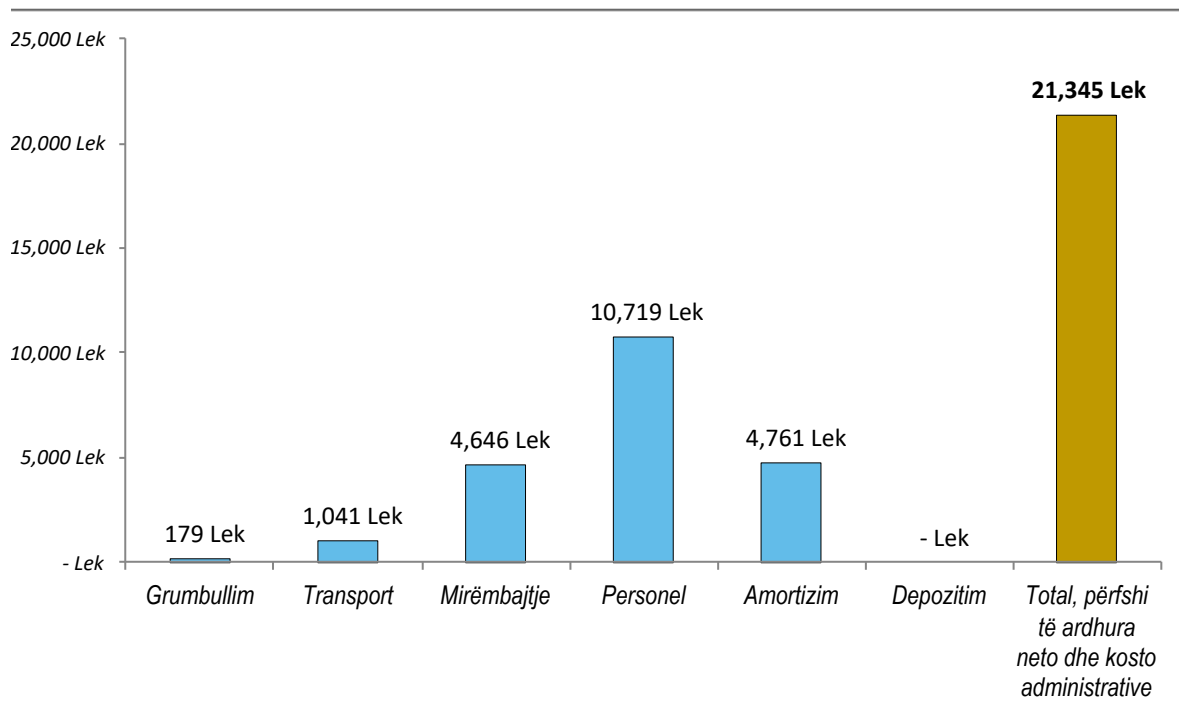
Zona e shërbimit	Zona 2
<i>Kostot totale të menaxhimit [LEK/vit]</i>	3,667,113.22

Kostot e menaxhimit të mbetjeve për banor		
<i>Grumbullim</i>	116 Lek	0.92 €
<i>Transport</i>	329 Lek	2.61 €
<i>Mirëmbajtje</i>	378 Lek	3.00 €
<i>Personel</i>	872 Lek	6.92 €
<i>Amortizim</i>	401 Lek	3.18 €
<i>Depozitim</i>	- Lek	€ -
Total, përfshi të ardhura neto dhe kosto	2,097 Lek	16.64 €

Kosto për menaxhimin e mbetjeve për ton në vit		
<i>Grumbullim</i>	1,063 Lek	8.44 €
<i>Transport</i>	3,007 Lek	23.86 €
<i>Mirëmbajtje</i>	3,452 Lek	27.39 €
<i>Personel</i>	7,964 Lek	63.21 €
<i>Amortizim</i>	3,662 Lek	29.07 €
<i>Depozitim</i>	- Lek	€ -
Total, përfshi të ardhura neto dhe kosto	19,148 Lek	151.97 €

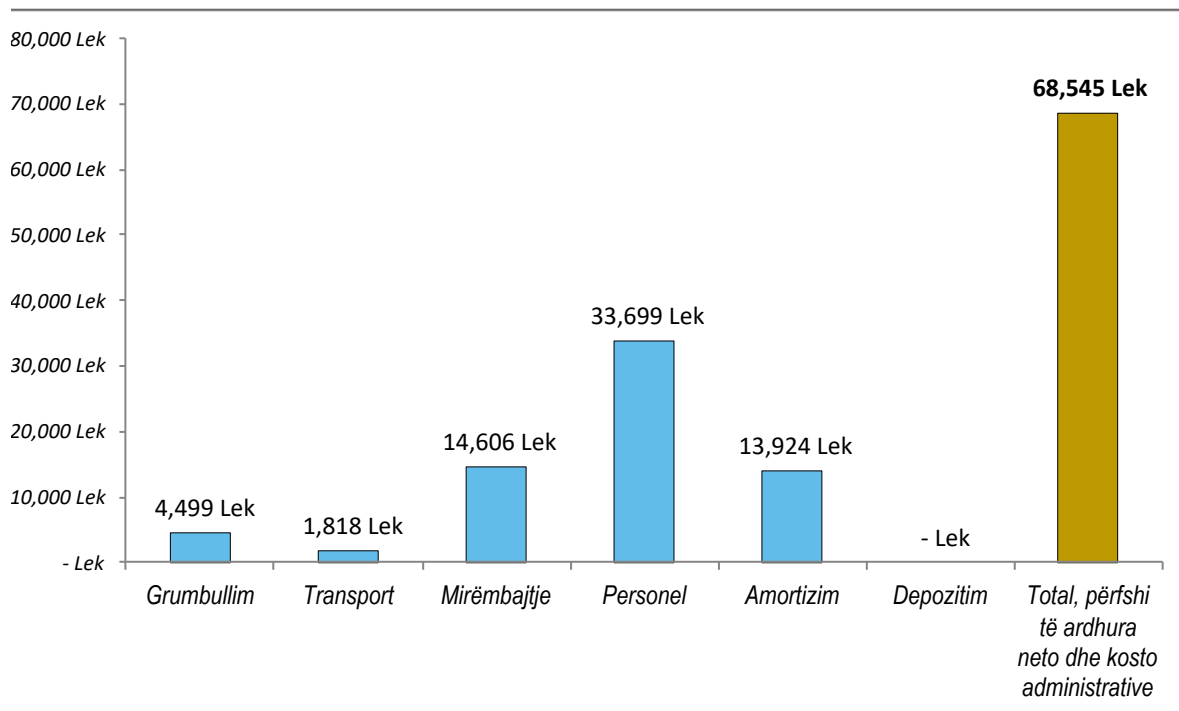
Zona e shërbimit	Zona 3
Kostot totale të menaxhimit [LEK/vit]	3,037,230.30

Kostot e menaxhimit të mbetjeve për banor		
Grumbullim	20 Lek	0.16 €
Transport	114 Lek	0.90 €
Mirëmbajtje	509 Lek	4.04 €
Personel	1,174 Lek	9.32 €
Amortizim	521 Lek	4.14 €
Depozitim	- Lek	€ -
Total, përfshi të ardhura neto dhe kosto	2,337 Lek	18.55 €

Kosto për menaxhimin e mbetjeve për ton në vit		
Grumbullim	179 Lek	1.42 €
Transport	1,041 Lek	8.26 €
Mirëmbajtje	4,646 Lek	36.87 €
Personel	10,719 Lek	85.07 €
Amortizim	4,761 Lek	37.78 €
Depozitim	- Lek	€ -
Total, përfshi të ardhura neto dhe kosto	21,345 Lek	169.40 €

Zona e shërbimit	Zona 4
Kostot totale të menaxhimit [LEK/vit]	3,102,341.76

Kostot e menaxhimit të mbetjeve për banor		
Grumbullim	328 Lek	2.61 €
Transport	133 Lek	1.05 €
Mirëmbajtje	1,066 Lek	8.46 €
Personel	2,460 Lek	19.52 €
Amortizim	1,016 Lek	8.07 €
Depozitim	- Lek	€ -
Total, përfshi të ardhura neto dhe kosto	5,004 Lek	39.71 €

Kosto për menaxhimin e mbetjeve për ton në vit		
Grumbullim	4,499 Lek	35.70 €
Transport	1,818 Lek	14.43 €
Mirëmbajtje	14,606 Lek	115.92 €
Personel	33,699 Lek	267.45 €
Amortizim	13,924 Lek	110.51 €
Depozitim	- Lek	€ -
Total, përfshi të ardhura neto dhe kosto	68,545 Lek	544.01 €

ANEKSI III – LLOGARITJA E KOSTOS SË SHËRBIMIT DHE PLANIFIKIMI I TË ARDHURAVE NËSE MBETJET DO TË TRANSPORTOHEN NË LANDFILLIN E BUSHATIT

Llogaritjet e kostove të Skenarit I janë kryer në sajë të programit të hartuar nga dldp për llogaritjen e kostos, në zbatim të VKM Nr. 319 dt. 31.05.2018 “Për miratimin e masave për kostot e menaxhimit të integruar të mbetjeve” duke e përshtatur sistemin në rastin e Bashkisë Fushë Arrëz. Në sistem janë hedhur të dhënat teknike të përmendura më lart dhe për secilën nga tre zonat e mbetjeve është llogaritur kosto e shërbimit siç tregohet në tabelën përmbledhëse më poshtë, me zërat përkatëse të shërbimeve të mbetjeve, duke marrë në konsideratë që mbetjet dërgohen në landfillin e Bushatit:

Zona 1	Kosto e Skenarit I
	12 mujore (LEK/vit)
Njësitë e Zonës 1 (Fushë Arrëz)	
Nën kosto e mirëmbajtjes së mjeteve (Sigurimi kamionit, Vaj+filtra, Goma, Mirëmbajtje mekanike, Parkim)	585,000
Nën kosto për grumbullim dhe transport	1,272,180
Nën kosto e personelit (3 shofera+ 6 punonjës)	1,349,760
Nën Kosto Totale (Grumbullim, Transport, Personel, Mirëmbajtje)	3,206,940
Nën kosto e depozitimit në landfill	203,276
Nën kosto totale e amortizimit	713,317
Nën kosto administrative/ për grumbullimin e taksave/ fushatë ndërgjegjësimi)	453,589
Kosto Administrative (9%) dhe Fitimi nga të radhurat neto (4%)	164,941
KOSTO TOTALE OPERACIONALE	4,742,063
KOSTO Totale investimi	4,755,447

Tabela 15 Kosto e shërbimit për Zonën 1 - Skenari I
[Burimi: Punuar nga autori]

Zona 2	Kosto e Skenarit I
	12 mujore (LEK/vit)
Njësitë e Zonës 2 (Qafë Mali-Iballe)	
Nën kosto e mirëmbajtjes së mjeteve (Sigurimi kamionit, Vaj+filtra, Goma, Mirëmbajtje mekanike, Parkim)	585,000
Nën kosto për grumbullim dhe transport	1,708,980
Nën kosto e personelit (3 shofera+ 6 punonjës)	1,349,760
Nën Kosto Totale (Grumbullim, Transport, Personel, Mirëmbajtje)	3,643,740
Nën kosto e depozitimit në landfill	95,758
Nën kosto totale e amortizimit	620,693
Nën kosto administrative/ për grumbullimin e taksave/ fushatë ndërgjegjësimi)	392,417
Kosto Administrative (9%) dhe Fitimi nga të radhurat neto (4%)	174,408
KOSTO TOTALE OPERACIONALE	4,927,016
KOSTO Totale investimi	4,137,953

Tabela 16 Kosto e shërbimit për Zonën 2 Skenari I
[Burimi: Punuar nga autori]

Zona 3	Kosto e Skenarit I
	12 mujore (LEK/vit)
Njësitë e Zonës 3 (Iballe-Fierzë-Blerim)	
Nën kosto e mirëmbajtjes së mjeteve (Sigurimi kamionit, Vaj+filtra, Goma, Mirëmbajtje mekanike, Parkim)	585,000
Nën kosto për grumbullim dhe transport	282,783
Nën kosto e personelit (3 shofera+ 6 punonjës)	1,349,760
Nën Kosto Totale (Grumbullim, Transport, Personel, Mirëmbajtje)	2,217,543
Nën kosto e depozitimit në landfill	71,148
Nën kosto totale e amortizimit	599,492
Nën kosto administrative/ për grumbullimin e taksave/ fushatë ndërgjegjësimi)	259,936
Kosto Administrative (9%) dhe Fitimi nga të radhurat neto (4%)	115,527
KOSTO TOTALE OPERACIONALE	3,263,646
KOSTO Totale investimi	3,996,613

Tabela 17 Kosto e shërbimit për Zonën 3 Skenari I
[Burimi: Punuar nga autori]

Në tabelën më poshtë jepet një përmbledhje e kostove për Skenarin I:

Nën zërat e kostos – SKENARI I	KOSTO (LEK/vit)			
	Fushë - Arrëz	Qaf Mali + Iballë	Blerim +Fierzë	BASHKIA TOTAL
Nën Kosto Totale (Grumbullim, Transport, Personel, Mirëmbajtje)	3,206,940	3,643,740	2,217,543	9,068,223
Nën kosto e depozitimit në landfill	203,276	95,758	71,148	370,182
Nën kosto totale e amortizimit	713,317	620,693	599,492	1,933,502
Nën kosto administrative/ për grumbullimin e taksave/ fushatë ndërgjegjësimi)	453,589	392,417	259,936	1,105,942
Kosto Administrative (9%) dhe Fitimi nga të radhurat neto (4%)	164,941	174,408	115,527	454,876
KOSTO TOTALE OPERACIONALE - A	4,742,063	4,927,016	3,263,646	12,932,725
KOSTO TOTALE INVESTIMIT - B	4,755,447	4,137,953	3,996,613	12,890,013
Kosto A +B	9,497,510	9,064,969	7,260,259	25,822,738

Tabela 18 Përmbledhje e kostove të Skenarit I
[Burimi: Punuar nga Autori]

Bashkia Fushë-Arrëz është angazhuar në përditësimin e databazës së klientëve (konsumatorët familjarë dhe biznese) për të përmirësuar planifikimin e tarifave vendore, jo vetëm tarifave të pastrimit, për të kuptuar më mirë potencialin fiskal të saj për të përballuar koston e shërbimit. Ky proces, specifikisht kërkon një iniciativë jo vetëm nga qendra e Bashkisë Fushë-Arrëz, por nga të gjithë administratorët e NJA për të regjistruar të gjithë klientët në databazën e bashkisë.

Nga analiza që kemi zhvilluar në lidhje me politikën fiskale që duhet të ndjekë bashkia për të përballuar rritjen e kostos me 43%, nga dërgimi i mbetjeve në landfillin e Bushatit, në tabelën më poshtë kemi parashikuar potenciaisht nivelin e mundshëm të të ardhurave nga tarifa ekzistuese dhe sa duhe të shkojë kjo tarifë për të përballuar rritjen e kostos për kategorinë familjeve dhe bizneseve. Si përqindje të barrës fiskale, kemi përcaktuar që familjet zënë 55% të barrës fiskale për mbulimin e kostos operative, biznesi i vogël 20% dhe biznesi i madh 25%.

Familjet	Tarifa ekzistuese lek/familje/vit	Nr. Familjeve	Të ardhurat e mundshme			% e familjeve kundrejt totalit	Rritja e tarifës nga skenari ekzistues (lek)	Tarifa e re sipas Skenarit I	Të ardhurat e mundshme	
Fushë Arrëz	700	1,012	708,400	Mbulimi i koston nëse mblidhen të gjitha tarifat	Kosto e Familjeve në koston shtesë	37.00%	1,121.46	2,000	2,024,000	Mbulimi i koston nëse mblidhen të gjitha tarifat
Qafë Mali	700	524	366,800			19.16%	1,121.46	2,000	1,048,000	
Iballë	700	411	287,700			15.03%	1,121.46	2,000	822,000	
Fierza	700	440	308,000			16.09%	1,121.46	2,000	880,000	
Blerim	700	348	243,600			12.72%	1,121.46	2,000	696,000	
Totali		2,735	1,914,500	15%	3,067,199				5,470,000	42%
BM	Tarifa ekzistuese (lek/vit)	Nr. BM	Të ardhurat e mundshme			% e bizneseve kundrejt totalit	Rritja e tarifës nga skenari ekzistues (lek)	Tarifa sipas Skenarit I (lek/vit)	Të ardhurat e mundshme nga tarifa e re	
Lojra fati, bingo, loto	7,000	1	7,000	Mbulimi i koston nëse mblidhen të gjitha tarifat	Kosto e BM në koston shtesë	4%	60,617	30,000	30,000	Mbulimi i koston nëse mblidhen të gjitha tarifat
Bankat, Agjensi Këmbimi Valute, Agjensi Turistike, Degët/Filialet e Kompanive Celulare dhe alb-telekom, posta shqiptare etj.	30,000	5	150,000			22%	60,617	70,000	350,000	
Punime duralumini, metalesh, druri, dhe biznesi madh	40,000	2	80,000			9%	60,617	80,000	160,000	
Prodhime ushqimore, buke, ëmbëlsira, mishi, peshku, bulmeti	40,000	5	200,000			22%	60,617	80,000	400,000	
Prodhim, subjekte shërbimi dhe tregtie	50,000	5	250,000			22%	60,617	90,000	450,000	
Subjekte ndërtimi	50,000	3	150,000			13%	60,617	90,000	270,000	
Shërbime artizanale	30,000	1	30,000			4%	60,617	70,000	70,000	
Profesione të lira	20,000	1	20,000			4%	60,617	60,000	60,000	
Totali		23	867,000	7%	1,394,181				1,790,000	14%
BV	Tarifa ekzistuese (lek/vit)	Nr. BV	Të ardhurat e mundshme	Mbulimi i koston nëse mblidhen të gjitha tarifat	Kosto e BV në koston shtesë	% e bizneseve kundrejt totalit	Rritja e tarifës nga skenari ekzistues (lek)	Tarifa sipas Skenarit I (lek/vit)	Të ardhurat e mundshme nga tarifa e re	Mbulimi i koston nëse mblidhen të gjitha

Shitje me pakicë e shumicë	6,500	50	325,000			42.7%	9,533	15,000	750,000	tarifat
Prodhim	4,800	7	33,600			6.0%	9,533	12,000	84,000	
Shërbime	6,500	50	325,000			42.7%	9,533	15,000	750,000	
Ambulant	1,500	10	15,000			8.5%	9,533	6,000	60,000	
Total		117	698,600	5%	1,115,345				1,644,000	13%

Tabela 21 Planifikimi i të ardhurave dhe nivelit të tarifave nga rritja e kostos aktuale për në skenarin I

[Burimi: Punuar nga Autori]

Siç mund ta shohim nga tabela, në kushte e nivelit aktual të tarifave të pastrimit, nëse ajo do të grumbullohej 100% nga të gjithë klientët në sistemin e bashkisë, të cilët kanë detyrimin për pagesën e tarifës, familjet do të mbulonin **15%** të kostos operative për skenarin I, BV **7%** dhe BM **5%**. Në total kosto e bashkisë do të mbulohej me 27% dhe ajo do të duhej të sunvenciononte një shumë prej vetëm 2,327,891 lek/vit. Në kushtet kur niveli i grumbullimit të tarifës nga familjet është shumë i ulët, nëse bashkia do të fillonte me një fushatë komunikimi dhe ndërgjegjësimi për rritjen e nivelit të grumbullimit të tarifës nga komuniteti, performancën e saj fiskale dhe financiare do të përmirësohej mjaftueshëm. Ndërkohë nëse në sistem do të përfshijmë edhe familjet e njësive administrative, të cilat do të hyjnë në sistem kjo performancë do të jetë akoma më e mirë.

Për të përballuar këtë rritje të kostos, në tabelë janë propozuar edhe niveli i tarifave të reja, të cilat bashkia duhet t'i marrë në konsideratë gjatë 5 vjeçarit të zbatimit të planit për të parë mundësinë e rritjes graduale të tyre, për të bërë të mundur mbulimin e kostos së re e cila pritet të rritet me 43% nga ajo ekzistuesja.

Në sajë të propozimit të tarifave të reja, duke marrë në konsideratë edhe fuqinë paguese të konsumatorëve, nga zbatimi i skenarit I, që do të sjellë një rritje të kostos me 43%, nëse ato do të mbledheshin 100% tarifat nga të gjitha kategoritë e konsumatorëve, mbulimi i kostos nga tarifat do të shkonte në masën 68.8%.

Nisur nga analiza më lart, në tabelën më poshtë kemi parashikuar se sa përqind e kostos operative do të mbulohet nga familjet, në sajë të një rritje prej 1% çdo vit të numrit të familjeve, ku tarifa e pastrimit do të pësojë rritjen e propozuar deri në vitin e pestë të planit për të mbuluar gradualisht përqindjen e rritjes së kosotos operative nga zbatimi i **skenarit I**. Si fillim janë marrë si referencë nivelet e grumbullimit të të ardhurave të raportuara nga bashkia për vitin 2019-2020, ku vit pas viti është propozuar një rritje me 5% e nivelit të grumbullimit të të ardhurave dhe një rritje me 10% e kostos së shërbimit vit pas viti.

Në rastin e bizneseve ato janë marrë të përmbledhura në dy tabela (biznesi i madh dhe biznesi i vogël) në ndryshim nga familjet, ku ato janë marrë më vetë për secilën zonë të mbetjeve.

Tarifa familjare nga kosto operative (Fushë - Arrëz)		2025	2026	2027	2028	2029	2030
1.1	Nr. i familjeve	1,012	1,022	1,032	1,043	1,053	1,064
1.2	Tarifa vjetore e familjeve	700	900	1,200	1,500	1,700	2,000
1.3	Planifikimi i të ardhurave nga tarifa (100% paguajnë)	708,400	919,908	1,238,809	1,563,997	1,790,255	2,127,244
1.4	Niveli i grumbullimit të të ardhurave	50%	55%	60%	65%	70%	75%
1.5	Të ardhurat e grumbulluara	354,200	505,949	743,286	1,016,598	1,253,179	1,595,433
1.6	Pjese e koston operative për familjet	4,742,063	5,453,372	5,927,579	6,401,785	6,875,991	7,350,198
1.7	Përqindja e mbulimit të koston	7%	9%	13%	16%	18%	22%
Tarifa familjare nga kosto operative e (Qafë Mali - Iballë)		2025	2026	2027	2028	2029	2030
2.1	Nr. i familjeve	935	944	954	963	973	983
2.2	Tarifa vjetore e familjeve	700	900	1,200	1,500	1,700	2,000
2.3	Planifikimi i të ardhurave nga tarifa (100% paguajnë)	654,500	849,915	1,144,552	1,444,997	1,654,040	1,965,389
2.4	Niveli i grumbullimit të të ardhurave	30%	35%	40%	45%	50%	55%
2.5	Të ardhurat e grumbulluara	196,350	297,470	457,821	650,249	827,020	1,080,964
2.6	Pjese e koston operative për familjet	2,709,859	3,116,338	3,387,324	3,658,309	3,929,295	4,200,281
2.7	Përqindja e mbulimit të koston	7%	10%	14%	18%	21%	26%
Tarifa familjare nga kosto operative e (Blerim-Fierzë)		2025	2026	2027	2028	2029	2030
3.1	Nr. i familjeve	759	767	774	782	790	798
3.2	Tarifa vjetore e familjeve	700	900	1,200	1,500	1,700	2,000
3.3	Planifikimi i të ardhurave nga tarifa (100% paguajnë)	531,300	689,931	929,107	1,172,998	1,342,691	1,595,433
3.4	Niveli i grumbullimit të të ardhurave	0%	5%	10%	15%	20%	25%
3.5	Të ardhurat e grumbulluara	-	34,497	92,911	175,950	268,538	398,858
3.6	Pjese e koston operative për familjet	1,795,005	2,064,256	2,243,757	2,423,257	2,602,758	2,782,258
3.7	Përqindja e mbulimit të koston	0%	2%	4%	7%	10%	14%

Tabela 22 Mbulimi i koston nga tarifa e pastrimit nga familjet për Skenarin I
[Burimi: Punuar nga Autori]

Në grafikët më poshtë tregohet përqindja e nivelit të të ardhurave që grumbullohen kundrejt përqindjes të mbulimit të koston gjatë 5 viteve të zbatimit të planit, për secilën zonë të mbetjeve:

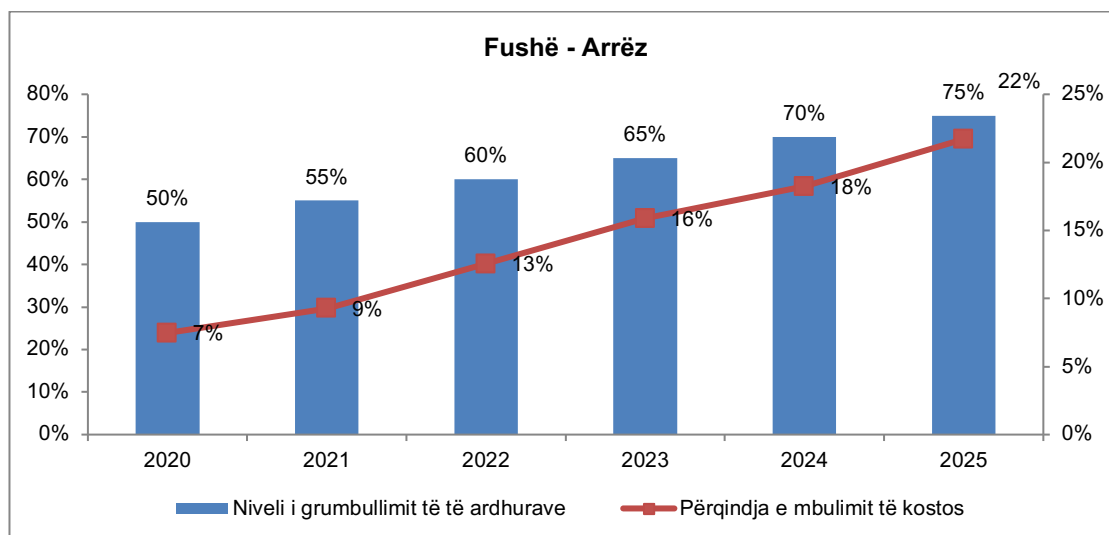

Figura 17 Niveli i të ardhurave nga familjet kundrejt mbulimit të kostos – NJA Fushë-Arrëz
[Burimi: zhvilluar nga autori]

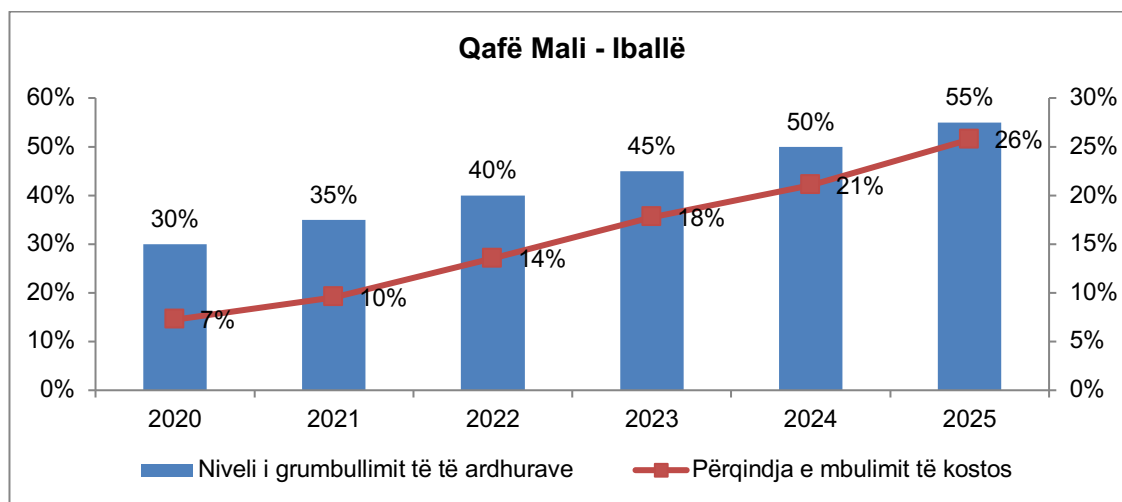

Figura 18 Niveli i të ardhurave nga familjet kundrejt mbulimit të kostos – NJA Qafë Mali - Iballë
[Burimi: zhvilluar nga autori]

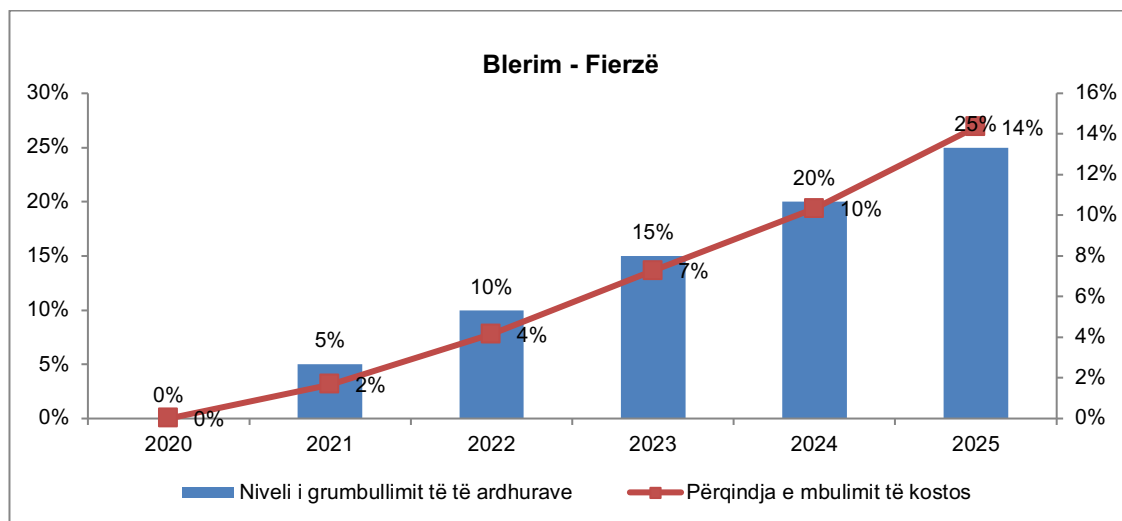

Figura 19 Niveli i të ardhurave nga familjet kundrejt mbulimit të kostos – NJA Blerim - Fierzë
[Burimi: zhvilluar nga autori]

Siç mund ta shohim si nga tabela ashtu edhe nga grafikët, niveli i grumbullimit të të ardhurave nga tarifa e pastrimit nga familjet në dy njësitë në të cilat ofrohet shërbimi ka qënë në nivele 30-50%, ndërsa në njësitë e tjera të cilat nuk marrin shërbim, ky nivel ka qënë pothuajse zero.

Në parashikimin e bërë për 5 vjeçarin e zbatimit të planit, është parashikuar një rritje 5% çdo vit për secilën njësi të nivelit të grumbullimit të tarifës nga familjet dhe 10% të kostos operative çdo vit, duke marrë parasysh edhe nivelin e informimit të qytetarëve.

Në fund të 5 vjeçarit parashikohet që NJA Fushë-Arrëz të ketë performancën më të mirë duke arritur nivele të grumbullimit të tarifës deri në 75% dhe nivelin e mbulimit të kostos deri në 22%, e ndjekur më pas nga NJA Qafë Mali me nivel të grumbullimit të tarifës me 55% dhe nivel të mbulimit të kostos nga tarifat e familjeve me 26%. Njësitë e tjera, të cilat do të fillojnë rishtazi të marrin shërbimin, parashikohet të kenë një performancë më të ulët se dy të tjerat.

Ndërkohë përsa i takon planifikimit të të ardhurave për bizneset e vogla dhe të mëdha, është parashikuar niveli i grumbullimit të të ardhurave dhe mbulimi i kostos gjatë 5 vjeçarit të zbatimit të planit, duke marrë në konsideratë rritjen e kostos dhe rrjedhimisht rritjen e tarifës nga zbatimi i Skenarit I. Në tabelën më poshtë paraqitet planifikimi i të ardhurave, kostove operative dhe mbulimi i kostos, ku potencialisht merret një rritje e numrit të bizneseve me 1% në vit:

Tarifa e biznesit të madh nga kosto operative e shërbimit		2025	2026	2027	2028	2029	2030
1.1	Nr. i bizneseve të mëdha	23	23	23	24	24	24
a.	Lojra fati, bingo, lloto	1	1	1	1	1	1
b.	Njësi Shërbimi (Bankat, Agjensi Këmbimi Valute, Agjensi Turistike, Degët/Filialet e Kompanive Celulare dhe alb-telekom, posta shqiptare etj.)	5	5	5	5	5	5
c.	Punime duralumini, metalesh, druri, dhe biznesi madh	2	2	2	2	2	2
d.	Prodhime ushqimore, buke, ëmbëlsira, mishi, peshku, bulmeti	5	5	5	5	5	5
e.	Prodhim, subjekte shërbimi dhe tregtie	5	5	5	5	5	5
f.	Subjekte ndërtimi	3	3	3	3	3	3
g.	Shërbime artizanale	1	1	1	1	1	1
h.	Profesione të lira	1	1	1	1	1	1
1.2	Tarifa e pastrimit për secilën kategori						
a.	Lojra fati, bingo, lloto	7,000	9,000	15,000	20,000	25,000	30,000
b.	Njësi Shërbimi (Bankat, Agjensi Këmbimi Valute, Agjensi Turistike, Degët/Filialet e Kompanive Celulare dhe alb-telekom, posta shqiptare etj.)	30,000	35,000	45,000	55,000	65,000	70,000
c.	Punime duralumini, metalesh, druri, dhe biznesi madh	40,000	45,000	55,000	65,000	75,000	80,000
d.	Prodhime ushqimore, buke, ëmbëlsira, mishi, peshku, bulmeti	40,000	45,000	55,000	65,000	75,000	80,000
e.	Prodhim, subjekte shërbimi dhe tregtie	50,000	55,000	65,000	75,000	85,000	90,000
f.	Subjekte ndërtimi	50,000	55,000	65,000	75,000	85,000	90,000
g.	Shërbime artizanale	30,000	35,000	45,000	55,000	65,000	70,000
h.	Profesione të lira	20,000	25,000	35,000	45,000	55,000	60,000
1.3	Planifikimi i të ardhurave nga tarifa (100% paguajnë)	887,000	1,008,990	1,249,623	1,493,936	1,743,012	1,881,308
1.4	Niveli i grumbullimit të të ardhurave	70%	75%	80%	85%	90%	100%

1.5	Të ardhurat e grumbulluara	620,900	756,743	999,698	1,269,846	1,568,711	1,881,308
1.6	Pjese e koston operative për bizneset e mëdha	4,008,767	4,610,081	5,010,958	5,411,835	5,812,711	6,213,588
1.7	Përqindja e grumbullimit të të ardhurave	15%	16%	20%	23%	27%	30%
Tarifa e biznesit të vogël nga kosto operative e shërbimit		2025	2026	2027	2028	2029	2030
2.1	Nr. i bizneseve të vogla	117	118	119	121	122	123
a.	Shitje me pakicë e shumicë	50	51	51	52	52	53
b.	Prodhim	7	7	7	7	7	7
c.	Shërbime	50	51	51	52	52	53
d.	Ambulant	10	10	10	10	10	11
2.2	Tarifa e pastrimit për secilën kategori						
a.	Shitje me pakicë e shumicë	6,500	7,500	8,500	9,500	12,000	15,000
b.	Prodhim	4,800	6,000	7,000	9,000	10,000	12,000
c.	Shërbime	6,500	7,500	8,500	10,000	12,000	15,000
d.	Ambulant	1,500	2,500	3,500	4,500	5,500	6,000
2.3	Planifikimi i të ardhurave nga tarifa (100% paguajnë)	698,600	825,170	952,773	1,115,816	1,378,800	1,727,861
2.4	Niveli i grumbullimit të të ardhurave	70%	75%	80%	85%	90%	100%
2.5	Të ardhurat e grumbulluara	489,020	618,878	762,219	948,444	1,240,920	1,727,861
2.6	Pjese e koston operative për bizneset e vogla	3,207,013	3,688,065.18	4,008,766.50	4,329,467.82	4,650,169.14	4,970,870.46
2.7	Përqindja e grumbullimit të të ardhurave	15%	17%	19%	22%	27%	35%

Tabela 23 Mbulimi i koston nga tarifa e pastrimit nga BV dhe BM për Skenarin I
[Burimi: Punuar nga Autori]

Nga tabela për planifikimin e të ardhurave dhe mbulimin e koston nga bizneset shohim se ato relativisht performojnë mjaft mirë, duke e tejkaluar edhe mbulimin e koston të skenarit të ri. Në tabelën më poshtë bëhet një përmbledhje e të ardhurave të grumbulluara dhe përqindja e mbulimit të koston nga të gjithë konsumatorët e bashkisë përgjatë 5 viteve të zbatimit të planit:

Performanca e grumbullimit të tarifës - Skenari I		2025	2026	2027	2028	2029	2030
I	Të ardhurat e grumbulluara në total nga familjet e bashkisë	550,550	837,916	1,294,017	1,842,796	2,348,737	3,075,255
II	Pjese e koston operative për familjet në total për Bashkinë	9,246,927	10,633,966	11,558,659	12,483,352	13,408,044	14,332,737
III	Përqindja e mbulimit të koston nga familjet për të gjithë Bashkinë	6%	8%	11%	15%	18%	21%
IV	Të ardhurat e grumbulluara në total nga BM	620,900	756,743	999,698	1,269,846	1,568,711	1,881,308
V	Pjese e koston operative për BM në total për Bashkinë	4,008,767	4,610,081	5,010,958	5,411,835	5,812,711	6,213,588
VI	Përqindja e mbulimit të koston nga BM për të gjithë Bashkinë	15%	16%	20%	23%	27%	30%
VII	Të ardhurat e grumbulluara në total nga BV	489,020	618,878	762,219	948,444	1,240,920	1,727,861
VIII	Pjese e koston operative për BV në total për Bashkinë	3,207,013	3,688,065	4,008,767	4,329,468	4,650,169	4,970,870
IX	Përqindja e mbulimit të koston nga BV për të gjithë Bashkinë	15%	17%	19%	22%	27%	35%

VII	Të ardhurat e grumbulluara në total Bashkia	1,660,470	2,213,536	3,055,934	4,061,086	5,158,368	6,684,424
VIII	Kosto Operative e Bashkisë	16,462,707	18,932,113	20,578,384	22,224,654	23,870,925	25,517,196
IX	Përqindja e mbulimit të koston për të gjithë Bashkinë	10%	12%	15%	18%	22%	26%

Tabela 24Të ardhurat dhe mbulimi i koston nga tarifa e pastrimit gjatë 5 vjeçarit të zbatimit të planit
[Burimi: Punuar nga Autori]

Nga tabela shohim se Bashkia Fushë -Arrëz gjatë 5 vjeçarit të zbatimit të planit, sipas parashikimeve për rritjen e nivelit të grumbullimit të tarifës së pastrimit me 5% çdo vit dhe rritjen e koston operative me 10% çdo vit, do të arrijë të mbulojë koston e shërbimit deri në masën 26%, nëse të gjithë konsumatorët do të jenë të gatshëm të paguajnë tarifën e pastrimit. Këto shifra mund të jenë më të larta, nëse bashkia ka ambicie dhe përkushtim për të vendosur objektiva më të larta nivelin e grumbullimit të tarifës, në mënyrë të tillë që të ardhurat e grumbulluara të mbulojnë deri në 100% të koston së shërbimit, ose të bëjë risihikimin e nivelit actual të tarifave, për të synuar mbulimin e plotë të koston së shërbimit.

PËR BASHKINË FUSHË- ARRËZ

DREJTORI I SHËRBIMEVE
PASHK PRENDI

KRYETARI
HIL CURRI